IVSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS DE QVORVNDAM ARISTOTELIS DECRETORVM & ſententiarum infirmatione ac reprehenſione liber.

Eiuſdem Iuſtini quæſtiones Gentibus poſitæ.

Ioachimo Perionio Benedictino Cormæriaceno interprete.

Ad D. Philibertum Baboüm Engoliſmenſem pontificem.

LVTETIÆ PARISIORVM,

Apud Iacobum Dupuys, ſub inſigni Samaritanæ, è regione collegij Cameracenſis.

1554.

Cum gratia & priuilegio.

IOACHIMVS PERIONIVS BENEDICTINVS CORMOERIACENVS D. PHILIBERTO BABOO *Engolismensi pontifici* S. P. D.

IVSTINVS *quidem clarissimus & philosophus & martyr pro suo in Christum studio atque amore singulari, posteà quàm illius concessu ac munere ab omni errore tandem aliquando liberatus fuisset, mihi cum omni hominum à disciplina nostra abhorrentium genere acerrimas gessisse inimicitias videtur, eorúmque sententias atque decreta & oratione & scripto refellisse: sed cùm philosophos omnes ex omnibus maximè sibi reprehendendos censuisset, Aristotelem tamen sibi delegisse potissimùm videtur, in quem omnes acerbitatis seueritatísque suæ aculeos emitteret. Neque enim satis habuit, in eum in Paranetica oratione ad Gentes acriùs quàm in Platonem facta etiam eius mortis quã nonnulli commemorant, mentione, inuadere, nisi propriè in illum libros scriberet, quemadmodũ etiã Photius literarum monumentis mandauit. Eum quidem ad hanc venisse disputationem alia re impulsum, nisi magno in religionem nostram studio, nec mihi, nec cuiquam alij fas esse dicere iudico: eundem autem in Platonem proprium volumen nullum scripsisse, miror: præsertim cùm pleraque Platonis decreta non minùs quàm illa Aristotelis à disciplina Christianorum discrepent. Vt enim à religione nostra aliena est mundi, motúsque & temporis vtraque ex parte æternitas, quam Aristoteles posuit: sic hominum secundus ortus, animorúmque improborum ad corpora quæ suis bestiarúmque aliarum figuram imitentur, reditus, bonorúmque omnium ac mulierum communitas, sexcentáque alia eiusdem generis, quæ Plato inducit, ei planè apertéque aduersantur. quin si vtraque inter se conferantur, magis contra naturam hæc, quàm illa esse videbuntur. Etenim si, id quod coëgisse veteres Censorinus dicit, vt formas generáque rerum æterna esse concederent, & ex eo etiam mundum, proposito, exempli causa, gallo gallinaceo siue gallina, atque ouo, quæratur vtrùm in suo genere antiquius sit: quis est qui detracta sublatáque religione nostra, quæ aues primùm effectas esse profitetur, alterutrum respondens, non statim ab eo qui quæstionem posuerit, refellatur sic, vt quod prætereà afferat, quod quidem sit probabile, non habeat? Quod de maribus & feminis omnium generum eodem modo iudicandum est. At verò mulierum, bonorúmque illam quam inducit Plato, communitatem, secundúmque hominum ortum, atque animorum in pecudum corpora migrationem, detracto etiam fidei nostræ quasi lumine, continuò natura respuet, atque detestabitur. Quæ quidem duo, id est, maiorem in Platonis disciplina à religione nostra ipsáque natura discrepantiam, & præterea maiorem talium decretorum in eadẽ numerum, maiores nostri sequuti, vt mihi videtur, Platonicorum disciplina planè repudiata, Aristotelicam in hac omniũ principe academia & comprobauerunt ipsi, & à suis probari retinerique voluerunt. Est enim profectò is Aristoteles, qui vnus ex philosophis omnibus & proximè accesserit ad disciplinam nostram, & paucissimis ab ea decretis discesserit. Nec verò hæc ita dico, quasi vel Aristotelem vnum probandum, vel Platonem omnino re-*

pudiandum explodendúmque censeam: aut Iustini factum reprehendendum, qui in Aristotelem libros scripserit, & in Platonem non scripserit: sed iustæ admirationis meæ causas rationésque hoc loco volui exponere, ne libri huius lectione alij à legendo Aristotele magis quàm à Platone deterreantur. Neque enim si in Aristotelem libros scripsit, in Platonem non scripsit Iustinus, propterea maior est in Aristotele, quàm in Platone causa detestationis. Quin etiam hoc verè possum dicere, Aristoteleos si velint (quoniam suis tantùm rationibus, atque principiis eum Iustinus hoc loco refellit, neque enim alieni à religione nostra homines scriptorum diuinorum testimoniis vrgeri possunt) facilè posse ad ea quæ contra eum, sublata religione nostra, valere vult, respondere: cùm præsertim nulla sit adeò debilis maléque instituta disciplina, cuius homines principis sui decreta defendere nõ posint. Hunc autem librum vt in tuo nomine edere voluerim, & philosophiæ Aristoteleæ, Theologiæque scientia quæ in te est, fecit, & Græcarum literarum cognitio qua es præditus. Atque vt verè fatear, eò me adduxit & quasi incitauit sponte currentem cõmunis patria Turonia, coëgitque singularis tua humanitas, quam præ te tulisti anno superiore, tum cùm Cormœriaco iter faciens, ad me venisti, & quid agerem, aut scriberem, inspecta etiam bibliotheca nostra percontatus es. Itaque cùm etiam atque etiam ex eo tempore mihi videndum censerem, ne ingratus iure ac meritò dici posſẽ, non committendum mihi putaui, vt B. Iustini opera quæ post illud tempus prima conuerti in latinum, diuulgarem, quin aliquod opusculum ad te mitterem. Accipies igitur, dum maiora efficiam, eo animo hunc libellum, quo soles ea quæ ab iis proficiscuntur, quos tibi & bene cupere, & officia quæcunque tibi grata esse sciant, libenter præstare intelligis: quod vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale. Lutetiæ Parisiorum v. Idus Quintiles. M. D. LIIII.

IVSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS DE QVORVNDAM ARISTOTELIS DECRETORVM & ſententiarum infirmatione ac reprehenſione liber, Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno interprete.

A EORVM quæ humano ſtudio Dei cultus cauſa ab hominibus præclarè geruntur, nihil eſt Deo tam gratum & acceptum, quàm dare operam pro ſua parte, vt homines meliores euadant. Hoc quidem in te ſtudium, Paule, quoniam vehementer ardens eſſe intellexi, libenter tibi morem geſſi, pręcipienti, vt breuiter tibi Gentium de Deo & natura creata ſententias ſelectas exponerem, non quidem vt veri aliquid ex iis cognoſcas (quî enim tu, qui è cælo ab ipſo naturæ creatæ effectore Deo à prophetis de iis rebus traditam doctrinam habeas?) ſed
B vt cognoſcas Gentes non ſcientia quæ ad demonſtrandum valet, quà ſe de Deo creatáque natura differere profitentur, id perfeciſſe, ſed probabili ratione ſuam explicaſſe ſententiam. Hominum qui de Deo creatáque natura diſſeruerunt, partim ab ipſo naturæ creatæ parente Deo doctrinam diſciplinámque de Deo creatáque natura perceperunt per prophetas qui huius rei cauſa Dei adminiſtri fuerunt, quos primùm diuinis operibus quę ab eis perfecta ſunt, dignos & idoneos quibus crederetur, declarauit: deinde ita demum de iis rebus quę iis qui docebantur, obſcurę erant, diſciplinam tradidit: partim cùm prophetarum verbis fidem non habuiſſent, ſuis cogitationibus notitię Dei tribuerunt inuentionem. Ac illorum quidem ratione & ſententia, qui Dei creatæq; naturę diſtinctionē
C ac diſsimilitudinem ex diſciplina Dei cognouerūt, vnus eſt Deus, qui vtroque priuationis originis modo caret origine: Deum autem aut deos nec priores, nec poſteriores habuit, nec eiuſdem ęternitatis habet vel ſubiectum ſibi vel contrarium, habétque & eſſentiam ab omni interitu liberam, & actionem non impeditam: totiúſq; mundi eſt opifex, qui principiū habet vt & ſit & aliquid ſit, & quomodo permaneat, illius voluntatem. Nam aut ab interitu partes mundi liberę ſunt, vt cęlum, vt res cęleſtes, vt virtutes & mentes quę ſub aſpectum non cadunt: aut oriuntur & intereunt, vt ea quę in terra ſunt, & animalia, & quę ex illa oriuntur. Atq; vt id quod effectum & ortum eſt, nunquam extitiſſet, niſi ille iuſſiſſet, Fiat: ſic neque
D permaneret, niſi idem pręcepiſſet iis quidem quę non intereunt, vt ſemper ſtarent, iis autem quę oriuntur & intereunt, Creſcite & multiplicamini, & implete terram. Idem vt vim ſuam diuinam declararet, ſéque non legi naturę parêre, ſed pro volūtatis ſuę authoritate ac poteſtate quod ſibi videatur efficere, ea quidem quę genera naturę eorum quę oriuntur & interūt, Gen.I.

Propagauerũt ex terra & aqua fecit, cùm ita iussit, Proferat in lucẽ terra omnem animã viuentẽ generatim, & plantas in se ipsis semẽ cõtinentes, lignáque fructũ ferẽtia: Et rursus, Proferat in lucẽ aquę animã viuentẽ generatim. ea autẽ quæ ex principiis generum orta sunt, ex seminis iactu & quasi satione oriri voluit. Ac de his quidem prophetarum qui ad homines missi sunt, eadem fuit semper sententia, nec vlla fuit inter eos dissensio. Quod autem ad eos attinet, qui prophetarũ repudiatis improbatísq; libris, cõiectura sua & verisimili oratione de Deo creatáque natura quod sentirent exposuerunt, magna est quędam & aliorum ab aliis, & ipsorum à se de eorum quæ sunt, eorúmque principiis & essentia, & numero, & motu, & fine discrepantia. Id quod ex primo Aristotelis de natura libro intelligitur. atque illud etiam, nihil eum verè de iis rebus dicere, quas explicandas explanandásque susceperit. A B

Ex primo Aristotelis de natura libro.

Semper enim aliquid subest, ex quo id fit quod oritur, vt ea quæ terra ex se fundit, & animalia ex semine procreãtur. Eorum verò quæ omnino fiunt, partim informatione efficiuntur, vt statua ex ære: partim accessione, vt ea quæ augentur: alia detractione, vt ex lapide Mercurius, siue statua: alia compositione, vt domus: alia commutatione, vt ea quorum materia mutatur. C Quæ autem ita fiunt, perspicuum est ex subiecta materia effici. Ex iis igitur quæ dicta sunt, perspicuum est, omne quod fiat, semper esse concretum, atque esse quidem aliquid id quod fiat, esse autem aliquid id quo illud efficiatur: atque id duplex, nam aut res est ipsa quæ subest, aut cõtrarium. Contrarium autem id quod musicæ expers est, subesse autẽ hominẽ dico. Si primùm est id quod semen serit, deinde id quod ex semine procreatur, & vtrumque oritur, & ortui quidem eius quod ex semine nasci positum est, semen subiicitur: eius autem quod semen seuit & effudit, ortui substerni semen non potest: non igitur semper animalia atque ea quę terra edita sunt, ex semine nascuntur. Præterea si animal vtrunque oritur & quod serit, & quod ex semine nascitur, nec vtrunque ex eodem subiecto, D sed alterum ex semine, alterum non ex semine: quid causę est, quin falsum sit, semper ex semine nasci animantia? eadem est etiam eorum quę terra ex se fundit ratio. Iam si eius quod ex semine nascitur, principiũ est id quod semen fundit, & ignotum est hoc, neque est explicatum quid sit in libris Aristotelis quos de natura scripsit: cur hi libri scripti sunt, cùm principium primi animalis, eiúsque quod primum ex terra ortum est, ignoretur? ex principij enim ignoratione, eorum quæ ex principio orta sũnt sequitur ignoratio. Si animal est, quod semine nascitur, & id natura nascitur, perspicuum est, si idem animal nascitur illud quidem, sed non semine, id non natura oriri. E Dicant igitur Aristotelei ex quo oriatur animal, quod nõ natura gignatur. Prętereà si distinctione & differẽtia ex ortu animalis ita data, vt aliud sit quod semine & natura nascatur, aliud quod nõ ex semine nec natura, necesse est terminatam finitámque esse rerum originẽ: cur Gẽ-

tes

A tes animantia & ea quæ ex terra oriuntur, æquè ac Deū carere principio asserunt, quæ & natura orta sint, nec simul eodem tēpore quo primum animal & id quod primum terra editum, est, esse possint? Præterea si omne quod oritur & fit, semper concretum est, cur genus eorum quæ concretione compositionéque fiunt, propria generis differentia ab aliis ortus generibus modísque distinxisti? Si enim omne quod fit & oritur, cōcretum est, concretione oriatur atque fiat necesse est. Atqui si genus ortus qui cōcretione existit, omni ortui cōuenit, superuacanea & redundans est eius à cęteris generibus quæ propria differentia facta est distinctio. Præterea si ea quæ originibus quæ expositæ sunt, subiiciūtur, essentiæ sunt, & in ipsis du-
B plex eius quod subiicitur genus cernitur, id est, & quod subiicitur, & cōtrariū, nec materia est essentia, quomodo ortus eorum quę ex essentia oriuntur, genus, generi originis eorū quæ non ex essentia oriuntur, cōuenit? Necesse est igitur aut materiam in essentiarū numero esse, aut alio modo originis præter eos, qui expositi sunt, oriri & fieri ea quæ ex materia oriantur. Quoniā autem in libris de Natura constitutum est ac definitum, materiam nō esse in essentiis, genúsque originis eorum quæ ex ipsa fiunt, nō est traditum, quid afferri potest, quin hi libri superuacanei sint, in quibus de eo quod apertum est, ambigitur? Præterea si vt necesse est naturę atque arti non ex quouis quiduis facere, sed ex certis atque definitis certa,
C sic etiam Deo ex certis certa facere necesse est, quis est qui Deo hunc finē ac terminum constituit? Perspicuum est autem, hunc terminum naturæ & arti à Deo esse constitutum. Quòd si Deus termino nō subiicitur nec cohibetur, sed quæuis ex quouis facit, qui termini legísque necessitate nō impediatur, quo minùs quæ velit, faciat, quid est quamobrem nō etiam à lege terminóque faciendi necessariò ex iis quæ subiecta sunt, liberatus sit?

Ex eodem eiusdem Aristotelis libro.

Subiectum autem numero vnum est, specie duo. Homo enim & aurum & vno nomine materia, numero cōprehenduntur, quippe cùm res sit quę-
D dam ex singulis magis, nec aduentitia vi ex ea id quod oritur, fiat. Priuatio autem & repugnantia aduentitium quiddam est, vnū verò species atq; forma, veluti ordo, vel musica, vel aliorum quę dicuntur, quippiam. Itaque & duo principia, & tria, & contraria eadem dici possunt, vt si quis dicat id quod musica præditum est, & quod non est præditum musica, vel id quod calidum est & frigidum, vel id quod modis constat, & quod iisdem caret. Interdū autem dici non possunt. Fieri enim non potest, vt alia ab aliis vltro citróque contraria patiātur. Sed hoc etiam explicatur, quòd aliud subiectū est, hoc enim cùm cōtrariū nō sit, fit, vt nec plura sint cōtrariis principia, sed duo numero: neq; rursus planè duo, quòd alterū sit eorū ratio, sed
E tria. Si id quod substernitur, numero quidē vnū est, specie autē duo, à quibus vnū vni subiici debeat, quid afferri potest, quin id quod subiicitur, ipsū sibi subiectū sit? Si hoc fieri nō potest, quid causę est, quamobrem non falsum sit, duo specie id quod subiiciatur, esse? Pręterea si quid eorū quę fiunt

ſemper,ſubiici oportet,atque id materia eſt,quid afferri poteſt,quin materia ſemper oriri poſſit, atque generari?prçſertim cùm vni contrariorũ ſubiecta ſit.Nã aut priuationi ſubiicitur,aut formę quę eſt priuationi contraria,ſpecieq; formoſa efficitur, informis pruatione.Quid eſt igitur,quãobrẽ materia non ſit eſſentia quæ generari orirí que poſſit,cùm ſemper ſtatum ad originem recipiendam accommodatum habeat?Præterea ſi priuatio aliud eſt nihil,niſi omnis eius quod eſt,detractio, eáque ineſt in materia, quid cauſæ eſt,cur non etiam ipſius ratio,qua materia eſt,detracta ſit?Prętereà ſi abſente materiæ forma,abeſt etiam eius ratio à qua habet vt ſit eſſentia,nec ipſa in ſingulis rebus eſt,nec in iis quæ ſunt:nullo igitur in loco materia eſt,eius detracta ſublatáque forma.Prætereà ſi numero cõprehenditur materia,neque ea quæ illi conueniunt & occidunt, numero cõprehenduntur:quomodo tria ſunt principia,materia & quæ ei accidunt? Si nihil eorum quæ in naturarum conglutinatione concretionéque fiunt, ex materia nec quale,nec quantum eſſe cognoſcitur,quî ex ea fiunt per ſe, quæ fiunt omnia? Si fieri non poteſt,vt aliquid ſit quin ſit etiam in rebus ſingulis,quî fit,vt materia,quæ priuationis vi in rebus ſingulis non eſt,eſſe dicatur?Si priuatio atque forma, materiæ aduentitiæ ſunt, nec materia eſt in eſſentiis,cur ei contraria conueniunt?Eſſentiæ enim cõueniunt accidentia. Si vt ordo in iis quæ ordinata ſunt ordinéque conſtant,ineſt,ſic forma ineſt in materia:quî fit,vt ea quidem quę ordine carent,ante ordinem ſint in rebus ſingulis,materia autẽ ante formę aduentũ in rebus ſingulis non ſit?in materia enim ordinis ratio, quam ad formam habet ſeruatur.Si in iis quę conglutinatione & cõpoſitione fiunt, duo tantũ principia cernuntur,materia & forma, & extra compoſitionem tria principia ſunt,materia,priuatio atque forma,perſpicuum eſt eius quod fit nõ extantis, tria fuiſſe poſita principia, extantis autem eiuſdem non tria, ſed duo fuiſſe.Cur igitur non eſt id quod fit,interitus vnius principij principium, quod niſi interiiſſet,nũquàm id quod fit extitiſſet?Si vt homo ab eo quod muſica prædítum eſt,& ab eo quod eius expers eſt,patitur,corpuſq; à calore & frigore, &vox à concentu,& à vacuitate à concentu, ſic materiæ à forma priuationéque idem accidit, ſit materia in eſſentiis,vt homo, atque corpus,aut accidens vt vox,vt analogiæ conſequentia ſeruetur.Si verò nec eſſentia eſt materia , nec accidens , nec igitur patitur & accipit à contrariis.

Ex eodem eius libro.

Et 7.cap. paulò infrà. Ac illud quidem docuimus,quot ſint,& quomodo tot ſint principia,eorum originis,quæ naturæ ordine oriuntur.Illud etiam perſpicuum eſt,aliquid contrariis ſubiici oportere,& duo eſſe contraria. Alio autem modo non eſt neceſſe.Contrariorum enim in altero ſatis magna vis erit,vt præſentia abſentiáque ſua mutationem faciat.Natura verò quæ ſubeſt, ex ſimilitudine cognoſcenda eſt.Quam enim rationem æs ad ſtatuã habet,vel lignum ad cubile,vel ad aliquid aliud eorum quę formam habent:eádem materia & quod forma caret antè quàm formam acceperit , habent ad

eſſentiam

A essentiam, & ad id quod est in rebus singulis, & quod in iis quæ sunt. Vnius ergo principij hæc vim noménq; obtinet, eáque non ita vnũ principium est, nec vnum, vt aliquid rerum singularum. Vnum verò est etiam forma & ratio, & præterea quæ eius contrarium est, priuatio. Hæc autem quẽadmodũ duo sint, & quomodo plura, suprà dictum est. Ac illuc quidẽ primò dictum est, principia esse sola contraria: deinde illud etiam, necesse esse aliquid aliud subiici, & tria esse. Ex iis autem quæ nunc dicimus, perspicuum est, quæ sit contrariorum dissimilitudo & distinctio, quámque rationẽ inter se principia habeant, & quid sit subiectum. Vtrùm autẽ forma sit in essentiis, aut materia, nondum planum factum est. Si forma præsentia sua materiam certi generis ac speciei efficit, & absentia sua nullius
B generis speciésque facit, & sunt principia duo, species & quod specie caret, atque hæc ipsa etiam priuatio facit præsentia absentiáque sua: principia alia ab aliis vltro citróque & generabuntur, & interimẽtur, nec æterna erunt. Quod enim æternũ est, alicuius præsentiã, & absentiã vt sit non requirit. Si & præsentia & absentia principiorũ, contrariorũ fit mutatio, perspicuum est, ex eo quòd principia sint, mutationem fieri. Quî ergo principia manere possunt, quæ principiorum rationem amiserint? Si principiũ quod principium habet, non est principium, quî fit, vt materia quę formã principium status sui habet, priuationis autem eiusdem, priuationem, prin-
C cipium esse possit? Naturam appellare id quod priuationi subiicitur, quod quidem nec in essentiis est, nec in rebus singulis, nec in iis quę sunt, quid causæ est, quin sit superuacaneũ? Si principia nec ex aliis sunt, nec alia ex aliis, priuatio autem ex formæ absentia, & forma ex absentia priuationis, quid afferri potest, quin forma & priuatio principia sint alterum ex altero? Vtriusque enim absentia vltro & citro vtrumque efficitur. Si quam rationem æs habet ad eã statuam, quæ ex eo facienda est, eam materia ad essentiã habet: & ad id quod est in rebus singulis, & quod in iis quę sunt, quî fit, vt æs nisi sit in essentiis, & in rebus singulis, atque in iis quæ sunt, rationem ad statuam habere non possit: materia autem, quæ nec in essentiis est, nec in rebus singulis, nec in iis quæ sunt, rationem ad ęs habere
D possit? Si omnia quæ in concretione eorum quæ natura constant, cernuntur, sensu sciri possunt, cur materia ex qua cõstant res quæ sub sensum cadunt, similitudine sciri & cognosci, non sensu, potest? aut quî fit omnino, vt ex eo quod sensu percipitur, ea fiant & oriãtur, quæ sub sensum cadũt? Si id quod est in rebus singulis hoc etiam habet, vt principium vnum sit, quî fit, vt materia hoc quidem habeat, vt principiũ sit vnum, vt autem eadem sit aliquid rerum singularum, non habeat? Et, si id quod est in rebus singulis, & quod in rebus singulis non est, in essentiis est, cur materia aliquid est quod in rebus singulis non est, essentia autem non est? Quo autẽ
E pacto materiam vnũ esse negare potest, is qui illam in duo genera tribuit, in id quod subiicitur ei quod fit, & in contrarium? Si nondum perspicuũ est ex iis quæ ab eo dicta sunt, sítne forma essentia, aut id quod substernitur, cur materiam in essentiis esse negauit, & in rebus singulis, & in iis

quæ ſunt?Si enim materiam id quod ſubiicitur eſſe dixit,& aliàs neque in· A
eſſentiis eam eſſe vult, neque in rebus ſingulis,neque in iis quæ ſunt, aliàs incertum eſſe,ſitne in eſſẽtiis,quid afferre poteſt, quin indoctorum ſit id quod fatetur?

Eiuſdem ex eodem libro.

Eod.lib.8. cap. Cùm enim veritatem primi philoſophi quęrerent,naturámque rerũ,à vero aberrarunt,& quaſi in viam quandam aliam imperitia expulſi ſunt,cõfirmántque nec oriri quicquam eorum quæ in rerum natura ſint, nec interire,propterea quòd neceſſe ſit oriri id quod fiat,aut ex re quæ ſit,aut ex nihilo,ídque ex vtroque horum fieri non poſſe.Neque enim eã rem quæ ſit oriri,eam enim iam eſſe:nec ex nihilo fieri quicquam poſſe:aliquid enim ſubiectum eſſe oportere. Atque hoc modo id quod deinceps ſequitur,addentes,nec multa eſſe concedunt,ſed id modò quod eſt.) Hæc etiã ſatis declarãt verum eſſe quod à nobis de Gentium philoſophis dictũ eſt, eos non ſcientia demonſtrandi de naturis diſſeruiſſe,ſed coniectura veriſimilíque ratione ſuam explicauiſſe ſententiam. B

Ex eodem libro.

Ibid. Nos autem confirmamus,ex eo quod ſit,aut ex nihilo fieri, aut nihilum, vel id quod eſt facere aliquid aut pati, vel hoc quiduis fieri,vno modo aliud nihil eſſe,niſi medicũ facere aliquid aut pati,aut à medico eſſe quippiam vel fieri.Itaque quoniam hoc duobus modis dicitur,perſpicuum eſt & ex eo quod in rerum natura ſit,& id quod eſt,vel facere aliquid vel pati tot dici modis.Ædificat quidẽ medicus,non tamen ex qua parte medicus eſt,ſed qua architectus:idémq; albus fit,non quatenus eſt medicus,ſed quatenus niger:medetur autem,rudíſq; medicinæ efficitur,hoc ipſo quòd eſt medicus . Quoniam autem medicum propriè tum maximè facere aliquid dicimus,aut accipere & quaſi pati, aut aliquid ex medico fieri, cùm ei qua ex parte medicus eſt,hæc omnia conueniunt: illud etiam perſpicuum eſt,ex nihilo fieri hoc ſignificare,quatenus nihil eſt. Quod illi quidem cùm minimè diſtinxiſſent, aberrarũt,& hac ipſa ignoratione impulſi,in·eas prætereà ignorationis tenebras incurrerunt,vt nihil oriri putarent, neque eſſe aliarum rerum, ſed omnem ortum originémque tollerent.At nos quoque ipſi quicquam ex eo quod planè & omnino nullum eſt,fieri & oriri negamus,& tamen iidem aliquid ex eo quod per ſe nihil eſt,ſed aliena vi fieri concedimus . Ex priuatione enim quæ nihil eſt,et ſi non ineſt,tamen aliquid fit,quod quidem mirum eſt,fieríque ita non poſſe videtur,vt aliquid ex nihilo oriatur.Eodémque modo,nec ex eo quod eſt, neque id quod eſt fieri vel oriri niſi per aliud aduentitiáq; vi,dicimus.Sic autem & hoc fieri eodem modo cenſemus, quo ſi ex animali animal oriatur,& ſi ex quodam animali,animal quoddam, veluti ſi canis ex equo naſceretur. fiet enim nõ ſolùm ex quodam animali canis,verumetiam ex animali,ſed non qua ex parte animal eſt.Hoc enim iam ineſt.Quòd ſi futurum eſt, vt aliquid fiat non per aliud, non ex animali erit:&, ſi futurum eſt, vt aliquid id quod eſt fiat, neque ex eo quod non eſt . Nam C D E

ex nihilo

A ex nihilo fieri à nobis dictũ est quid significet, nempe quatenus nihil est. Præterea illud, omnia esse, aut nõ esse, nõ tollimus. Si nec ex eo quod planè & omnino est, nec ex eo quod nõ est omnino & absolutè, aliquid oriri fierique posse, cõmune est & eorum qui imperitia ignoratiõnéque ortũ originémque rerum tollunt, & huius, qui errantes correxit: quid afferri potest, quin ortus rerum sublatus sit, vt ab iis qui errant, sic ab eo qui eos correxit, qui in errore versantur? Si aliquid ex eo quod est, aut quod nõ est, fieri aut oriri per accidẽs non potest, quin antè eius quod per se fit vel oritur, ortus intelligatur, veluti medicus albus fieri non potest, quin id quod nigrum est, album fiat: nec medicus ædificare potest, quin architectus ædificet, si medicus & niger sit & architectus: quî fit aliquid per accidens ex
B eo quod est, & ex eo quod non est, si nihil antea per se factum sit? Si primùm animal est, deinde animal quod ex animali natum est, & certum animal ex quodam animali: & ortui animalis ex animali semen subiicitur, quod quidem animal est potestate, re autem ipsa non est animal, ortui autem animalis quod est absolutè animal semen subiectum non erat, quid causæ est, quin contra naturam ex animali animal oriatur? Si antè quàm ortum esset id quod oritur materia quidem erat, quod autem ex ea fit vel oritur, non erat, quidnã materia est? veluti si materia equi erat, antè quàm equus nasceretur. Si omnia quæ in equi essentia naturáque cernuntur, ge-
C nerari oririq; possunt, quomodo generari nõ poterat materia ex qua equus factus est? Si per se nec priuatio in iis est quæ sunt, nec materia, & accidẽs in id cadit quod per se est, quî ex priuatione quę neq; per se est, neq; per aliud, aliquid fieri aut oriri potest? Quæ disiuncta sunt, nec ex altero eorum quicquam fieri orirîve potest, ex iis ne si cõiuncta quidẽ sint, quicquã potest fieri: veluti ex eo quod omnino & absolutè est, nihil oriri potest, itémque ex eo quod omnino nullum est, vt Aristotelis verbis vtamur: quónam modo vtrumque fieri potuit, vt & ex eo quod est, & ex eo quod nullum est, aliquid oriretur? Si id quod subiicitur, ex quo id quod fit oritur, necesse est contrariis subiici, non igitur quicquam fit ex priuatione per accidens, quæ
D non subiicitur contrariis. Qui omnia neque esse, neque non esse negat, sed omnia & esse & non esse concedit, quî materiam non esse nec in essentiis, nec in rebus singulis, nec in iis quæ sunt, verè potest dicere? Si id quod fit, oritur illud quidem, non tamen ex eo quod non est omnino, neque ex eo quod planè est, sed ex vtroque, oritur ergo etiam ex materia vt ex eo quod est, & ex eo quod non est: itémque vt ex eo quod in singulis rebus est, & ex eo quod nõ est in rebus singulis. Atqui si hęc ita se habent, falsum est quod dictum est, materiã nec in essentiis esse, nec in rebus singulis, nec in iis quę sunt. Vt materia formæ est expers, sic forma materia caret. Atqui si materia & quod in ea forma caret, duo principia sunt, forma quoque & quod
E in ea materiæ expers est, duo erunt principia. Cur igitur cùm quatuor sint, tria tantùm principia posita sunt?

Ex eodem libro.

Nos enim aliud materiam, aliud priuationem esse dicimus: ac materiã qui-

dem per aliud aduentitiáq; vi, priuationem verò per se nihil esse, & materiā propè ac quodam modo essentiam esse priuationem, nullo modo. Illi autem nihilum esse volunt id quod magnum est & quod paruum eodem modo, aut vtrumque simul, aut vtrumque separatim. Ita fit, vt hic triū principiorum, alius ille sit modus.) Si aduentitia vi non esse materię conuenit, perspicuum est materiam aduentitia vi nec materiam esse, nec principiū. Esse enim materiam, & principium esse, illius est quod est in iis quæ sunt. Quòd si aduentitia vi non esse quid materiæ conuenit propter priuationem, non est dubium quin forma faciat, vt sit in iis quæ sunt per aliud aduentitiáque vi. Erit igitur materia per se quidem nunquā in iis quæ sunt, per aliud autem alienaq; vi interdum in iis quæ nō sunt, interdum in iis quę sunt. Quid igitur causę est, quamobrem non absurdum sit, propemodum essentiam esse, & essentiam esse quodammodo id quod nunquā per se est in iis quæ sunt, dicere? Si aliud est materiam esse, aliud alicuius esse materiam, & materia eo caret, vt alicuius materia sit nec eo priuatur, vt sit materia, erit in iis quę sunt, & in iis quę nulla sunt, materia: in iis quidē quę sunt, propterea quòd ipsa est materia, in iis autem quæ nō sunt, quòd non est materia cuiusquā. Atqui si materia nullius materia est, nihil ergo priuationis formæ est materia. Quòd si materia aliquid est formæ priuationis, nunquam igitur materia erat, quatenus materia dicitur, sed semper alicuius materia, modò priuationis formæ, modò ipsius formæ. Esse autem aliquid priuationem formæ hinc perspicitur, quòd posita est eorum quæ fiūt & oriūtur principium. At si hæc ita se habent, nunquam igitur materia in iis est, quæ nulla sunt, sed si in iis est quæ sunt, aliàs forma caret, aliàs forma est prædita. Ita fit, vt semper oriri possit. Si materia priuationem formæ quæ eiusdem est cuius illa est æternitatis, amittere potest, potest etiam priuationem originis, quæ eiusdem est cuius illa æternitatis, amittere. Si non secundum, neque primum potest. Quî igitur oritur ex materia id quod fit, cùm materia priuationem formæ cui cum illa communis est æternitas, minimè amittat? Si vt ratio Aristoteleæ ternionis diuersa est & dissimilis ei rationi ternionis quam Plato ponit, sic etiam diuersa est ternio, cur non est principiū eorum quæ fiunt senio, sed ternio? Quòd si ternio non est dissimilis, cur eius modus diuersus est?

A B C D

Ex eodem libro.

Ea enim quæ permanet, formam in gignēdis rebus matris instar adiuuat. Altera autem repugnantiæ pars sæpe ei qui animi aciem ad malum quod affert, intenderit, nec esse omnino videbitur. Nam cùm sit diuinum quiddam, quod & bonum & expetendum est, alterum ei contrarium esse dicimus, alterum quod suapte natura eius cupiditate ducatur. Illi verò concedere coguntur interitum suum appetere contrarium. Atqui nec forma seipsam appetere potest, quoniam sui non indiget, nec contrarium suum, contraria enim se vltro atque citro interimunt. Sed materia est, quæ formam ita desyderat, vt marem femina, & res turpis pulchritudinem: hoc tamen interest, quòd illa turpis est, non per se, sed aliena vi & per aliud, E

quemad-

A quemadmodum nec femina per se,sed aduentitia vi concupiscit. Eadem autem materia tum interire,tum oriri & dici & negari potest . Vt enim id est in quo,per se interit,quod enim in ea interit,priuatio est: vt autem ex potestate spectatur, non per se interit, quin nec interire, nec oriri gignique necessariò potest.Si enim oritur,aliquid primùm subesse oportet, ex quo insito gignatur aut fiat. Hoc autem est ipsa natura . Ita erit,antè quàm fiat. Appello enim materiam id quod cuique rei primò subest , ex quo insito aliquid per se,non aliena vi,nec per aliud efficitur. Sin interit quadam ex parte , quoniam eò ad extremum perueniet , interibit , antè
B quàm intereat.) Si vt principium est eorum quæ oriuntur materia, atque forma,sic etiam est priuatio, qui materia simul cum forma causa est eorũ quæ generantur & fiunt , nec simul causa est priuatio ? Si forma ob eam causam principium est , quòd ab ea id quod oritur aut fit, statũ suum habet,perspicuum est etiam priuationem principium esse,quòd ea id quod fit non esse dicitur . Qui igitur principium dicitur esse eorum quæ oriãtur , priuatio ? Si cùm adest forma,tum priuatio non remanet,profectò si forma non adest,remanet priuatio. Quid igitur causæ est , quin alienum absurdúmque sit id quod remaneat,non esse dicere?Remanere enim eius est quod est. Si altera repugnantiæ pars est priuatio, eíque malum forma
C affert,quid est quamobrem forma nõ sit & bonum & malum? bono quidem materię,vt à qua rationem nomẽnque essentiæ materia habeat, malo autẽ priuationi,vt à qua ei interitus pareretur.Si quid est diuinum,& bonum atque expetendum,habétq; contrariũ,quod neque bonum est,neque expetendum est,erit id quod diuinum est, & bonum & nõ bonum,expetendúmq; & non expetendũ,ita etiam diuinum atq; non diuinũ.Quod si absurdum est,non igitur diuinum id quod & bonũ est & expetendum est, quicquam habet contrarium.Quod enim omnino & planè bonũ est,bono est omnibus,non tantùm quibusdam.Si boni contrariũ,bonum nõ expetit:interitum enim naturæ suæ expetit,si bonum expetit:& forma se nõ
D expetit:forma enim nihil requirit,quod autem diuinũ est,id appetendum & optandum est:cui appetendum & optandum est, nisi materiæ?est igitur materia animata. Appetere enim & concupiscere eius est,quod est animo præditum.Si animata est materia,quid afferri potest,quin falsum sit,materiam non esse in iis quæ sunt aduentitia alienáque vi ? Nam & animus in iis est quæ sunt, & id quod animum habet . Si vt femina marem appetit , & vt quod turpe est , id quod pulchrum , sic materia bonum appetit , nec materia per se femina , nec quod pulchrum , sed per aliud aduentitiáque vi,perspicuum est eam non per se, sed per aliud, bonum appetere.Erit igitur id quod diuinum est , non per se bonum , & expeten-
E dum atque desyderabile , sed per aliud aduentitiáque vi , quod alienum est dicere . Si materia ex forma quidem oriri , à priuatione autem interimi potest , sed per se nec oriri potest , nec interire : materia & semper interire vel oriri poterit , & nunquàm ab interitu ortúque erit libera . Semper enim vel priuationi , quæ in ea interit , subiicitur , vel

Bb. i.

formæ quæ in eadem oritur. Non ortum esse in iis quidem quæ ortum habent,ortus originísque priuationem quæ potest esse declarat : in æternis autem naturis,amotionem negationémque significat omnis originis, & antecedentis & consequentis, veluti æs quod futurum est statua, antè quàm statua ex eo fiat, non ortum siue non factum dicitur priuatione,propterea quòd statua ex eo fieri potest: in Deo autē non ortum esse, negationem significat originis essentię tam superioris,quàm futuræ.Cùm igitur duo sint priuationis originis genera, vtro tandem materia non oriri potest?Si priuatione,non generari ac non fieri potest, eo modo quo æs non posse dicitur. Si negatione materia generari ac fieri non potest, nihil fit materia, neque eam rationem, quam æs ad statuam habet,habere ad essentiam materia potest,quemadmodum Aristoteli placet. Si ita materia generari oririque vt Deus,non potest,& Deus potest ex eo quod oriri non potest, aliquid efficere, perspicuum est Deum etiam ex nihilo facere aliquid posse. Quam enim, vt ita dicam, ineptitudinem habet id quod est,ad id, vt non fiat vel oriatur quicquam ex ipso natura, & arte, eandem etiam habet id quod semper origine caret,ad id, vt natura & arte nihil ex ipso fiat & oriatur. Quî ergo Deus ex eo quod ex omni æternitate generari fieriq; non potest,aliquid facere potuit, & ex eo quod absolutè non est,id est,ex nihilo facere non potuit?Atqui perspicuè ac planè primi quidem philosophi ad negandam omnem rerum ex materia originem impulsi sunt,quòd ex nihilo Deum aliquid posse facere nō crederent: Aristoteles autem qui hoc correxit,ad negandam tollendámque materiæ originē.Si est id quod oritur,éstque aliquid,quod hoc ipsum fit & oritur,quemadmodum suprà dixi,nihil horum materia est,si nec oriri potest nec interire.Si oriri & interire materia nō potest, necesse est eā vtroque priuationis originis genere nō posse generari. Neque igitur quicquam ex ea oritur & fit,neque in ea interit. Quî igitur interit priuatio in eo quod interire non potest?Si materia vna est,& multa sunt dissimiliáque ea quæ ex ea oriuntur,cur necesse est materiam non ortam manere, cùm id quod in ea semper diuiduum est,indiuiduum manere non possit?Si numero vna est materia, specie duæ, neque eadem oriri, nec interire potest, aut igitur tota oriri & interire non potest, aut eius dimidium. Si tota oriri interiréque non potest,profectò dimidium etiam eius tale est. Si dimidia eius pars oriri non potest nec interire,& dimidia eiusdem pars reliqua non est eiusmodi, erit in eodem vera repugnantia: quod quidem fieri non potest.Si id quod formam in se recipit,aut illa fit, aut ex eadem oritur,quî materia quæ formam accipit,oriri non potest?Si eorū quæ sunt est proprium oriri non posse,quomodo materia neque in iis est quæ sunt, neque oriri potest,nec interire?Si id quod sine origine,in eo est quod ortum nō habet,ortu etiam caret, quî priuatio quæ in materia sine ortu est, & oritur& interit?Si alterū contrariū,vt dictum est,cū adest aut abest,facere mutationē potest,quíd nā est quod mutatur,cū materia nec oriri possit,nec interire?Si id quod oriri & interire nō potest in essētia cernitur stāte eo quod ortum

A ortum non habet nec interit, vbi eſt id quod in materia oriri & interire non poteſt,cùm materia non ſit eſſentia? Si æs priore ſua origine ortum non eſſet, ne ſtatua quidem ex eo fieret. Quî ergo fit materia,vel aliquid ex materia oritur,ſi anteà eius non fuit origo?Si æs nõ interiret,ne id quidem quod æneum eſt interiret. Cur ergo interit id quod ex materia conſtat, ſi materia interire non poteſt? Si ex iis quæ corpore vacant corpus non efficitur,quî ortum eſt ex materia & forma corpus, quæ per ſe vacāt corpore?Si naturali neceſſitate id quod oriri atque interire non poteſt, indiuiduum eſt & immutabile,quî in formis quę per genera diuiſæ ſunt,ineſt materia quæ oriri & interire non poteſt?& quónam modo commuta-
B tione fiunt ea quorum materia mutatur? quemadmodum ſuprà in enumeratione generum originis explicatum eſt.

Ex ſecundo libro Ariſtotelis de Natura.

Vno quidem modo natura definitur ſic, Prima quæ cuique ſubiicitur materia eorum quę in ſe motus & mutationis principium fontémque cõtinent. Alio autem modo, Forma & ſpecies quæ rationi accommodatur. Vt enim ars dicitur id quod arte effectum eſt, & quod ab arte proficiſcitur: ſic natura & quod naturæ aptum eſt, & quod natura conſtat naturaléque eſt,vocatur.) Quid ergo id quod ex materia eſt,& quod ex materia *1.cap.*
C conſtat,præter materiam appellabimus?Dic eſſe aliquid aliud. Si hoc materiam eſſe dicemus, tum denique materia erit materia,cùm erit id quod ex materia eſt,& quod ex materia conſtat. Etenim tum natura eſt,cùm id quod natura conſtat & quod naturale eſt. Eadē eſt artis ratio. Quæ enim eodem modo pronunciantur,eandem inter ſe rationem habent. Atqui ſi tum demum materia eſt,cùm eſt id quod eſt ex materia & quod ex materia conſtat,materia in iis non erit,quæ oriri generaríque non poſſunt.

Eiuſdem ex eodem libro.

Quocirca alio modo natura ſit neceſſe eſt, eorum quæ in ſe habēt motus *Ibidem.*
D principium,forma & ſpecies,quæ ſeparari,niſi cogitatione & ratione non poteſt. Quod autem ex his conſtat, non eſt illud quidem natura,ſed natura cõſtat,vt homo.) Si à natura eſt homo,& naturale quiddam animal, cur homo natura non eſt?Cùm enim definiret,vſus eſt his verbis,Natura dicitur id quod à natura eſt & quod naturale.

Ex eodem libro.

Ac in iis quidem,quæ ab arte proficiſcuntur,materiam operis cauſa paramus:in iis autem quæ natura molitur, eadem ſuppetit.) Quoniam aliud eſt opus quod neque à natura,neque ab arte proficiſcitur,vbi eius operis materia ponenda eſt?Naſcitur enim ex animali animal, etſi non primum animal, neque animal ex animali:& natura quidem oritur animal, quod *2.cap.*
B ex animali naſcitur, non tamen animal abſolutè. Atqui ſi in iis quæ arte efficiuntur, materia aduentitia eſt, in iis autem, quæ natura conſtant, materia in iis quæ à natura proficiſcuntur, ineſt: perſpicuum eſt, materiam in iis operibus quæ nec arte efficiuntur, nec natura con-

ſtant, aliter ineſſe: cuius niſi definitionē conſtituas, is qui in rebus naturalibus verſatur, ea etiā quæ iam definita ſunt, incōſtātia faciet, & incerta. Si enim tum demum vnamquamque rem ſcire nos arbitramur, cùm primas cauſas cognitas habemus, primáque principia, quónam modo quiſpiam animal quod ex animali naſcitur, cognoſcetis, qui animal quod ex animali non naſcitur, ignorabit? illud enim huius eſt & principium & cauſa. A

Ex eodem libro.

Quoniam autem caſus & fortuna cauſæ ſunt eorum, quæ vel à mente, vel à natura proficiſcuntur, ídque tum demum, cùm aliquid horum ipſorum aduentitia cauſa exiſtit, nihil autem aduentitium prius iis eſt quæ per ſe ſunt: profectò ne aduentitia quidem cauſa prior ea eſt & antiquior, quæ per ſe víque ſua efficit. Ex quo efficitur, caſum & fortunam posteriora eſſe mente atq; natura. Itaq; vt caſus cæli cauſa quàm maximè ponatur, tamen & mens & natura in efficiendis cùm aliis permultis, tum hac rerum vniuerſitate priores partes habeant neceſſe eſt.) In his non ſolùm primarum cauſarum, & ſecundarum, quem minimè ſeruauit, commemorauit ordinem, ſed etiam cęlum, quod etiam in ſecūdo de Natura libro paulò ſuprà fortuito ortu liberauit, hoc loco ortui ſubiecit, nec fortuito ſolū, ſed etiam ei qui à mente & natura procuratur: quod quidem perſpicuè abſurdū eſt, eum qui eſſentiæ ortum quem mens & natura procurentā, à primis cauſis acceperit, rurſus à ſecundis cauſis eandem mutuari originem. Prætereà quid cauſæ eſt quin abſurdiſſimum ſit, eundem aliàs fortuita origine liberare, aliàs eidem ſubiicere? & modò origine carere dicere, modò ortum habere id quod à natura proficiſcatur? Proferam autem ego verba quibus hæc facit, vt ex comparatione falſum quod continent intelligatur. B C

Ex eodem libro.

Cap. 4. paulò ante. Sunt autem, qui etiam huius cæli eorúmque omnium, quæ in mundo fiant cauſam & fortunæ & temeritati tribuāt. Caſu enim aiunt cōuerſionē motúmq; fieri, quę hunc vniuerſitatis ordinē diſtinxerint & cōſtituerint. Et certè hoc ipſum magna admiratione dignū eſt, quòd animantia & ea quæ terra ex ſe edat, nec fortuitò, nec caſu fieri aut ſtare cenſent, ſed vel naturam, vel mentem, aut aliquid aliud eiuſdem generis eorum cauſam eſſe ponunt, quandoquidē non quod caſus tulerit, nec quiduis ex ſemine naſcitur, ſed ex hoc tali olea, & hoc ex homo: eorū verò quæ ex iis quæ apparent oſtenduntúrque nobis, ſunt diuina maximè, cauſam fortunæ & caſui aſcribunt, eorúmque cauſam nullam eſſe talem, qualis ſit animalium & eorum quæ è terra oriantur. Atqui ſi ita eſt, conſyderatione dignum eſt, de eóque non erit alienum dicere. Nam præterquàm quòd alioqui abſurda eſt hæc eorum ſententia & oratio, hoc etiam abſurdius eſt, eorum hanc eſſe orationem, qui nihil in cælo caſu fieri cernant, in iis verò quæ non fortuitò fiunt, multa fortuitò euenire. Atqui contrà fieri decebat.) Eum quidem cælū caſu factū eſſe dicere, & rurſus non caſu, declarant ipſius verba, quæ ex ſecundi de Natura libri capitibus duobus, D E

vndecimo

A vndecimo & duodecimo proculi. Atque vt omnes intelligãt eundem cęlum ortum non habuisse dicere, & rursus ortum habuisse natura, eius verba quibus hoc expressit, proferam.

Ex secundo Aristotelis de Cælo libro.

Omne quidem cælum nec ortum esse, nec interire posse, quemadmodum nonnullis placet, vnúmque esse atque æternum, quod & principium ac finem non habeat ab omni æternitate, & immensum tempus complexu suo contineat & coërceat, ex iis quæ dicta sunt, perspici potest.) Hæc de priuatione originis cæli cùm censuerit Aristoteles, vide rursus quæ de eius

B ortu in primo libro de Cælo afferat, Rectè natura id quod originis & interitus expers futurum erat, exemisse ex contrariis videtur: quandoquidem ortus & interitus cernuntur in contrariis) Si eorum quæ fieri non possunt, nec quicquam est, nec esse potest, & in iis est quæ fieri non possunt, id quod futurum est, ortum non habere, nec principium, nec finem, & habere continerẽque in se infinitum immensũmque tempus: profectò qui hæc dicat, quid inter id quod fieri potest, & quod fieri non potest, intersit, ignorabit.

Ex primo libro Aristotelis de Cælo.

C Nihil enim casu interire potest, nec expers esse originis.) Cur igitur aliquis ei fidem habeat, qui vtrumque de cęlo asserit? in vndecimo capite casum cęli causam esse dicit: in decimo autem tertio idem principium non habere vult, nec originem.

Ex secundo libro de natura.

Duo autem genera sunt principiorum, quæ naturaliter mouent, quorum alterum naturale non est, quoniam motus principium in se non habet, quo in genere est, si quid mouet neque mouetur, quemadmodum id quod moueri non potest penitus, & quod est primum omnium.) Quî igitur motum afferat naturaliter principium quod nec sit naturale, nec natura

D moueat? Soli enim naturali principio quod natura mouet, conuenit naturaliter mouere. Si principium quod naturale non est, in se principium motus non continet, perspicuum est, principium naturale in se habere motus principium. Atqui principiũ quod principium habet, principium nõ est. Si in iis quæ ex æternitate orta non sunt, nihil vllo altero prius aut posterius esse potest, quî principium immobile quod non mouetur, & motum affert, primum est omnium, vel principium est omnino?

Ex tertio libro eiusdem artis & scientiæ.

E Esse autem infinitum quiddam, quinque rationibus maximè doceri potest, quarum prima à tempore sumitur, hoc enim infinitum est: altera à magnitudinum diuisione, re enim infinita etiam mathematici vtuntur: tertia ex eo quòd ita demum locus ortui & interitui semper relinquatur, si sit infinitas, vnde id quod fiat auferatur.) Si tempus semper in

Bb. iij.

oriendo rationem ſuam habet, quod autem oritur, antè quàm orire- A
tur, non erat, quî fit, vt infinitum interminatúmque ſit tempus, cuius ſemper ſtatim ſtatus priuatio antecedat? Nam & quod nondum eſt, futurum eſt vt præſens ſit,& quod futurum eſt, præteritum erit, & quod prçteritum eſt,futurum fuit,vt oriretur.Si vt ne ortus & interitus deficiãt, infinitum eſſe neceſſe eſt ortum & interitum,erit & ortus & interitus qui principium non habebit, quemadmodum id quod non habet ortum, & quod interire non poteſt.Quod ſi fieri non poteſt, non igitur ortus infinitus eſt,nec interitus,

Ex eodem libro.

Ibid.5.cap. Quin ne numerus quidẽ,vt ſeparatus & infinitus.numerus enim omnis, B
aut id in quo eſt numerus, numerari poteſt. Si ergo fieri poteſt, vt quod numerari poteſt,numeretur,fieri etiam poterit, vt id quod infinitum eſt perſequamur.)Si eius quod numerari poteſt, & eius in quo eſt numerus, non eſt infinitus numerus, tempus autem quod ortum eſt numerari poteſt,finitum ergo erit tempus,quod ortum eſt.

Ex eodem libro.

Ibid.6.ca. Perſpicuum eſt autem, ſi res infinita planè ſit, nullo modo fore, vt multa incommoda conſequantur. Nam & temporis principium quoddam erit ac finis, & magnitudines in magnitudinem diuidi non poterũt, & numerus infinitus non erit.) Si eius quod infinitum eſt, pars vna reipſa eſt,altera poteſtate,& fieri nõ poteſt,quin rei infinitæ pars quç nunc C
reipſa eſt, poteſtate prior ſit,fieri nõ poteſt,vt quod ſemper infinitum interminatúmq; eſt partim reipſa ſit,partim poteſtate:ſed ſi prius eſt poteſtate,poſterius etiã eſt. Si vt in futuro tẽpus fine caret,ſic in præteritò nõ habet principium,tempus vt in futuro ortum non habet nec oriri poteſt,ſic etiã in præterito.Si hoc eſt,fieri non poteſt,vt tempus in futuro oriri non poſſit,quòd tum nondũ ortum eſt.Atqui originẽ habuit in præterito,nõ igitur tempus principio caret.Eius enim quod principium non habet,nõ eſt origo:temporis autem eſt. Si nihil reipſa infinitum eſſe poteſt,duplices diuiſiones magnitudinis quç iam ſumptæ ſunt, non ſunt infinitæ,neque numerus is qui ſumptus eſt,numerus. Vtrumque enim eſt reipſa.Si D
infinita nõ ſunt,finita igitur.Si finita,principiũ etiam habent:ille quidem principium quo in duas partes diuiduntur,hic quo numeratur.

Ex eodem libro.

Ibidem. Res infinita alia eſt additione,alia detractione. Magnitudinem verò non eſſe reipſa immenſam & interminatam iam diximus: eſt tamen diuiſione, quippe cùm facile ſit lineas indiuiduas detrahere. Relinquitur ergo infinitatem eſſe vi & poteſtate. Quod autem eſſe poteſt, non ita accipiendum eſt, vt ſi hoc ſtatua eſſe poſſit, quod etiam ſtatua aliquando erit, ſic infinitum aliquid, quaſi reipſa ſit futurum. E
Sed quoniam multis modis aliquid poteſtate eſſe dicitur, quemadmodum dies eſt & certamen, quòd aliud atque aliud ſuccedat, ſic etiam infinita res. In his enim & poteſtate eſſe, & reipſa eſſe reperitur.

Ludi

A Ludi enim Olympici dicuntur & quòd certamen agi possit, & quòd agatur. Aliter verò infinitas in tempore, aliter in hominibus, & in magnitudinum diuisione reperitur. Omnino enim infinitas ex eo est, quòd aliud & aliud semper accipiatur: &quod accipitur, semper illud quidem finitum est,sed aliud atque aliud semper.) Si re ipsa non est quicquam infinitum,perspicuum est, omne id quod re ipsa est semper esse finitum. Quod autem finitum est,necessariò principium habet. Quod verò principium habet,necessariò ortum est: quod ortum est,fuit aliquando tempus cùm non esset,si hoc in eo omni quod infinitum est & additione, & detractione,& potestate,& re ipsa dicatur.

B *Ex eodem libro.*

Nec si quid extrà est, id infinitum est,sed quod accipit id quod extrà est, maius fit quàm esset antè quàm accepisset id quod extrà est.Quod autem additione eius quod extrà est,maius se ipso redditur,semper finitum est.)Si id quod infinitum est,semper in additione detractionéque cernitur,semper id quod infinitum est, in additione & accessione consistit. Quî ergo principio caret id quod semper in ortu statum suum habet? Quod enim principio caret,oriri non potest. *Hæc non sunt in exē plaribus Arist.quæ extant.*

Ex eodem libro.

C Diuisio enim magnitudinis in æquas partes nullum exitum reperit. Ita fit,vt potestate quidem sit,re autem ipsa infinita non sit magnitudo, sed semper id quod sumitur definitam certámque omnem multitudinem superet. Nec verò hic numerus separabilis est, nec infinitas manet, sed instar temporis numeríque temporis oritur.) Si infinitus non manet, sed oritur,sicuti etiam tempus numerúsque temporis,nihil ergo infinitum expers est originis. Si verò omne quod infinitum est,ortum est,orta sunt etiam cætera omnia in quibus infinitas esse dicitur.Si id quod in infinitatem cadit,necessariò etiam cadit in ea in quibus infinitas inest: cadit autem in infinitatem ortus & principium: ortũ igitur tempus est,habuítq; principium.Eadem est motus ratio,cuius tempus est numerus. *7.Cap.*

D *Ex quarto libro eiusdem artis & scientiæ.*

Quod enim non est,nusquam esse.)vbi igitur materia est, quæ nihil est, neque est in iis quæ sunt,neque in rebus singulis? *1.Cap.*

Ex eodem libro.

Hesiodus autem qui fecit primum chaos,rectè censuisse videbitur.)Ait enim, Extitit antè chaos, post hos vastissima tellus, quasi receptaculum rebus primò esse oportuerit,quòd existimaret id quod plerique,alicubi & in loco esse omnia. Quod si ita est,profectò vis est loci quædam admirabilis,& omnium antiquissima.Cuius enim ea vis est,vt sine eo nihil extate possit,& tamen sine aliis constet, id primum sit omnium necesse est) Si primus est locus,&posteriora ea quę sunt in loco,naturali necessitate,sicuti &Hesiodo placet,&Aristoteles eius orationẽ vt verã probat,quid causæ est,quin absurdũ sit,cælũ quod in loco est,ortu carere dicere? Hoc enim simile est,vt si dicat,id quod ortũ sit,eo quod ortũ nõ habuit,esse antiquius. *Ibid.*

E

Ex eodem libro. A

Principio intelligendum est, nullam de loco quid esset, disputationem futuram fuisse, nisi motus quo per locum ciemur, fuisset. Ob eam enim causam etiam cælum maximè in loco esse putamus, quòd perpetuo pulsu agitetur.) Si fieri non potest, vt eius quòd origine caret, status & motus id quod mouetur, requirat, cælum origine carere non potest. Requirit enim locum, vt sit atque moueatur.

Ex eodem libro.

Hoc non est in vulgatis Ari. exemplaribus. Magnitudine quidem præditus est locus, non autem corpore.) Si finita interualla & magnitudinem locus habet, locus ortus est. Si infinita, aut igitur potestate, aut re vera. Si potestate, ortum locus habuit, quemadmodum etiam tempus, numerúsque temporis. Si re ipsa infinita habet interualla, falsa est illa oratio, nihil infinitum re ipsa esse posse. Si alicuius prouidentia locus est id quod est, & habet id quod habet, locus ortus est, posteriórque est prouidentia. Si est id quod est, & habet id quod habet locus sine origine atque principio, ortus non est locus, primúmque est eorum omnium, quę complexu suo continet, in quibus est cælum & ea quæ in eo se nobis aperiunt. Id enim sine quo nihil est, primum cæterorum omnium sit necesse est. B

Ex eodem libro.

Vt enim si commutatur, aliquid est quod nunc est album, & rursus nigrum erit, & nunc durum, quod pòst rursus molle erit, ob eámque causam materiam esse dicimus: sic propter aliquam talem speciem, locus videtur esse. Sed tamen illud vsuuenit, quòd id nunc est aqua, quod aër erat: locus autem, quòd vbi modò aër erat, ibi nunc aqua est) Si quam rationem locus habet ad ea quæ continet, eam materia ad ea quæ in ipsa insunt, habet propter similem speciem, nec comprehendi possunt locus & materia: nihil est materia eorum quæ in ipsa commutantur & oriuntur, nec essentia. Cur igitur materia posita est essentia esse eorum quę omnino absolutéque oriuntur? *Eodem 4. cap.* C

Ex *eodem libro, deest, quarto.*

Omne corpus quod vel loco vel accretione moueri potest, per se alicubi est: cælum autem, vt dixi, nusquam est totum, nec in vllo loco, siquidem à nullo corpore continetur.) Si omne corpus quod loco mouetur, per se alicubi est: loco autem cælum mouetur & fertur, alicubi etiam cælum sit necesse est. Si secundum non est, nec primum. Separari enim alterum ab altero non potest, neque altero sublato, alterius sequitur euersio. Si cælum per se in loco non est, quî fit, vt cùm in orbem incitatur & voluitur, eius partes quæ suprà erant, infrà sint, & quę inferiores erant, fiant superiores? Cùm autem partibus suis suprà & infrà sit, quid causæ est, quin falsum illud sit, cælum non esse in loco? *5. cap.* D

Ex eodem libro. E

Puncti non est locus) non est igitur alicubi punctum, quemadmodum etiam id quod nullum est. Quod si falsum est, punctum in iis est quę sunt, & alicubi. Si alicubi est, necesse est etiam esse eius locum.

A *Ex eodem libro.*

Eſtque locus etiam alicubi,non tamen vt in loco , ſed quemadmodum terminus eſt in eo quod terminatum eſt. Neque enim in loco eſt omne id quod eſt,ſed corpus quod mouetur.)Si omne quod eſt in loco,alicubi eſt,nec omne quod eſt alicubi,eſt in loco, latiùs patet alicubi eſſe, quàm eſſe in loco.Cur igitur vnius categoriæ vbi ſiue alicubi & in loco eſſe dicuntur,quæ tantam habent inter ſe diſsimilitudinem,& differentiam, vt etiam locus alicubi,non autem in loco eſſe dicatur?Et,ſi finis rei terminatæ,alterius rei finitæ ac terminatæ locus eſt,alterius ac diuerſæ finis, quid
B afferri poteſt,quin neceſſe ſit ſemper locum eſſe & locum & terminum? Et,ſi locus iis quæ in ipſo ſunt,antiquior eſt,quid eſt quamobrem nō ſublata ſit neceſsitas,qua locus alij quidem rei locus,alij autem extremitas tribuitur? Et,ſi id quod nullo modo eſt,non eſt in loco (eſſet enim alicubi, quemadmodum dixit) cur locus & id quod eſt in loco non idem ſunt? Et,ſi non omne quod eſt,in loco eſt,quid cauſæ eſt, quin nonnulla eorū quæ ſunt,& id quod non eſt,idem ſint?ſiquidem non eſſe in loco vtriuſque commune eſt.Et,ſi corpus ſolum quod moueri poteſt, eſt in loco,cur cælum quod corpus eſt mobile,in loco non eſt?

Ex eodem libro,de tempore.

Ac illud quidem non eſſe omnino,aut vix &exiliter eſſe,ex his ſuſpica-
C ri poſſumus. Alia enim eius pars præteriit,nec eſt,alia futura eſt,& nondū eſt : ex quibus & immenſum & quod ſemper ſumitur, tempus conflatur. Quod autem ex iis conſtat quæ nulla ſunt , fieri non poſſe videtur, vt in rerum numero reponatur.Præterea omnis rei quæ ex partibus conſtat , ſi modò non ſit tum cùm eſt , aut aliquæ partes , aut omnes ſint neceſſe eſt . Temporis autem aliæ fuerunt , aliæ futuræ ſunt , nec vlla eſt, cùm ex partibus conſtet,& præſens pars non eſt,præſertim cùm & pars metiri , & totum ex partibus conſtare debeat , & tempus ex punctis minimè conſtare videatur.) Si omne quod oritur,antè quàm fieret,nō erat,non igitur æternum ac ſine principio tempus eſt. Itaque ne motus
D quidem æternus eſt,principióque caret,cuius tempus eſt numerus.Si enim futura pars temporis nondū eſt, & pars præterita erat antè quàm futura eſſet,fuit,cùm præterita pars temporis non erat. Et,ſi id quod infinitum eſt ſine principio eſſe debet,non eſt infinitum immenſūmq; tempus,quod principium ſtatus futuri habeat mutationem.Et,ſi præterita pars temporis tempus eſt re ipſa,futura autem,poteſtate,& in iis quæ ſunt actio & poteſtas cernuntur,non ex iis quæ non ſunt conſtat tempus,quod ex præterito futuróque conſtat. Et, ſi tēpus non eſt in iis quæ ſunt,at certè ad ea quæ ſunt propè accedit , quemadmodum etiam ex hoc intelligi poteſt, quòd
E tempus eorū eſt quę ſunt.Et,ſi præterita pars temporis in rei quæ partibus conſtat,partibus quę fuerunt cernitur,cur temporis quod partibus cōſtat, pars nulla eſt? Et,ſi præſens nō eſt minima tēporis pars, éſtq; & repentinū tēpus & indiuiduū & punctū temporis quod dicitur,quónam pacto & ex futuro in inſtans tempus,& ex inſtanti,in præteritum fieri poteſt mutatio,

si præsens nõ est pats temporis?Omnes enim temporis partes sunt, prima A
futura,posterior,nunc,deinde,præterita.

Ex eodem libro quarto eiusdem artis & scientiæ.

11.cap. Illud ergo perspicuum est,neque motum esse tempus,neque sine motu) Quinetiam hoc perspicuum est,ottum esse tempus,non æternum,principium habuisse,non ptincipio carere,finitum esse,non infinitum & immẽsum. Quòd si hæc vis est temporis, motus etiam eadem sit necesse est, cuius numerus tempus est.

Ex eodem libro.

Ibidem. Quàm enim magnus motus est,tam etiam longum diuturnúmque tempus semper effluxisse videtur.)Quæ orta & facta fuerunt,ea necessariò nec æterna sunt,nec principio carent,nec infinita sunt. B

Ex eodem libro.

Ibidem. Túmque demum tempus cessisse putamus, cùm superioris consequentísque motus partis notitiam percipimus. Illas autem intetnoscimus ex eo quòd & aliam atque aliam eadem esse,& aliquid aliud intercessisse existimamus. Cùm enim extrema medio dissimilia esse animo percepimus, & duo puncta tempotis esse animus censuit, quorum vnum prius sit,alterum posterius:tum etiam tempus hoc esse iudicamus. Id enim quod punctum temporis distinguit,est tempus,ídque positum sit.Atque cùm vt vnũ punctum temporis percipimus, nec vt superius aut consequens in motu, aut, C vt idem quidem,sed non vt ptius & posterius alicuius: tum nullum tempus,quoniam ne motus quidem,videtur extitisse.Cùm autem superius cõsequenti annectimus,tum tempus dicimus. Hoc enim est tempus,numerus motus superioris & consequentis. Non igitur motus est tempus, sed qua ex parte motus numerum continet.Idque hinc perspici licet,quòd & ex numero maius ac minus,& ex tempore motum maiorem minorémq; diiudicamus)Qui ortum temporis supetiore & consequenti motus parte definit,is nec tempus,nec motum æternum,caretéque principio & infinitum esse dicit.Si enim ortus est motus,neque ætetnus est,neque principio caret.Et, si terminis suis clausus finitúsque est, non est infinitus & interminatus. D

Ex eodem libro.

Ibidem. Punctum verò temporis tempus omne metitur,qua ex parte prius & posterius sumitur. Est autem quatenus punctum temporis idem sit,est quatenus non idem.Qua enim ex parte in alio atque alio teperitut,diuersum est,eáque est illius ratio : qua autem ex parte vt res consyderatur, idem. Nam & motus ex magnitudine,&ex motu tempus,vt dixi,est cõsequens.) Si punctum temporis non est eius pars, quemadmodum in tertio & tricesimo capite dixit,quomodo tempus metitur? Aut igitur punctum temporis tempus non metitur,aut necessariò pats est temporis. Et,si magnitudinem motus,& hinc tempus sequitur,orta est magnitudo, quemadmodum motus atque tempus quæ ex illa consequentia sunt. E

Ex eodem libro.

12.cap. Lineæ minimus numerus multitudine quidem duæ sunt aut vna magnitudi-

A gnitudine autem non est minimus. Semper enim linea omnis diuiditur. Quod etiam fit in tempore. Numero enim minimum est, vnum aut duo, magnitudine non est.) Si minima pars non est nec in linea punctum, nec punctum temporis in tempore, quid aliud est punctum in linea, & in tẽpore punctum temporis? Si non est minima pars, sed extremum & finis, quî fit, vt sine eo quod finitum & terminatum est, terminus esse non possit, & sine linea punctum esse possit? Quòd si in quibus minimum non reperitur, in iis nec maximum inest, qua ex re differentia dissimilitudóque reliqua partium eius quod maximum est & quod minimum sublata dissi-
B militudine intelligetur?

Ex eodem libro.

Ex quibus perspicuũ est, res æternas non esse in tempore hoc ipso quòd *Ibidem.* æternæ sunt. Neque enim eas amplectitur tempus, neque earum rationẽ metitur.) Vt igitur motum æternum, sic etiam tẽpus quod illius est numerus, æternum esse dixisti. A quibus enim tempus separari non potest, ea nõ possunt non esse in tempore.

Ex eodem libro.

Omnia ea non sunt in tempore, quæ nec mouentur, nec insistunt. Nam esse quidem in tempore, est mensuram tempore designari: tempus autem *Ibidem.*
C mensura est motus & quietis.) Si id quod est in tempore mouetur & quiescit, mouetur autem cælum Aristotelis sententia, & terra quiescit: sunt igitur in tempore cælum atque terra, eorúmq; & motus & quies: & si ortum est tempus, necessariò * ex subiecto in non subiectum, nusquam igitur est materia, quam suprà subiici dixisti iis quę oriuntur & intereunt, illis quidem vt id ex quo fiant, his autem vt id in quod occidant.

Ex eodem libro.

Quod enim non est album, aut quod bonum nõ est, tamen aliena ad- *Lib. 5. ca. 1.* nentitiáque vi moueri potest, quandoquidem homo id esse potest, quod non est album: quod autem omnino & absolutè nõ est, id est, nihilũ, mo-
D ueri nullo modo potest.) Si ex eo quod non mouetur, essentia fieri nõ potest & quod absolutè est, quod autem non est, nullo modo mouetur, quod enim non est, moueri non potest: quónam pacto orta est essentia ex materia quæ planè & absolutè non est in rebus singulis?

Ex nono libro eiusdem artis & scientiæ.

Quòd si fieri potest, vt sit & cogitetur tempus sine puncto temporis, punctúmque temporis medium est quiddam & quod principium finém- *In 8. cap.* que habet, ita tamen, vt principium futuri sit & præteriti finis: tempus sit æternum necesse est. Extremitas enim temporis quod postremum sumptũ
E est, aliquo puncto temporis continebitur: eadémque ratione non interiturum esse docebimus: præsertim cùm nihil in tempore præter punctum temporis sumi notaríque posit. Ita quoniam & initium & finis est punctum temporis, necesse est tempus esse, quod vtraque ex parte illud contineat. Quòd si tempus, motus etiam æternus sit, necesse est: siquidem tempus motus est proprietas quædam & affectio.) His Aristoteles probat æ-

lum esse æternum. Si enim medium est quiddam, principium etiam est & A
finis, & vtraque ex parte tempus habet semper, quo posito, tempus æternum esse necesse est: quòd si tempus æternum est, motus quoque cuius tẽpus est numerus, æternus sit necesse est. Si motus æternus est, necessariò etiam corpus quod mouetur, æternum est. Hoc autem absurdè posuit, eiusdem esse æternitatis: atque refelletur hoc modo. Vt enim tempus quod futurum est, orietur, sic etiam ortum est præteritum. Atqui tempus quod futurum est, quemadmodum motum qui futurus est, continet, sic etiam principium: & quemadmodum nihil superioris temporis est in cõsequẽte, sic nec consequentis quicquam est in instanti. Quòd si instãs in iis est B
quæ sunt, & adest, futurum autem nondum est nec in rerum natura, neq; adest, nõ est igitur id quod præsens est & adest, futuri temporis principiũ: sed punctũ tẽporis quod futurũ est, principiũ est cõsequentis, quod quidem nec medium quiddam est, quod vtraque ex parte tempus habeat, sed ex altera, nec principium nec finis. Est enim idem quidem temporis punctum sed diuersi dissimilísque temporis, veluti principium futuri, finis autem superioris, verùm aliud quidem temporis punctum principium, aliud finis, sed eiusdem temporis. Aliter. Si punctum temporis esse temporis puncto non potest, nisi sit prius futurum, & quod non est, fieri non potest vt punctum tẽporis eadẽ æternitate teneatur. Si enim omne quod priùs in iis C
non est quæ sunt, posteà oriri potest, tale autem est: punctun temporis, necessariò est etiam ortum punctum temporis. Si temporis punctum necessariò etiam omne tempus, cuius punctum temporis est principium & finis. Si tempus, motus etiam necessariò, cuius numerus est tempus. Si motus, corpus etiam quod motu cietur ortum habuit necessariò.

Ex eodem libro.

2.cap. Omninóque existimare hoc esse principium quoddã, Semper vel ita esse, vel fieri, non est æquũ: quò Democritus omnes naturæ causas reuocat, quòd sic etiam anteà fieret, æternitatis autẽ principium nõ vult quærere: quod in quibusdam rectè putauit, non in omnibus. Etenim triangulum duobus D
rectis semper pares angulos habet: sed tamen huius æternitatis alia est causa quędam, cùm interea principiorum quæ æterna sint, causa non sit) Si vt punctum temporis quod nunc est, oritur, sic etiam quod prius & superius est, oriebatur, non rectum est eorum quæ semper natura fiunt principium existimare. Rectum est igitur necessariò existimare principium esse eorum quę natura semper oriuntur, id quod non ita ortum est, vt punctum tẽporis oritur, sed alio modo. Quocirca æquum est eius etiam quod semper oritur principium quærere. Alio modo animal ex animali nascitur, alio natum est animal ex non animali. Et animal quidem ex eo quod non est animal nec natura natum est, nec semper nascitur. animal autem E
ex animali & semper & natura oritur, ex quo principium accepit nascẽdi ex animali, quod ex animali ortum non est: ídque in omnibus quæ semper natura oriuntur, non in nonnullis tantùm cernitur. Fieri enim nõ potest, vt ea quæ ex principiis quæ ortum habuerũt, orta sunt, eandem quã

sunt

A principia habuerunt,habere originem. Æternitas quę in iis quę orta sunt reperitur, carere principio non potest. Etenim triangulum semper duobus rectis pares habet tres angulos, cùm principium quod ortum est,habeat rectũ angulũ,cuius definitio est,Linea ab extremo extenta.Hęc enim causa est,cur triangulum duobus rectis pares tres angulos habeat,qua quidem non extante,triangulum esse non potest. At non extante triangulo, esse potest rectus angulus.Principia eorum quæ semper natura fiunt,æterna esse non possunt.Si enim eam naturã quam habent,iis quæ ex ipsis orta sunt,impertiuntur,& ea orta est,orta est etiam principiorum natura,e-
B tiamsi modus originis immutatus est, diuersúsque est ab eorum quæ ex principiis orta sunt, origine.

Ex eodem libro.

Ex quo illud etiam perspicuum est, vnũ quiddam ac perpetuum necesse esse id quod primas in motu afferendo teneat.Demonstratũ est enim, motum semper esse oportere:si semper,etiam continuum. Quod enim semper est,id cõtinuum est:quod deinceps sequitur,nõ continuũ.Quòd si cõtinuus est,&vnus:vnus autem ex vno quod mouet,& vno quod motu ciet tur.Si enim aliud atq; aliud motũ affert, non est totus motus continuus, sed cõsequens.)Si primum quod motum affert,motũ eum affert qui per lo- 6.cap.
C cum fertur,motus autem qui fertur per locum,est cæli,&cælum naturale corpus est,& natutale corpus in se habet natura motus naturalis principiũ: motus cæli superuacaneus est,eo quod primum mouet motũ qui per locũ fertur,afferente,quem etiã si id quod primo loco mouet,ei nõ afferret,eo ipsum à se cieretur, quod quintum sit elementum, quod nec grauitatem habeat,qua deorsum,nec leuitatẽ,qua in sublime feratur,sed vim aliã quæ caret nomine, quæ ipsum circũ medium torqueat.Si id quod primo loco cęlũ motu eo qui per locum fertur,ciet,neq; natura ipsi motum affert: superuacaneum est enim ita mouere:nec contra naturam:posterior enim est motus qui est contra naturam, eo qui à natura proficiscitur: nihil cælum
D mouet.Si motus omnis vt fit nunc,sic etiam anteà fiebat,& nunc fit eius cuius futura est origo mutatione,cuius autẽ futura est origo,id antè quàm fieret,nondum erat,& quod primum non est,deinde ortum est, hoc vniuersum est,& quod ortum est,principio carere,æternúmque esse non potest:motus nec perpetuus est,nec principio caret.

Ex eodem libro.

Atque etiam ex his motus is qui per locum fertur, principatum obtinere intelligitur.Primum enim aliquid vt aliis in locis,ita in motu multis modis dici potest. Dicitur enim id primum,quod nisi sit,cætera non extabunt,illud autem sine aliis extare potest:&quod ordine tẽporis antiquius 7.cap.
E est,& quod essentia naturáque præstat. Ita quoniam motus continenter esse debet, esse autem continenter potest aut is qui continuatus est, aut is qui cõsequens est,& magis cõtinuus est,ac melius est continuũ esse,quàm cõsequentẽ,& quod melius est,semper in natura inesse si fieri possit, existimamus, & continuus perpetuúsque motus esse potest (quod quidem

mox docebitur, nunc autem positum sit) atque hic esse nisi is qui per A
locum fertur, non potest: certè motu quo per locum res feruntur, primus sit motuum, principatúmque obtineat necesse est. Neque enim necesse est augescere nec commutari id quod fertur, nec oriri aut interire: quorum motuum nullus extare potest, nisi perpetuus continuúsque sit is quem affert id quod primo loco mouet. Præterea eundem necesse est primum esse temporum ordine. Quæ enim æterna sunt, hoc vno cieri possunt. Præterea in quouis eorum quæ ortum habent, motus qui per locum fertur, postremus esse debet. Nam à primo ortu, primùm cõmutatio & accretio sit necesse est, motus autem is quo per locum mo- B
uemur, eorum quæ iam absoluta perfectáque sunt, motus est. Quinetiam necesse est, aliud antè eo motu qui per locum fertur, cieri, quod cùm non gignatur, iis quę gignuntur & fiunt causa erit originis, vt quod procreauit, ei quod procreatum est. Nam ortus primus motuum proptereà esse videri potest, quòd rem ortam esse primùm oporteat: quod quanquàm in vnoquoque eorum quæ oriuntur, ita est, tamen aliquid aliud prius moueri necesse est eorum quæ oriuntur, quod quidem sit ipsum, neque oriatur: & antè hoc aliud.) Si id quod augescit, ortum est, motus autem is qui per locum fertur, augetur motus quantitate, certè æternus non est motus is quo res per locum feruntur. Corpus enim quod fertur, diuersa loca occupat, in quibus prorogans distendénsque modorũ C
suorum mutationem, cùm fertur, motus qui per locum fertur accretionem accessionémque efficit. Si in se habet motus is quo res loco mouentur, quantitate motus accessionem, cur idem motus accretione prior & antiquior esse dicitur? Si fieri non potest, vt quod principium non habuit, nec terminatum est, additione accessionem incrementúmque accipiat, motus is qui per locum fertur, non caret principio, motus accretione. Semper igitur maior efficitur. Si motus quo res loco mouentur, rationem statúmque suum in ortu & interitu habet, non est is motus æternus, cuius statum semper status priuatio antecedat. Motus enim omnis fit eius quod nondum est, sed futurum est mutatione. Si motus o- D
mnis quo res mouentur loco, præterito determinatus est, omne autem quod determinatum finitúmque est, necessariò etiam principium habuit, & omne quod principium habuit, ortum est, motus igitur is quo res mouentur loco, ortus est. Et, Si motus idem eo corpore quod fertur, nõ est antiquior, ortum est etiam id quod fertur. Si in iis quæ æterna sunt, aliud solùm motum affert, aliud solùm motu eo qui per locum fertur, ex æternitate cietur, quid causæ est, quin fieri non possit, vt id quod principio caret, eo motu qui principium habuit, cieatur? Si id sine quo nihil est cæterorũ, & essentia & temporis ordine, primũ est aliorum omniũ, E
quid est quamobrem non sit expers originis? Positum est enim id quod primo loco motũ affert, & primum esse omnium, & origine carere: & præterea cęlum quæque in cælo apparent & mouẽtur, originis expertia esse omnia:
quod

A quod absurdum est dictu, aliquid esse quod ortum non habuit in iis quæ æterna sint, aliquo quod æternum sit, antiquius. Si id quod primo loco motum affert perpetuum & continuum, nec motum affert naturalem, nec eum qui est contra naturam, illum quidem quòd quemadmodum dictum est, sit superuacaneus, hunc autem quòd motum naturalem sequatur: nihil perpetuo continuóque motu ciet. Si cùm æternæ naturæ motu cientur, nec motus prior est iis quæ mouentur, neque ea quæ mouentur motus antiquitate præstant: & morus omnis existit eius quod nondum est, sed futurum est, mutatione: ea quę pulsu agitantur, B statum à mutatione eius quod nondum est, sed futurum est, habebunt omnia. Si in vno eorum quæ oriuntur, motus is quo res mouentur loco, motuum postremus est, & necesse est aliud quod motu eo qui per locum fertur, cieatur, esse antiquius, quod etiam causa sit originis quę origine cateat: quî idem originis & quæ naturæ legem sequatur, & quæ naturæ legem superet, causa esse potest? Qui enim primus procreauit, ortum non habuit. Atqui id quod priùs motum afferebat, sic motu ciebatur in eius quod primò oriebatur, origine, vt posterius motum est in ortu eorum quæ ex illo orta sunt. Aut igitur non est omnis ortus causa id quod originis expers ita mouetur, aut certè perpetuum continuatúmque motum non affert id quod primo loco mouet, cùm originis di- C stinctio in iis quæ oriuntur & fiunt, cernatur, qua alia supra naturam, alia narurę lege orta sunt. Si ortum non habuit id quod prius & posterius est, erit, cùm id quod origine caret, non expers erit originis: quod quidem absurdum & alienum est, aliquando non esse id quod ortum nõ habuit.

Ex eodem libro.

In eo autem quod continuum est, cohærentésque partes habet, infinitæ sunt dimidiæ partes, non tamen re ipsa, sed potestate.) Si nihil re ipsa infinitum est, perspicuum est, nec motum infinitum esse nec tempus. 8.*cap.*
D Motúsque & tempus cùm superiore finita sint, necessariò principium habuerunt. Si principium habuerunr, necessariò etiam orta sunt. Si motus & tempus orta sunt, necessariò etiam corpus quod mouetur, cùm semper in motu statum habeat, ortum est. Si verò eius temporis quod semper sumptum est, dimidiæ partes ex futuro sumi possunt, addíque ad præterirum, ne tum quidem rempus vnquam præterito infinitum immensúmque re ipsa esse vllo modo poterit.

Ex primo libro Aristotelis de Cælo.

Corpus aliquod simplex sit necesse est, quod suapte natura eo motu cieatur, qui circum medium fertur, & in orbem incitatur.) Quid ergo o- 2.*cap.*
E pus est ab eo quod primo loco motũ affert, moueri eiusmodi corpus, quod natura sua cieatur eo motu qui in orbem incitatur?

Ex eodem libro.

Ex quibus perspicuum est, naturam quandam esse corporis præter *Ibidem.*

concretas quæ hîc ſunt, quæ his omnibus & diuinior ſit & antiquior.) Si A hoc corpus ex ęternitate, ac ſine principio circum terram quę hîc eſt in eſſentiis, mouetur, quî terra priùs & antiquius eſſe poteſt, ſine qua in orbem non incitaretur? Et, ſi ęternũ eſſe ortũmq; non habere, & vtile eſſe ad ea efficienda quę hîc fiunt & oriuntur, vt in eiuſmodi corpus cadit, ſic etiam terrę conuenit, cur illud corpus terra prętantius eſt & antiquius?

Ex eodem libro.

3. cap. Quod autem corpus in orbem incitatur, in eo nec grauitas vlla, nec leuitas ineſſe vllo modo poteſt.) Si id quod grauitate leuitatéque nulla eſt B præditum, tractabile eſſe poteſt: in iis enim quæ grauitatem ac leuitatem habent, tactus inuenitur: quî fit, vt quod ſine illis eſſe non poteſt, habeat, illa autem non habeant? Quo autem pacto motu ſuo vim quandam caloris in aëre efficit, quemadmodum corpora quæ hîc ſunt, in quibus grauitas & leuitas ineſt, quæ ſuo motu caloris efficientes actiones efficiunt?

Ex eodem libro.

4. cap. Motus autem qui per locum fertur repugnantię, ex locorum repugnantiis ſumuntur. Si enim pares eſſent, motus eorum nunquam eſſet. Sin autem alter motus vinceret, alter non eſſet. Ita ſi vtrunque eſſet, fruſtra eſſet alterum corpus, quod ſuo motu non cieretur. Superuacaneum enim eum calceum dicimus, qui nunquam in pedem inducitur. Atqui Deus nihil C ſine cauſa facit.) Si eſſent dum feruntur corpora motus contrarij, aut pares, qui contrario obiectu alij aliorum motus impedirent, ſiue impares & alterius dominatione alterum immobile redderetur, neque id quod ſuperaretur, vi eius qui ſuperaret, motu naturæ ſuæ accommodato cieretur, ſine cauſa facta eſſent ea quæ ita in ſuis naturǽque accõmodatis motibus impedita ſunt: nec Dei hæc opera eſſent, neque naturæ. Si Deus horum quæ ſine cauſa fiunt, effector non eſſet, neque natura. Eorum igitur quę non ſine cauſa fiunt, ſed ſine impedimento motus naturæ ſuæ accommodatos efficiunt, Deus efficiens cauſa eſt atque natura. Quid ergo cauſæ eſt, quin abſurdiſsimum ſit, origine carere ac principio, D æternáque ea dicere, quorum Deus effector eſt, & natura? Quod ſi calceos opificis opera, eos dicimus qui in pedes inducuntur, cur non etiam corpora, quæ natura ſuos motus perficiunt, Dei naturǽque inuenta dicimus?

Ex eodem libro.

Cap. 9. Illud quidem, aliam eſſe formæ rationem eam quæ ſine materia fiat, aliam quæ in materia cernatur, rectè dicitur, ídque verum eſto. Sed tamẽ nullo modo propterea neceſſe eſt plures mundos eſſe, aut plures eſſe poſſe, ſi modò hic ex omni materia conſtet, ſicuti conſtat.) Si carere materia, & admixtũ eſſe materiæ eſt rationis ſiue formæ à ratione differentia, E perſpicuum eſt rationẽ atque formã quæ admixta ſit materiæ, poſteriorem eſſe forma ea quæ materia vacat. Quî igitur mundus expers eſt originis, qui

A qui à ratione & forma posteriore concretionẽ habuit? Si materia formę expers est atque essentię, neque in rebus singulis est antè quàm formã na cta sit, essentiáque fiat, & in rebus singulis sit, quomodo ortũ mundus nõ habuit, qui ex tali materia factus est? Si is qui rationem vnius mundi habuit, multorum etiam mundorũ habuit rationes atque formas, nec quòd ita visum est, mundum effecit sua voluntate, sed materiæ copia mundum vnum efficere potuit, eiúsque penuria plures mundos non potuit efficere: quid est quamobrem non videatur frustra habuisse multorum mundorum formas, quos per materię penuriam efficere non potuit? Si ex eo quod ortum non est, id quod ortum non habuit, oriri non potest, quî
B fit, ut si orta non est materia, nec mundus ortus est, hic ex illa oriatur? Si non vt Deus ea quę ex materia constant, effecit, ita etiam materiam fecit: non facit Deus quę vult, sed quę potest omnia. Si verò parem voluntati vim atque potestatem habet in omnibus, effector est Deus materię, sicuti etiam eorum quę ex materia constant. Si materia quę Deo proponitur ad ea efficienda omnia quę ex ipsa constant, cùm forma careret & essentia, qualitatísque & quantitatis expers esset, vi Dei, versa & mutata est in hęc omnia, essentiáque effecta est qualitate quantitatéque prędita: quid causę est, quin aucta sit ab ipsa vi diuina, quę tam multa in ea mutauit, vt multi mundi ex ea orti sint, sed in vnius mundi ortu consumpta, Deum
C cohibuit, ne plures mundos efficeret?

Ex eodem libro.

Cęlum autem est illud quidem in rebus singulis, & iis quę ex materia constant, sed quoniam ex toto, non ex illius parte constat: vt ratio ipsius cæli & huius quod cernimus diuersa sit, non tamen aliud esse potest, nec plures esse possunt, propterea quòd vniuersam materiam hoc arripuit.) Si cælum est in rebus singulis vt in iis quæ ex materia & forma cõstant, ita vt idem sit esse cælum, formã autem quæ materię admixta non est esse, aliud: quid causæ est quin ortum sit, cùm essentię naturæque suę principium habeat, materię ac formę ex quibus constat, concretionem?
D Si materia per se nec grauitatis, nec leuitatis est particeps: sunt enim hęc corporum quę ex ea oriuntur & fiunt, affectiones: si ex omni materia eiusmodi ortum est cęlum quod nec grauitate pręditum est, nec leuitate, vnde cętera omnia orta sunt, cùm materia omnis in cęli effectione consumpta sit? Si materia antè quàm cæli huius forma prędita esset, nec grauitatem nec leuitatem habuit, sicuti nunc non habet posteà quàm formam accepit, cur non mouebatur antè quàm formam reciperet, quemadmodum nunc cùm formam recepit? Si motu cieri essentię est, & grauitatem leuitatémque non habere, materię est, non essentię: cęlum autem in orbem circúmque fertur, quòd grauitate leuitatéque non sit
E prędítum, perspicuum est, cęlum, hoc habere à materia, quòd ita moueatur, non à forma. Quî ergo libera est à motu, qui in orbem fertur materia ante formam, cùm neque grauitate prędita sit neque leuitate?

Ex secundo libro de cælo. A

Cap. 3. Vnumquodque eorum quorum opus est, operis est gratia. Dei atuem actio est immortalitas, quę in vita posita est sempiterna. Ita necesse est ei quod diuinum sit, motum ęternum conuenire. Qnoniam autem cęlum tale est (diuina enim natura est quędam) ob eam causam rotundum ei corpus datum est, quod naturę vi circum se perpetua agitatione torquetur.) Si eius quod ortum non habuit, & quod æternũ est, status causa nulla est, quorum autẽ opera & munera sunt, ea operis munerísque causa sunt, non igitur æterna sunt, quorum status sunt causa munera. Si eorum quæ inanima sunt, est, præsentia solùm sua ea opera muneráque exequi, quæ sunt B naturæ accommodata, eorum autem quæ ratione vtunrur, voluntate, quî fit, vt cælum Deus sit, cùm immortalem vitam non volũtate agat, sed motu partiúmque suarum translatione? Si id quod origine caret, neque vt fit, neque vt faciat, vllius aut aliquorum quæ extrà sunt, auxilium opémq; re quirit, quî fit vt cælũ quod vt moueatur, terrã circum quã fertur, desyderat, & vt faciat, solem atque lunam, cæteráque astra, expers sit originis? Si eius quod ortũ nõ habuit, nõ est forma & ratio in eo quod facit, quomodo si origine cælum caret, formam materiæ non admixtam in eo quod facit, habet, & formam materiæ admixtam, in materia, qua forma aliud sit esse cælum, quàm hoc cælum esse? Si cęlum voluntate efficere non potest, quæ C motu efficit, quónam pacto Deus æternus est, cùm vitam sempiternam non vltro nec sponte efficiat? Si in iis quæ æterna sunt, vitam æternam cælum non efficit: eam enim habent natura sua: ea autem quæ orta sunt & intereunt, vitæ sempiternæ vsuram non habent, vbi est vita sempiterna, quã cælum efficit? Si non solùm ad eorum quæ oriuntur, sed ad eorũ etiam quæ intereunt originem cæli motus conducit, quî fit vt cęlũ Deus sit, eiúsque actio vita ęterna, quę interitum & exitiũ parat iis quę intereũt? Si id quod ex materia constat, priuari & carere origine simul cum materia non potest, quî fit, vt cęlũ originis sit expers, cùm ex materia constet? Si id quod ex vtroque cõnstat, vtroque posterius est, quî fit, vt cęlũ quod D ex vtroque constat, eiusdem sit cuius vtrumque, ęternitatis? Si forma non ex materia orta est, sed ex eo quod facit, quî fit, vt cęlum quod aliunde materiam, aliunde formam habet, originis sit expers. Si cęlum corpus est quod ex materia constat, globosǽque figurę est, & ortũ non habuit, quid est quamobrem non vtrumque à materia habuit, vt sit & quod est, & ea quę habet, habeat?

Ex eodem libro.

Ibidem. Quoniam autem cęlum tale est, (natura enim diuina est quędam) ob eam causam rotundum ei corpus datum est, quod naturę vi circum se perpetua agitatione torquetur. Cur ergo totum cęli corpus non E est eiusmodi? Quia aliquid corporis necesse est in medio manere. Huius autem pars nulla quiescere, nec omnino nec in medio potest. Etenim si eius naturę aptus esset motus is qui in medium fertur, & natura sua in orbem volueretur, ęternus motus ille non esset. nihil enim quod fit repugnante

A gnante natura, perſpicuum eſt. Quod autem fit regnante natura, eius eſt poſterior, quàm eius quod naturæ aptum eſt, origo: diſceſſúſque eſt quidã ab eo quod naturæ accommodatum eſt, id quod naturæ alienum eſt. Terra ergo ſit neceſſe eſt, quandoquidem in medio quieſcit. Si terram eſſe neceſſe eſt (poſitum hoc ſit, moueri terram non poſſe, de quo pòſt diſſeremus) ſi, inquam, terram neceſſe eſt eſſe, & ignem. Contrariorum enim ſi vnum natura fecit, alterum etiam eadem fecerit neceſſe eſt, ſi ſit contrariũ, eiúſque ſit natura quædam. Eadem enim materia contrariorum eſt, & negatione prior eſt affirmatio, vt calor frigore, quies verò & grauitas ex motus leuitatíſque priuatione dicuntur. Atqui ſi ignis & terra ſunt, ea B etiam corpora ſint neceſſe eſt, quæ medium eorum locum occupant. Repugnantiam enim inter ſe elementa omnia habent. Hoc etiam poſitum ſit nunc, pòſt autem docere conabimur. His ita poſitis ac ſtantibus, perſpicuum eſt, ortum eſſe oportere, propterea quòd nihil eorũ æternum eſſe poſſit. Accipiunt enim & quaſi patiuntur alia ab aliis, faciúntque contraria, aliáque interimuntur ab aliis. Præterea non eſt conſentaneũ, aliquod eſſe quod perpetuo motu cietur, cuius naturæ aptus eſſe non poſſit motus æternus. Atqui horum motus eſt. Ex his ergo perſpicuum eſt, ortum eſſe oportere: ſi ortum, alius etiam motus ſit aut vnus aut plures, neceſſe eſt. Pro motus enim vniuerſi ratione elementa etiam inter ſe eandem rationem C habere debẽt. Sed de his alia diſputatione mox planiùs differetur. Nũc hoc tantùm perſpicuum eſt, quam ob cauſam plura ſint rotunda corpora, nempe quòd ortus eſſe debeat, ortus autem ita demum neceſſarius eſt, ſi etiã ignis eſt: hic autem atq; cætera, ſi & terra: hæc porrò ob eam cauſam neceſſaria eſt, quòd aliquid perpetua quiete teneri oporteat, ſi modò aliquid neceſſe ſit perpetuo motu cieri.) Si quòd nec grauitate præditum ſit nec leuitate corpus eſt, quod circũ medium cæli corpus perpetuo pulſu agitetur, totum cæli corpus neceſſe eſt circũ medium moueri. Si cælum eiuſmodi corpore eſt præditum, ſed talem motũ non habet, profectò contra naturã mouetur. Si cæli corpus circum medium fertur, non tamen motu elementi ex D quo corpus eſſe dicitur, ſed in orbem partiũ quæ viciſsim fit migratione: cur non motus qui in orbem fertur, elementi motum ſuperat? Et ſi nullo modo corporibus quæ ex elementis conſtant, motus & forma conuenit, ſed ex elemẽtis ex quibus concreta ſunt: quî ex cæli corpore motus neceſſitas immutata eſt? Corpori in quo nec grauitas ineſt, nec leuitas, neceſſe eſt habere ſtatum firmũ & immobilem, magis quàm motũ quietis & ſtatus expertẽ. Etenim ſi nec pondere deorſum, nec leuitate in ſublime fertur, neceſſe eſt illud ab omni motu liberũ manere. Si lapis globi forma & figura efformaretur, & in aëre collocaretur, vt deorſum in locũ ſuũ ſe reciperet, nun E quàm propter figuram inferiora eo motu qui in orbem fertur capeſſeret, ſed recta linea ſuo pondere ferretur. Cur igitur quinta natura, ex qua eſt cælum, quæ ſolet circum medium torqueri quòd grauitate prædita non ſit aut leuitate, nõ ſuapte natura, tota ſimul cum ſuis partibus circũ medium fertur, ſed partium quæ viciſsim fit migratione, in orbem circúmque

fertur, cùm is motus non ſit naturæ elementi, ſed globoſæ figuræ? Si ne- A
que id quod eſt naturæ alienum,nec quod ſuperuacaneum,nec quod fru-
ſtra,in naturis ęternis reperitur, quid eſt quamobrem non contra naturā
cælum moueatur,habeátque ſine cauſa & fruſtra elementi naturam, qua
non mouetur, & ſine neceſsitate ab eo quod primo loco motum affert,
nec mouetur,eo motu cieatur,quo etiam ſine illo cieri poſset?Si id quod
quieſcit,nō quieſceret ſemper in medio,nunquam id quod mouetur ſem-
per,circum medium ferretur.Quid ergo afferri poteſt,quin falſum ſit,cæ-
lum ſuapte natura ſemper moueri? Niſi terra eam naturam habuiſſet,quā
habet,nec ſita vbi eſt,fuiſſet:itémq; cælū niſi ea natura quæ in eo eſt præ-
ditū fuiſſet,neq; in loco in quo eſt locatū fuiſſet,nunquā id quod motu cie- B
tur,motū eſſet,nec quieuiſſet quod quieſcit,quî igitur hęc æterna ſunt origi
néq; carent,quorū vtrumq; naturam & ſitū ab altero accipit, quod propriū
eſt eorum quæ orta ſunt?Si in naturis æternis nec prouidentiæ nec caſui lo
cus relinquitur(quæ enim prouidentia fiunt, poſteriora ſunt prouidentia,
& quod caſu fit, aut contra naturam eſt,aut accidens eſt iis in rebus quę
voluntate getuntur:ſed id quod contra naturam fit,poſterius eſt eo quod
naturæ eſt accōmodatū.Diſceſſu enim ab eo quod naturæ accōmodatū eſt,
fit id quod alienū eſt naturæ,&quod interuenit in iis quę volūtate iudicióq;
fiunt,poſterius eſt voluntate)quî fit vt in iis quæ æterna ſunt,aliquid ſit re-
rum ſingularū vna,quòd aliquid aliud ſit in rebus ſingulis?veluti quoniam
cælum eſt, neceſſariò eſſe terrā:ſi verò terra eſt,&cælum.Hoc autem opus C
& munus eſt prouidentiæ,quæ hanc vniuerſitatē ex partibus eſſentia ne-
ceſsitatéq; diuerſis effecit.Aut igitur æterna non ſunt cælum atque terra,
quæque in eis ſunt omnia, quæ eò pertinent, vt ſint,aliáque ab aliis &
faciant & accipiant, ſiue patiantur: aut certè ſi æterna ſunt, non neceſ-
ſe eſt hoc illud eſſe, quoniam hoc illud eſt. Ariſtoteles neceſsitate vna
quæ æterna eſt poſita, multas alias æternas ex ea quam poſuit, conne-
xuit. Neceſſe eſt, inquit, motum eſſe æternum. Si motus eſt, tempus
etiam æternum ſit neceſſe eſt. Numerus enim motionis eſt tempus. Si
æternus eſt motus, neceſſe eſt eundem hac ex parte eſſe continuum. Si
continuus perpetuúſque motus eſt, neceſſe eſt eſſe corpus ſimplex D
præter ea corpora quæ hîc ſunt, in quo nec grauitas nec leuitas inſit.
Naturæ enim grauitate & leuitate præditæ cùm rectis lineis feruntur,cō-
tinenter moueri nequeunt. Si continenter mouentur, globoſæ figurę ſint
neceſſe eſt. Hac enim figura vna motus continuari & perpetuari
poteſt. Si in orbem circúmque fertur, neceſſe eſt terram ſitam eſſe in
medio perpetua quiete fruentem, vt circum eam globi motus feratur.
Si terra, neceſſe eſt etiam corpora quæ terræ & igni interiecta ſunt.
Si autem hęc ſunt, ortus rerum ſit neceſſe eſt. Sed quoniam hęc ę-
terna eſſe non poſſunt, nec ortum eſſe neceſſe eſt, nec alia rotun- E
da corpora: verùm ſi hoc illud eſt, neceſſe eſt hoc illud eſſe, in iis
quæ origine carent, & æterna ſunt, locum nōn habet. Non igitur ea
quæ enumerauit, æterna ſunt, expertiáque originis. Si quoniam à terra
eſt

A est, necesse est etiam ignem esse, & corpora quę his interiecta sunt, quî fit vt si terra origine careat, sitque æterna, ignis non sit æternus, qui & leuis sit, & supera capessat? Si enim, vt ait, quorum contrariorum alterum natura est, alterum quoque esse natura necesse est, quid afferre potest, quin alienum absurdúmque sit, terram & æternam esse & originis expertem, ignem autem non esse sempiternum? aut ignem eternum non esse, & terram esse ęternam, quorum vtrumque vtriusque est gratia? Si ortus causâ necesse est alia esse rotunda corpora, quid est quamobrem non ortus æternarum naturarum causa sit? Æterna enim sunt rotunda corpora, ortúsque rerum eorum motione. Si hoc absurdum est, rotunda corpora origine non carent. Quorum enim status aliorum origo causa est, eorum origo B est, neque æterna sunt. Si iis naturis quæ æternę sunt, conuenire potest, id quod iis quæ arte sunt conuenit, hoc necesse est esse, quoniam hoc est illud, nihil inter eas quę ortę nō sunt, & eas quę ortę sunt interest. In iis enim, inquit, quæ æterna sunt, posse esse, & esse non differunt.

Ex eodem libro.

Quoniam autē duobus modis aliquid in orbem circúmque ferri potest, vt ab A vno motu ad B cieatur, & altero ad C: eos quidē motus non esse cōtrarios, antè dictum est. Quòd si nihil casus & fortuna in iis possunt, quæ æterna sunt, cælúmque æternum est & motus is qui in orbem circúmque C fertur: cur in alteram partem fertur, & nō in alteram? Necesse est enim vel hoc etiam principium esse, vel eius esse principiū. Et paulò infrà. Si enim natura semper facit, quoad eius fieri potest, id quod est optimum, éstque quemadmodum eorum motuum qui recta linea feruntur, is quo res superiora capessunt, pręstantior (est enim superior locus inferiore diuinior) sic is qui antè fert eo qui ponè (siquidem dextra & sinistra pars, vt antè dictū est, eam inter se rationem habent: & quæstio quæ posita est, cælum partem priorem posterioremque habere declarat, hæc enim causa quæstionem explicat) si inquam, quàm potest optimè constitutum est, hęc etiam causa erit eius quod quæritur. Optimum est enim cælo simplici motu perpetuóque D cieri, atque in id quod est optimum.) Si natura fecit vt cęlum antè nō ponè moueretur, quæ semper ex iis quæ potest id quod optimum est efficit, quî tandem cælum æternum est eiúsque motus, cùm & à natura factū sit, & præstantissimo cieri motu habeat? Si quæ differentia est inter superiorem locum & inferiorem, ea etiam in motu quo antè & quo ponè res mouentur, inuenitur ex eo quod præstantius est, quod diuinius & quod optimum: quid afferri potest, quin hi motus contrarij sint, cùm tanta sit inter eos dissimilitudo & differentia? Si simpliciū naturarū motus simplex non ex eo quod potest, sed ex necessitate sumitur, quomodo cælū duobus moE dis moueri potest, cùm simplex corpus habeat, & fortuito motu cieatur? Si omni ex parte cęlum sibi ęquabile suíque simile est, habétque partes partibus ęquabiles, & vtcunque moueatur, motū enim qui in orbē circúmque fertur, seruat & retinet, potest igitur & à meridie ad septentriones moueri, & à septentrionibus ad meridiem, sicuti ab ortu ad occasum & ab occasu

ad orientem solẽ moueri potest. Quid est igitur, quamobrem non frustra A
& sine causa natura cæli corpori tot motuum facultates attribuerit, si quadripartitas quidem facultates habeat, vno autem modo moueatur?

Ex eodem libro.

Cap. 7. Sequitur vt stellæ ex quibus constent, & in quibus figuris, quísque sint earum motus, dicẽdum esse videatur. Consentaneũ est etiam maximè iis quę dicta sunt, vt deinceps faciamus vnãquamq; stellam ex eo corpore cõstare in quo cursum suum conficiat, præsertim cùm quiddam esse dicamus, quod naturæ vi in orbẽ feratur. Vt enim ij qui eas igneas esse dicunt, idcirco dicunt, quòd altissimũ corpus ignem esse aiunt, tanquam consentaneum sit vnamquãque constare ex iis, in quibus quæque est: sic nos quoque dicimus. Calor autẽ ab eis & lumen proficiscitur, quòd aër àb earum B
motu atteratur. Solet enim motu conflictúque & ex lignis & ex lapidibus, & ex ferro ignis elici. Consentaneum est autem ex eo magis elici, quod est igni vicinius: propior verò est aër. Id quod in telis fieri cernimus. Hæc enim ipsa ita ignescunt, vt plũbum etiam colliquescat, & cùm ardẽtia & flãmea reddita sunt, hoc ipsum aër etiam qui circunfusus est, sentiat necesse est. Atque hęc quidem ipsa calent, quòd per aëra ferantur, qui pulsus ictu ipso & tritu igneus redditur. Vnaquæque autem stella in sphæra mouetur atque fertur. Ita fit vt non ignescant ipsę, sed aër qui est infra naturæ rotundæ orbem, cùm ille fertur, necessariò calescit, atque is maximè in quo sol inhęret. Itaque eius accessu & ortu, & cùm supra nos est, calor C
oritur. Ac eas quidem non esse igneas, nec ferri in igne, hæc à nobis de illis dicta sint.) Si ex eadem materia ex qua cælum est, stellæ etiam constãt, quid afferri potest, quin illud falsum sit, Ex omni mareria cælum generatum est, & illud, Omnẽ materiã arripuit? Si id quod mouetur, & quod motu suo aliud calefacit, nisi antè ipsum motu suo calescat, alterum calorẽ afferre non potest, quî orbis & astra quæ in eo inhærent, aëra calefaciũt suo motu, cùm ipsa nõ calescant? Si id quod suo motu actiones caloris efficiẽtes efficit, necesse est vel grauitate, vel leuitate esse præditum, quónam pacto cælũ atq; astra in quibus nec grauitas, nec leuitas inest, actiones in quibus vis insit caloris, efficiunt? Si ea quæ eandẽ habent essentiam quæ moueri possit, necesse est eodẽ per se motu cieri, non per aliud assumptitiáque D
vi: quid est quamobrẽ non sol aduẽtitio motu externóque cieatur, si in orbe inhæret? Eadémque est cæterarũ stellarum ratio, si non per se, suis motibus & interioribus ciẽtur, sed ab orbibus in quibus inhærent. Si ex eadem materia sol constat ex qua cælũ, quę nec grauitatis, nec lenitatis sit particeps, & figurã rotundã globosámq;, sicuti cęlum, habet: cur vterque nõ eodem modo mouetur, aut partim contraria mutatione, quemadmodum sol mouetur? Si nihil cõtra naturã alienúmque naturę fit in iis quę ęterna sunt, quid afferri potest, quin sit contra naturã suam aliquid eo motu quẽ à natura accepit, nõ per se, sed per aliud cieri? Mouẽtur enim & sol & astra nõ E
à se, sed ab orbibus in quibus inhærent. Si vt ea quæ ortũ habuerunt, formæ præsidio sunt id quod sunt, sic ea quæ origine carent id quod sunt à

A forma habent, posteriora sunt forma ea quæ expertia sunt originis. Quod si fieri non potest, non ex forma constant ea quorũ non est origo. Ea autẽ si ex forma non sunt, quomodo vnumquodque eorũ necessitatis vsúsq; causa est id quod est, & habet, facítque id quod facit? Quæ enim vsus necessitatísque causa sunt, rationis sunt opera & prouidentiæ. Si ea quæ orta sunt, ex forma & materia constant, non ex forma & materia constant ea quorum origo nõ est. Si, vt ait Aristoteles, nihil frustra & sine causa in naturis æternis fit, nec contra naturã, cur ex iis quæ de solis motu dixit, vtrumque in solem conuenit & quod frustra ac sine causa fit, & quod contra naturã? Si enim sol in orbe qui ei motum affert, non inhærens, eodem motu suapte natura, quo nunc cietur, cieretur, quid est quamobrem non sine causa & frustra in orbe inhęserit? Si verò non hoc motu natura cieretur, sed alioqui diuersæ ab hoc siue quantitatis siue qualitatis esset, quid afferre potest, quin nunc motu naturæ suæ alieno cieatur?

B

Ex eodem libro.

Relinquitur, orbes moueri, & astra quiescere, fixáque orbibus ferri.) Si natura sua stellæ in orbibus quiescunt, frustra in orbibus inhærent. Sin cõtra naturam quiescunt, perspicuũ est vi eadem quiescere. Atqui in iis quæ ęterna sunt, nec sine causa, nec contra naturam quicquam fit. Non igitur inuenit Aristoteles rationem qua stellæ mouentur. Æterna enim astra facit, & tamen in iis quæ de stellarum motu disseruit, vtrumque perspicitur & quod frustra & quod contra naturam fit. Si æternę stellę sunt, ęternúmque cęlum in quo astra inhęrent, & vtrumque Dei nomine appellatũ est, quid causę est, quin dij à diis trahantur atque rapiantur? Ea enim quę in eo infixa sunt quod mouetur, tractim mouentur. Si alia est essentiæ cõcretio, (ex materia enim & specie constat) alia ea quę est ex partibus in quibus est essentia, cur hęc ęterna dicuntur, in quibus vtraque cõcretio & cõglutinatio reperitur? Cęlum enim quod inhęrẽtem solem atque astra, partes habet, ex eis concretum est. Cùm enim ea habet in se, cęlum est. 8. cap.

C

D

Ex eodem libro.

Præterea absurdũ est, nullum eis ingrediendi mouendíque membrum atq; instrumẽtum dedisse naturam (nihil enim fortè, temere & casu natura facit) eámq; animantibus consuluisse, & tam præstantes naturas neglexisse: sed quasi consulto & studio ea membra omnia, quibus ingredi per se possent, denegasse eis videtur.) Si eorum quæ & æterna sunt, & origine caret, effector nullus est, nec cuiquam curæ sunt ea quæ sunt, aut habent natura quæ habent: quî fit, vt si cælum origine caret & quæ in cælo sunt, eiusdem sunt cuius illud est æternitatis, naturã habeant effectricem procuratricémque eorum quæ ad eorum concretionem conglutinationémque pertinẽt? Si ęquum erat eum qui de motu eorum quę ęterna sunt dissereret, dicere nihil naturam facere fortè, temere & casu: quid est quambrem non perspicuum sit, & cęlum, & ea quę in cęlo perspiciuntur, opera esse naturæ, quæ eis instrumenta motus ademerit? Ibidem.

E

Ex eodem libro. A

Ibid. Quoniam igitur necesse est cælum motu suo cieri,cæteráq; astra non per se progredi ac commeare,rectè vtraq; rotunda erunt.Sic enim facillimè & illud mouebitur,& hæc quiescent.) Si quiescere id dicitur,quod eo motu cieri potest,à quo quiescit,quî astra quiescunt,quæ motum suum ac proprium non habent,quo ea cieri oporteret?Si verò vim quidem se commouendi habent,sed ea impedita est quòd in orbe inhærent, quid causæ est, quin contra naturam motu cieantur sempiterno?Si iis quæ perpetuo motu cientur,globosa figura vt apta eis & accommodata concessa est , cur eorum quæ globosæ figuræ sunt,aliud semper mouetur , vt cælum, aliud semper quiescit? B

Ex eodem libro.

9.cap. Quapropter quoniam non videtur hoc semper fieri,certè nec animatarũ rerum suo ac proprio motu, nec violento vlla earum cietur: quasi natura præsentisceret, nisi hoc modo motus se haberet,fore, vt nihil esset eorum quæ locum hunc obsident,quod similem vim haberet.) Quî ergo æterna sunt originéq; carent ea,quæ naturæ prouidentia hoc acceperunt,vt & talia essent,& ita mouerentur?Nam & quæ prouidẽtia fiunt, posteriora sunt prouidentia,& quæ æterna sunt,rei nulli secunda sunt.Si id quod futurum est,antè quàm esset,non erat,quî vtrumque in cælo atque astris eorúmque motu verè intelligi potest,quod futurum erat,eáq; & æterna esse & originis expertia?Quod enim futurum est, nondum est, & quod æternum est, & quod origine caret,semper est.Si natura genus motus cęli quod expositum est,fore prouidit,vt ea quæ hunc locum obsident,ita se haberent,vt habuerunt:quî fit vt hęc ęterna sint & originis expertia,quę eorum causa quæ ortum habuerunt, & sunt vt sunt,& mouentur vt mouentur? C

Ex eodem libro.

11.cap. Quoniam enim demonstratum est,ea nec per se moueri natura,& natura nihil sine causa & frustra facit, perspicuum est, eam dedisse figuram eiusmodi iis quę non mouẽtur loco,quæ minimam motum afferendi vim habeat. Atqui orbis minimam afferendi motus vim habet, propterea quòd nullũ ei ingrediendi instrumentum tributum est.Perspicuum est igitur rotũda globosáque esse sydera.) Si natura dedit iis quæ perpetuo motu ciẽtur,rotundam globosámque figuram,quæ apta esset ad motus facilitatem: quid causæ est, quin frustra talem figuram astra adepta sint,quæ & orbibus inhęrent, nec motu eo qui eorum naturæ accõmodatus est,cieri possunt?Si astra eam vim non habent,vt per se moueantur, non igitur habẽt natura motum sempiternum.Cur igitur constant ex eodem elemento, ex quo etiam cælum constat,quod neque grauitate præditum sit, neque leuitate?Si cælum quidem quòd & ex tali elemento constat,& rotũdæ globosæque figuræ est,naturæ vi sempiterno motu circum medium mundi locum cieri per se potest,astra autem quæ ex eodem elemẽto sunt, eandémquefiguram habent,naturæ vi per se non mouẽtur:frustra vt videtur,dedit eis natura & essentiam& figuram aptam ad motum sempiternum , si D E

statum

A ſtatum habent ab omni motu liberum. Quòd ſtellæ eſſentiam habent & figuram quæ perpetuo motu cietur, ſtatúmque ab omni motu ſolutū ac liberum, quid cauſæ eſt, quin argumento ſit eas ſine cauſa & fruſtra effectas eſſe, ex quo factum ſit, vt contra naturam quieſcant? Si eorum quę ortum non habuerunt, & æterna ſunt, eſſentiæ atque naturę effectionem ſuperant & quæ à ratione proficiſcitur, & quæ ſine ratione exiſtit, quî fit, vt ſi cælum origine caret, & ſydera, ſint id quod ſunt, & habeāt id quod habent naturæ quæ nihil ſine cauſa & fruſtra facit, prouidentia? Si aſtra moueri minimè oportuit, cur ab aliis mouētur omnino? Sin ea moueri oportuit, cur nō per ſe mouentur, ſed ab aliis, cùm & facere poſſet natura, vt per ſe eo motu cierentur, quo nūc ab aliis ciētur? & ea ab omni motu interiore ac ſuo in eſſentia ad motū aptiſſima liberauerit? Si in rebus æternis nihil fit contra naturā, & contra naturā eſt, eſſentiam quidem & figurā habere ad motum ſempiternum aptiſſimam, ſtatum autem motus expertem, aut nō æterna ſunt ea in quibus id quod cōtra naturam fit locum habet: aut certè falſum eſt, in iis quę ęterna ſint nihil quod fit contra naturam, interuenire. Si nihil eorum quę orta non ſunt, nec quod habet, nec quod non habet, cuiuſquam habet aut non habet prouidentia: cur cęlum & aſtra ſi origine carent, naturę prouidentia, inſtrumētum quidem motus non habent, globoſam autem figuram habent pro inſtrumēto, quę multo aptior ſit, quàm membra ingrediendi, ad continuam perennémque motionem?

C

Ex eodem libro.

Prima enim motio quæ vna eſt, multis diuinis naturis motum affert: cæteræ autem quę multę ſunt, vnam tantùm pellunt. Vnaquæq; enim ſtellarum errantiū multis motibus cietur. Hac ergo ex parte natura æquabilē tributionem adhibet, ordinéque quodam omnia diſtinguit, quę & vni motui multa corpora, & vni corpori multos motus tribuit: & prętereà ob eam cauſam vnum corpus habent cęteri orbes, quòd multa pellunt corpora, ij qui citimo atque eo qui aſtrum vnum continet, ſuperiores ſunt. Multis enim orbibus citimus orbis inhęrēs mouetur, cùm vnuſquiſque orbis corpus ſit.) Si eſſentiarum quę ortum non habuerunt, ęternǽque ſunt, nemo eſt opifex, quî hæc ęterna ſunt, originéq; carēt, quorum ordinis & deſcriptionis natura eſt artifex, quę & vni motui multa corpora attribuit atque adiunxit, & vni corpori multos motus, exæquās multitudinem vnius corporis motuum corporum multitudini? Si hæc nec orta nec facta ſunt, quî in iis quorū origo non eſt, naturalis ordo, qui factus ſit, extare poteſt? Orbis orbi inhęrens, qui eiuſdem eſt eſſentię, cuius eſt orbis cui inhęret, quî fit vt non vtramq; earum abſurditatum habeat, quę in naturis ęternis minimè reperiuntur, id eſt, quin & fruſtra habeat eſſentiam motus participem, qua non mouetur, & contra naturam aduentitio æternóque pulſu agitetur? 2. cap.

D

E

Ex tertio libro de Cælo.

Quoniam autem eorum quę natura dicuntur, partim res ſunt, partim eorum opera & affectiones (res autem eſſentiáſque voco & ſimplices naturas,

vt ignem, ac terram, quæque ſunt eiuſdem,cuius hæc generis, & quæ ex eis conſtant,vt totum cælum eiúſque partes,& rurſus animantia & quæ oriuntur è terra,& partes eorũ.)Qui cælũ eſſe dixit ex ſimplici quodam elemento,quod differat ab iis noſtris elemẽtis,nec cælũ oriri aliud poſſe,quòd hoc materiã omnem arripuerit:cur nunc ex iiſdem elementis conſtare cęlum aſſerit,ex quibus & animalia & quæ oriuntur è terra?Quòd ſi cęlum aliud ex aliis elemẽtis ortum eſſe dicit,quid cauſæ eſt,quin illud quod ait, falſum ſit,cęlum aliud præter vnum eſſe nõ poſſe?Si verò idem cælum dicit, interdum ex alio elemento conſtare quod ſit quàm hæc noſtra diuinius,interdum ex iiſdem elementis , quid afferre poteſt,quin alterutra ex parte mentiatur? A B

Ex eodem libro.

Ibidem. Ac de primo quidem elemento dictum eſt & quale ſit natura ſua, & interire illud nõ poſſe,& non habuiſſe originem.)Si elementum eſt,id ex quo inſito oritur id quod oritur,quomodo idem & elementũ eſſe poteſt,& carere origine? Si primùm eſt elementum,deinde id quod ex elemento cõſtat,quî origine caret elementum,ex quo cælum concretum eſt,& cælum quod ſimul cum illo originem non habuit?Si propterea ortum non eſt elemẽtum,quòd ex elemento non conſtat,quî fit,vt cælũ,quod ex elemento eſt,ſit expers originis? C

Ex eodem libro.

6.cap. Æterna quidem eſſe nõ poſſunt.Nam & ignem, & aquam & vnũquodque ſimplex corpus diſſolui cernimus.Multò pòſt, Elemẽta igitur orta eſſe & interire poſſe neceſſe eſt.) Si corporum elemẽtum etiã terra eſt,cur terram ſimul cum cælo & ab omni æternitate fuiſſe, & origine carere dixiſti,cętera autem elementa orta eſſe,& interire?

Ex eodem libro.

7.cap. Elementorum origo ex eo fit,quòd alia in alia ſe vertunt.) Quî fit vt elementa alia ex aliis oriantur, cùm primò , non oriantur ex mutua origine? Hanc enim originem neceſſe eſt illi antecedere.Cùm enim iam ſunt, alia in alia ſe vertunt,& vltro citróque alia oriuntur ex aliis. D

Finis.

Quæ deinceps hoc loco in Græcis exemplaribus , quæ ex Regis Galliæ noſtræ bibliotheca prodierunt,& ad nos ſola peruenerunt,ſine interuallo ſequũtur,non cohærent cum ſuperioribus. Sunt autem eadem iterum in Græcis exemplaribus quæ dixi,pag. 299. & ei proxima, eáque nos ob eam cauſam ſeparatim à nobis conuerſa hic locauimus.

IVSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS QVÆSTIONES GENTIBVS POSITÆ

Ioachimo Perionio Cormœriaceno interprete.

1 A NAtura,quę facit ea quæ naturalia ſunt,ſi non priùs & antecedenter,fiat ab eo quod non natura facit,neque * ſuppetit,neque facit.

2 Non ſimpliciter & abſolutè omne * quod ortũ eſt & interit,in ortu quatuor temporis partibus,principium & progreſſum, conſtantem ætatem, & ſenectutem : ſed quod natura vel arte efficitur.

3 Si noſtris nominibus Deus appellatur,omne ſi quid vocatur nõ eſt neceſſe cõſequi in Deo ex nomine omnia quæ in noſtrũ nomẽ conueniunt. Vocatur autem Deus & veritas,& bonus:quorum vero falſum oppoſito nomine reſpondet,& bono malum. Atqui Deo nihil eſt contrarium: quod cùm Plato minimè intellexiſſet, aliquid Deo contrarium tradidit,nempe malum quod neceſſarium eſt & æternum.

4 Nõ eſt quicquã,quod nõ ſit in rebus ſingulis:veluti nõ eſt corpus,niſi certũ quoddã corpus. At ſi materia nõ habet vt ſit hoc aliquid,nec igitur eſt omnino. Inſeparabile enim eſt ab eo quod omnino eſt,eſſe hoc aliquid.

5 Natura & ars ex eſſentiis efficiunt quæ faciunt,velut ex ſemine hominẽ natura facit,& ex homine ſemen,ſemen autem & homo ſunt in eſſentiis. Similíque modo artes ſtatuam ex ære faciunt, & ex lateribus domum,eſſentiæ autẽ ſunt & æs & lateres. Cũ igitur materia nõ ſit eſſentia,quíſnã eſt qui ex ea fecit,ſi natura & ars nihil ex eo quod non eſt eſſentia faciant?

6 Si eſt corpus,vt ait Ariſtoteles,nec graue,nec leue,neq; vnũ elementorum quatuor,nec ex elementis quatuor cõcretũ:perſpicuum eſt,ſi hoc verum ſit,eſſe corpus quod nec calidũ ſit,nec frigidum,nec natura, nec per accidens vel ex affectione. Quod enim natura vel affectione calidum eſt vel frigidum,elementorum eſt quatuor. Si verò corpus non eſt nec natura calidum aut frigidum,nec affectione,non iam eſt corpus graue,aut leue,neq; vnum quatuor elementorum. Quomodo igitur æthera calidũ eſſe dicit motu cæleſtis corporis eorúmque corporum quæ in eo motu ciẽtur? Quæ enim corpora motionibus calefaciunt, ſi ante ea quæ ab ipſis calefiunt,caleſcãt,perſpicuũ eſt ea affectione cõcaleſcere. Si affectione,perſpicuum eſt cõmutatione:ſi cõmutatione,perſpicuum eſt,mutatione: ſi mutatione,non eſt dubium , quin ex cõtrario in contrarium mutentur. contrarium autẽ caloris frigus eſt:ex frigore igitur in calorẽ mutantur. Atqui cùm non ſit corpus,quod ex frigore in calorem affectione mutetur,quod nec ſit in quatuor elementis,nec ex quatuor elementis concretũ,efficitur, cæleſte corpus non eſſe elementum diuerſum à quatuor elementis. Caleſcit enim dum ex frigido in calidum mutatur.

7 Si corpora quæ motu calent, maiore motu magis caleſcunt, quomodo ſol Ariſtotelis ſententia,corpus eſt,quod nõ natura calet,ſed motu,ſi ma-

iore motu magis nec calescit,nec calefacit, sed semper impare motu parẽ A
calorem obtinet?

8 Si Aristotelis sententia,essétię definitio est, Quod cõtrariorũ vicissim est receptaculũ:cur rursus ait idem Aristoteles materiẽ non essentiam,quæ vicissim capiat contraria:priuationem enim formæ & formã capit.Si qui eo priuatur,ne sit hoc aliquid,is etiam non est:cur ait Aristoteles fieri nõ posse,vt ex eo quod omni ex parte non est,aliquid oriatur?cùm materia eius ratione & sententia,nec sit omnino,nec in rebus singulis.

9 Si ex eo quod planè nullum est,nihil fit,perspicuum est ex eo quod est, aliquid oriri.Quoniam autem materia hoc ipsum est, quónam modo ve- B
rum est,quod ait Aristoteles,materiem non esse nihilum?

10 Si materia non commutatur,quicquam fieri ex ea non potest. At si omne quod commutatur,ex hoc in illud commutatur,nec materia est hoc, non commutatur igitur:ex quo efficitur,nihil ex ea oriri.

11 Si ex quouis in quiduis non fit mutatio, sed in contrarium in eodem genere:veluti in qualitate ex candore nõ in magnitudinẽ,sed in nigrorẽ fit mutatio.Qua igitur ex re & parte mutatur materia in ortu, earum essentiarum quæ ex ea oriuntur,cùm nihil habeant quod mutari queat?

12 Si quod in animãtibus est animal,& in iis quę colore tincta sunt,color, id est in iis quæ ex materia cõstãt,materia:quî fit vt sublatis animãtibus,v- C
nà etiam animal tollatur,iísque sublatis, in quibus inest color, tollatur etiã color:at sublatis iis quæ ex materia constant,materia minimè tollatur? Quòd si vnà cum iis quæ ex materia constant, materia tollitur, quónam modo materia rebus materia prędìtis est antiquior & prior?

13 Si carere & participare eorum est quæ sunt,perspicuum est id quod omni ex parte non est,nec vlla re participare,nec carere. Quomodo igitur priuationis materia est particeps,cùm in iis quæ sunt minimè habeatur?

14 Si idem in eodem vtroque motu cieri nõ potest,& eo qui secundũ naturã est,& eo qui cõtra naturã:quî fit,vt sol natura ab occidente ad orientẽ moueatur,cõtra naturã autẽ per sphæram ab oriente ad occidẽtem? Neq; D
enim fieri potest,vt idem in eodem natura contrariis cieatur motibus.

15 Si sol non esset,superuacaneus esset oculus,& non extante oculo,sol superuacaneus esset.Quoniam autem vterque vtriusq; causa necessarius est, vterque ortus est.Quod enim ortum non est,nullius rei causa ortum non est,sed tantùm sui causa,imò verò non sua causa. Quod enim causa non est,causę ratione caret & nomine.

16 Si fieri non potest,vt extante tempore id quod ortũ est à causa quidem fiat,sed non ex tempore, quomodo aiunt Gentes mundum ortum esse à causa,non ex tempore?

17 Si mũdus sine anno esse non potest,quî fit vt æternus mundus sit,nec E
sit ortus?cùm annus non sit æternus,sed ex multorum dierum circuitione statum habeat?

14 Si annus ortus est, quî fit vt careant origine sintque æterna ea quæ annus complectitur? Finis.

IOACHIMI PERIONII BENEDICTINI IN LIBRVM IVSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS DE ARISTOTELIS decretorum euersione, Obseruationes.

Τῶν κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σπουδὴν, &c. id est Eorũ quæ humano studio, &c.) In hunc Aristotelis librum breues obseruationes scripsimus, vt quorum capitum librorum octo de natura, & de cælo ac mundo loca Iustinus reprehendisset, & si qui errores inessent in libris proferendis (sunt enim permulti) doceremus. Hoc autem intelligendum est, hunc librum multo prolixiorem esse eo, quem Photius ab eo scriptum esse dicit. Illum enim tãtùm in primum & secundum librum de natura Aristotelis scripsisse ait, cùm in tertium, quartũ, quintum, & octauum de natura, primum, secundum & tertium de cęlo, vt videmus, scripserit. Eundem quidem & in quintam naturam, quam Aristoteles ponit, & in motũ æternum scripsisse cõfirmat: ij autem libri sintne alij, & ab hoc separati, ignoro. Sed ad institutum nostrum veniẽdum est. Non est hoc libri principiũ, sed præfatio quædã ad Paulum presbyterum, cuius rogatu hũc se librum Iustinus scripsisse cõfirmat. Ex ea autem hoc intelligi potest, non in Aristotelem vnũ, Iustinũ scripsisse librum, de quo loquatur, sed in omnes eos quos Gẽtes nominamus. Ait enim se illius iussu breuia quædã decretorum Gentium de Deo & creata natura collectanea scripsisse, cum in hoc opere Aristotelis tantùm de illis rebus sẽtẽtias refellat. Mihi quidem hoc mirum videtur, quòd Iustinus ad illũ vnum Paulum scribens, Iustinus inquam, qui ab hinc mille & quadringentos annos fuit, verbis numeri multitudinis, sit vsus. Hæc enim eius verba sunt. ταύτην δὴ τὴν προθυμίαν ἐν ὑμῖν, ὦ τιμιώτατε πρεσβύτερε παῦλε σφόδρα ἔχειν διαπυρον, ἑτοίμως ὑμῖν ὑπήκουσα περὶ ὧν ἐπετείλατέ μοι, & quę sequũtur. i. Hoc quidẽ in te studiũ, Paule, quoniã vehemẽter ardẽs esse intellexi, libẽter tibi morem gessi, præcipienti, &c. Quibus in verbis participiũ ὁρῶν, aut simile deesse intelligimus. Si quis hæc malè à me omissa putet, τιμιώτατε πρεσβύτερε sic addẽda erũt, clarissime presbyter, siue sacerdos: hãc quasi præfationem à loco hoc cõmuni orditur, Eorũ quæ humano studio Dei cultus causa ab hominibus præclarè gerũtur, nihil est Deo tam gratũ & acceptũ, quàm dare operam pro sua parte, vt homines meliores euadãt, vt Pauli cuius hortatu, &, vt ait, iussu hũc librũ scripsit, studiũ laudet, quo tam vehemẽti, quàm fuisse ait, ductũ se hunc librum vltro ac spõte scripsisse cõfitetur. Locũ cõmunem vt per se notũ Christianis, nõ probat. Ij enim omnes intelligũt, tantæ curæ Deo patri hominũ & virtutẽ & salutẽ curæ esse, vt filium suũ vnigenitũ harũ rerum duarũ causa miserit. Ex quo intelligimus id verũ esse quod ait, nihil esse Deo tam gratũ, quàm dare operã, vt homines meliores euadãt. Ex cõtrario igitur cõcludere possimus, nihil esse quod Deo tam displiceat, quàm dare operã, vt homines deteriores euadãt. Quæ si consyderaremus, cum omnes, tum ij maximè, quibus alij cõmissi & traditi sunt, darẽt operam, vt suos meliores redderẽt, nec passim tot támque perniciosa malè viuẽdi exẽpla & nostris & alienis proderemus. Hũc autẽ librũ nõ eò se scripsisse illius iussu dicit, vt veri aliquid cognosceret, qnòd is è cælo ab ipso effectore creatæ naturę Deo per prophetas de illis rebus traditã doctrinã haberet, ex quo vel Paulũ hũc clarum fuisse & eximium sacerdotem, vel hoc à Iustino modestiæ causa dictum esse cognoscimus. Si prius verum est, à persona Pauli iterum beneuolentiam conciliat: si posterius à sua, quãquam etiam si superius verum sit, à sua illius lectorúmque animos conciliat, cum ait eius iussu hunc se scripsisse librum.

τῶν περὶ θεοῦ καὶ κτίσεως τοὺς λόγους πεποιημένων ἀνθρώπων, &c. id est. Hominũ qui de Deo creatáque natura disseruerũt, & quæ sequuntur.) Principiũ est libri. Duo genera ponit hominũ qui de Deo creaturísque disputauerũt: vnum eorum qui doctrinam de Deo ac creaturis à Deo per prophetas acceperũt: alterum eorũ, qui prophetarum verbis fidem

nō habuerunt,& Dei notitiæ inuentionem ſibi ac ſuis cogitationibus tribuerunt, non Deo. A partitione ergo exorditur. Ex contrariis deinceps horum duorum generum hominum in docēdo diſſimilitudinem docet. Prioris generis homines, Deū vnum eſſe docuerunt,qui originis eſt expers,qui Deum alium nec priorē, nec poſteriorem habet,qui nec ſubiectum aliquē ſibi habet,nec cōtrarium, eiuſdē æternitatis participem, & eſſentiā habet ab omni interitu liberā,actionémque nō impeditā:qui eſt mundi opifex,qui vt eſſet,& aliquid eſſet, & quodammodo permaneret, habuit illius voluntatē. Rerum enim in manēdo diſſimilitudinem explicarunt,& vnde illā habuerint. Atque hi quidē in hac doctrina & diſciplina permāſerunt omnes,nec vnquam aut à ſe aut ab aliis diſcreparunt. Illorum autem magna eſt quædam & aliorum ab aliis & ipſorum à ſe de eorum quæ ſunt,& quæ illis conueniunt diſſenſio. Quod ex Ariſtotelis primo de natura libro intelligi dicit.

τὰ μὲν ἐν ἀρχῇ τῶν ἐν γενέσει,&c.) τὰ μὲν γεναρχῆ legendum eſt, quod facile intelligi poteſt ex eo quod illi reſpōdet paulò pòſt,hoc modo,τὰ δὲ ἐκ τῶν γεναρχῶν γεγενημένα,& quæ ſequuntur.Sunt enim,vt ait,duo genera rerum quæ hic ſunt:prius genus ex aqua & terra Deus fecit,cum ait,Producat terra animam viuentem,& quæ ſequuntur,Et rurſus, producant aquæ animam viuentem ſecundum genus. Hoc rerum genus vocat Iuſtinus γεναρχὲς, id eſt,principium generis, alterum eſt, quod ex illo ortum habet, ídque ex illius ſemine.

ἀεὶ γὰρ ἔστι τι ὃ ὑπόκειται,& quæ ſequuntur.i.Semper enim aliquid ſubeſt,&c.) Primi libri de natura,cap.7.Quoniam hæc ſunt in ſeptimo capite,dubium eſt num aliqua deſint,præſertim cùm in ſuperioribus multa ſint, quæ repræhēdi potuerunt eodem modo.in Iuſtino Græco hæc deſunt,quæ in noſtra interpretatione addidi, ὥστε δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τὸ γινόμενον ἅπαν ἀεὶ σύνθετόν ἐστι, καὶ ἔστι μέν τι τὸ γινόμενον, ἔστι δέ τι ὃ τοῦτο γίνεται. Hæc autem à librario omiſſa ſunt propter ſimilitudinem. γίνεται enim extremum verbum eſt vtroque in loco. in diuulgatis etiam exemplaribus eſt, λέγεται δὲ ἀντικεῖσθαι μὲν τὸ ἄμουσον:in Iuſtiniano autem, λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τὸ ἄμουσον.

ἔστι δὲ τὸ ὑποκείμενον ἀριθμῷ μὲν ἕν,&c.i. Subiectum autem numero vnum eſt, &c.) Eodem cap.i.ſeptimo. Eſt diſſimilitudo quædam in exemplaribus. In iis Ariſtotelis,quæ habemus,ſcriptum eſt,δι' ἢ τάξις, ἢ ἡ μουσική:in Iuſtino eſt, ἢ τάξις, ἢ μουσική, ſine ἢ coniunctione. in noſtris etiam,διὸ ἔστι μὲν ὡς δύο λεκτέον:in Iuſtino,δι' ὧν vitioſe,pro διό.

πόσαι μὲν οὖν αἱ ἀρχαί,&c.i. Ac illud quidem perſpicuū eſt, quot ſint, &c.) Eodem capite ſeptimo. in exemplaribus quæ diuulgata ſunt Ariſtotelis,eſt ſcriptum , καὶ πῶς πόσαι, εἴρηται:in Iuſtino non eſt,πόσαι. in noſtris eſt,ἱκανὸν γὰρ ἔσται τὸ ἕτερον:in Iuſtino ἔσται abeſt. in noſtris, ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν ἐχόντων : in Iuſtino, ἢ πρὸς τῶν ἄλλων τι . in noſtris, οὐδὲ ὅπως ἓν ὡς ἐστι:in Iuſtino,οὐδὲ ἓν ᾧ ἐστι.Deſunt etiam in Iuſtino multa poſt hęc verba,ἔστι δὲ τὸ ἐναντίον τοῦτο ἡ στέρησις,hæc ſcilicet,ταῦτα δὲ πῶς δύο,καὶ πῶς πλείω εἴρηται ἐν τοῖς ἄνω. πρότερον μὲν ἐλέχθη,ὅτι ἀρχαὶ τἀναντία μόνον. ὕστερον δὲ ὅτι ἀνάγκη καὶ ἄλλο τι ὑποκεῖσθαι, καὶ εἶναι τρία. ἐκ δὲ τῶν νῦν φανερόν, τίς ἡ διαφορὰ τῶν ἐναντίων, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἀρχαὶ πρὸς ἀλλήλας, καὶ τί τὸ ὑποκείμενον.Sequitur in Iuſtini codice hoc,πότερον δὲ οὐσία τὸ εἶδος , ἢ τὸ ὑποκείμενον, tantùm,ſed deſunt hæc,οὔπω δῆλον.Legendum eſt etiam in quinto Iuſtini argumento,non οὐσίας,,ſed ἀπουσίας,hoc loco,ἔστι δὲ ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ εἴδους ἡ στέρησις.

ζητήσαντες οἱ κατὰ φιλοσοφίαν πρῶτοι,&c.) 8.cap. in exemplaribus Ariſtotelis quæ excuſa ſunt,eſt ſcriptum in præſenti,ζητοῦντες. in iiſdem eſt etiam,φύσιν τῶν ὄντων: in Iuſtino eſt,φύσιν τὴν τῶν ὄντων. in eiſdem eſt,οὐδὲν ἂν γίνεσθαι:in Iuſtino,οὐθέν.

ἡμεῖς δὲ λέγομεν,ὅτι τὸ ἐξ ὄντος,&c.i.Nos autem confirmamus,ex eo quod ſit,&c.) Eodē cap. 8. in exemplaribus Ariſtotelis ſcriptum eſt, ὥστ' ἐπειδὴ τοῦτο διχῶς λέγεται: in Iuſtiniano eſt,ὥστε ἐπειδὴ τοῦτο διχῶς ἢ πλεοναχῶς λέγεται. in noſtris, οὐχ ᾗ ἰατρός : in Iuſtiniano, οὐχ ᾗ ἰατρὸς δέ. in noſtris,ἐπεὶ δὲ λέγομεν κυρίως μάλιστα τὸν ἰατρόν: in Iuſtiniano,ἐπειδὴ μάλιστα λέγομεν τὸν ἰατρὸν κυρίως,in noſtris,ταῦτα πάσχει ἢ ποιεῖ:in Iuſtiniano,ποιεῖ,ἢ πάσχει.in noſtris,ὥστε μηδέν: in Iuſtinano,ὥστε μηθέν. in noſtris, γίγνοιτο μὲν γὰρ ἄν: in Iuſtiniano,ἂν deeſt. in noſtris,εἰ δέ τι μέλλει,in præſenti indicandi modi: in Iuſtiniano,μέλλοι,in præſenti optandi . Octauo etiam Iuſtini argumento,ὑποκειμένης, in patrio caſu ſingulari,

non

non ὑποκειμένοις, in dandi casu numero multitudinis legendum est, quia ad patrium casum hunc ἐκ τῆς στερήσεως pertinet.

Ἡμεῖς γὰρ ὕλην καὶ στέρησιν ἕτερόν εἶναί φαμεν, &c.i. Nos enim aliud materiam, aliud priuationem esse dicimus, &c.) cap.9. in nostris scriptum est, ἡμεῖς μὲν γάρ: in Iustiniano μὲν deest. in nostris, τὴν δὲ στέρησιν καθ' αὑτήν: in Iustiniano, καὶ καθ' αὑτήν. in nostris, καὶ τὴν μὲν ἐγγὺς καὶ οὐσίαν πως τὴν ὕλην, τὴν δὲ στέρησιν, οὐδαμῶς: in Iustino, καὶ οὐσίαν πως, τὴν δὲ οὐδαμῶς. in nostris, οἱ δὲ τὸ μὴ ὄν, τὸ μέγα: in Iustino, οἱ δὲ τὸ μὴ ὂν εἶναί φασι, τὸ μέγα. in nostris, ἢ τὸ ἀμφότερον: in Iustino, ἢ abest.

Ἡ μὲν γὰρ ὑπομένουσα, συναιτία τῇ μορφῇ, &c.i. Ea enim quæ permanet, &c.) In Aristotelis exemplaribus, quæ excusa sunt, scriptum est, ἡ δ' ἑτέρα μοῖρα: in Iustino, ἡ δὲ ἑτέρα. In nostris, πολλάκις φαντασθείη τῷ πρὸς τὸ κακοποιὸν αὐτῆς ἀτενίζοντι τὴν διάνοιαν: in Iustiniano vitiose vno verbo, φαντασθέντα. Scribendum est igitur vt in nostris. in nostris, οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν: in Iustiniano, οὐδὲ ἔστιν. in nostris, τὸ δὲ ὃ πέφυκεν ἐφίεσθαι: in Iustiniano, τὸ δὲ πεφυκέναι. in nostris, κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν: in Iustiniano, κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ. in nostris, τῆς ἑαυτοῦ φθορᾶς: in Iustiniano, τὴν αὐτοῦ. in nostris, καί τοι ὑπὸ αὐτὸ ἑαυτοῦ: in Iustiniano, ὑπὸ αὐτοῦ. in nostris malè, φθαρτὰ γὰρ δὴ ἀλλήλων ἐναντία: in Iustiniano rectè, φθαρτικὰ γὰρ δὴ ἀλλήλων τὰ ἐναντία. in nostris etiam malè, ἀλλὰ τοῦτ' ἔστιν ἡ ὕλη, ὥσπερ ἂν εἰ θῆλυ: in Iustiniano rectè, ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν ἡ ὕλη ὥσπερ ἂν εἰ θῆλυ. in nostris, ἀγέννητον duplici ν: in Iustiniano cũ simplici. in nostris, τοῦτο δ' ἔστιν αὐτῆς ἡ φύσις, in patrio casu: in Iustiniano, αὐτὴ ἡ φύσις. in nostris, ὑποκείμενον ἑκάστου, ἐξ οὗ: in Iustiniano ἑκάστου deest. in nostris, εἰς τοῦτο ἀφίξεται ἔσχατον: in Iustiniano, εἰς τοῦτο ἔσχατον ἀφίξεται.

Ἕνα μὲν οὖν τρόπον ἡ φύσις οὕτω λέγεται. &c.i. Vno quidem modo natura definitur sic, & quæ sequuntur.) Secundi libri de natura primo capite. Non discrepant hoc loco exẽplaria.

Ὥστε ἄλλον τρόπον ἡ φύσις ἂν εἴη, &c.i. Quocirca alio modo natura sit necesse est, &c.) ibidem. Nulla est etiam hoc in loco dissimilitudo, nisi quòd in iis Aristotelis exemplaribus, quæ typis excusa sunt, est ἐν ἑαυτοῖς, & τὸ δ' ἐκ τούτων: in iustino autem, ἐν αὐτοῖς, & τὸ δὲ ἐκ τούτων.

Ἐν μὲν οὖν τοῖς κατὰ τέχνην, &c.i. Ac in iis quidem quæ ab arte proficiscuntur, &c.) Eiusdem libri capite secundo extremo. Nihil est hoc loco in exemplaribus dissimilitudinis.

Ἐπειδὴ δ' ἐστὶ τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια, &c. id est, Quoniam autem casus & fortuna causæ sunt, &c.) Eiusdem libri capite sexto. Quoniam locus qui primus hunc sequitur ex quarto capite sumptus est, & hic, vt dixi, ex sexto, fortassis traiecta sunt. Dissimilitudines sunt huiusmodi. in iis exemplaribus quæ formis excusa sunt, scriptũ est, ἐπεὶ δ' ἐστὶ, in iustiniano, vt iã dictũ est, ἐπειδὴ ἐστι. in nostris, ὧν ἂν ἡ γένοιτο νοῦς αἴτιος: in iustiniano ἡ coniunctio deest. in nostris, καὶ ἡ τύχη ἢ νοῦς: in iustiniano καὶ abest. Atque hæ leues sunt. Quæ autem sequitur magna & insignis. in nostris, ὥστε εἰ ὅτι μάλιστα τοῦ οὐρανοῦ αἴτιον τὸ αὐτόματον: in iustiniano, εἰ abest, & pro οὐρανοῦ vitiose legitur ἀνθρώπου, vt mihi perspicuum videtur ex superioribus. Suprà enim dixit capite quarto esse nõnullos qui etiam cœli huius causam casum esse dicerent. Atque illud ipsum est, quod in iustiniano codice sequitur, quódque fortassis traiectum esse dixi.

Εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τοῦ οὐρανοῦ τοῦδε, &c.) capite quarto eiusdem. in nostris est scriptum, εἰσὶ δέ τινες: in iustiniano, τινὲς deest. in nostris, γίνεσθαί φασι: in iustiniano, φασὶ γενέσθαι. in nostris, λέγοντες τὰ μὲν ζῶα: in iustiniano, λέγοντες δ' γὰρ τὰ μὲν ζῶα. delenda ergo sunt hæc duo, τὸ γάρ. in nostris, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι αἴτιον: in iustiniano, ἢ τοιοῦτον ἕτερον εἶναί τι. in nostris, γενέσθαι, & in nominandi casu, ἐλαία, ἐκ δὲ τοιουδὶ ἄνθρωπος: in iustiniano, γίνεσθαι, & in accusandi casu, ἐλαίαν, ἐκ δὲ τοιουδὶ ἄνθρωπον. in nostris, τὸν δὲ οὐρανὸν καὶ τὰ θειότερα: in iustiniano, tantùm, τὰ δὲ θειότερα. in nostris, ἀπὸ αὐτομάτου γενέσθαι. τοιαύτην δ' αἰτίαν: in iustiniano, γίνεσθαι, τοιαύτην δὲ αἰτίαν. in nostris, καίτοι γε εἰ οὕτως ἔχει τοῦτό γ' αὐτὸ αἴτιον εἴη ἂν ἐπιστάσεως: in iustiniano non est γε primo loco, & pro ἐπιστάσεως, est, ζητήσεως. in nostris, πρὸς γὰρ τὸ, in accusandi casu: in iustiniano melius in dandi, πρὸς γὰρ τῷ. in nostris, καὶ ἄλλως ἄτοπον: in iustiniano, ἄλογον. in nostris, οἱ δὲ τοῖς μὴ ἀπὸ τύχης: in iustiniano, deest μή. in nostris, καί τοι γε εἰκός γε ἦν τοὐναντίον γενέσθαι: in iustiniano, τὸ ἐναντίον tantùm, cùm sit postremum verbum eorum quæ profert hoc loco. Ex quo intelligimus γενέσθαι verbum

addendum esse, vt sit plena perfectáque oratio. Hoc loco illud notandum est, libros Aristotelis Iustini ætate in capita diuisa distinctáque fuisse. Nam caput vndecimum & duodecimum nominat secundi libri de natura, & paulò infrà duodecimum & decimumtertium de cœlo.

ὅτι μὲν οὖν οὐ γέγονεν ὁ πᾶς οὐρανός, &c. id est, Omne quidem cœlum nec ortum esse, &c.) Secundi libri de cœlo capite primo. Est autem principium libri. In iis exemplaribus Aristotelis quæ typis excusa sunt, scriptum est, ὅτι μὲν οὖν οὔτε: in Iustiniano est οὐ. in nostris, καθάπερ φασί τινες: in Iustiniano, τινές φασι. in nostris, ἔξεστι λαβεῖν: in Iustiniano, ἐξέσται λαμβάνειν.

ταῦτα περὶ τῆς ἀγεννησίας τοῦ οὐρανοῦ εἰπὼν Ἀριστοτέλης, ὅρα οἷα πάλιν περὶ τῆς γενέσεως αὐτοῦ λέγει, &c.) Iustinus hortatur nos hoc loco, cùm Aristoteles superioribus verbis libro secundo de cœlo de illius originis priuatione dixerit, vt videamus quæ rursus de eiusdem origine disserat. Atqui verba quæ profert ex tertio primi libri capite de eius originis ortúsque priuatione loquuntur. Quoniam autem pars tantùm ab eo profertur, totum locũ proferam, vt & hoc quod dixi, & dissimilitudo locorum intelligatur. εἰ δὴ τούτῳ μηδὲν ἐναντίον ἐνδέχεται εἶναι, διὰ τὸ καὶ τῇ φορᾷ τῇ κύκλῳ μὴ εἶναι ἄν τινα ἐναντίαν κίνησιν· ὀρθῶς ἔοικεν ἡ φύσις τὸ μέλλον ἔσεσθαι ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον ἐξελέσθαι ἐκ τῶν ἐναντίων· ἐν τοῖς ἐναντίοις γὰρ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. id est. Quòd si huic nihil contrarium esse potest, propterea quòd motui qui in orbem circúmque fertur, non possit esse motus vllus contrarius: rectè natura id quod originis & interitus expers futurũ erat, exemisse ex cõtrariis videtur: quandoquidem ortus & interitus cernuntur in cõtrariis. Ex iis quidem id quod dixi intelligitur, Aristotelem non loqui de cœli origine, quod Iustinus vult, nisi locus hic pro alio positus est. Quanquam ea quæ affert vt Aristotelem refellat, hæc eum posuisse confirmant. In Iustino hæc desiderantur quæ sunt in nostris, καὶ ἐκ τῆς ἐν τοῖς μεγέθεσι διαιρέσεως. χρῶνται γὰρ καὶ οἱ μαθηματικοὶ τῷ ἀπείρῳ. ἔτι.

οὐθὲν γὰρ ἀπὸ τ' αὐτομάτου, &c.) Primo libro de cœlo extremo, capite duodecimo. in nostris est, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου. itémque, αὐτ' ἄφθαρτον αὐτ' ἀγένητον: in Iustiniano est οὔτε vtroque in loco.

Διτταὶ δὲ ἀρχαὶ αἱ κινοῦσαι φυσικῶς, &c.) Secundi libri de natura capite septimo. in nostris est, δύο δ' αἱ ἀρχαί. itémque, τοιοῦτο δέ ἐστιν: in Iustiniano, τοιοῦτον. in nostris, ὥσπερ τό, τε παντελῶς ἀκίνητον: in Iustiniano malè, ὥσ τε τό, τε.

τοῦ δὲ εἶναι ἄπειρον, &c.) Tertij libri de natura capite quarto. in nostris est, τοῦ δ' εἶναί τι ἄπειρον: in Iustiniano, vt paulò antè positum est. in nostris, ἡ πίστις ἐκ πέντε μάλιστα ἂν συμβαίνοι σκοποῦσιν, ἔκ τε τοῦ χρόνου: in Iustiniano, τὴν πίστιν λαμβάνουσιν ἔκ τε τοῦ χρόνου. Post hæc verba, οὗτος γὰρ ἄπειρός ἐστι: in Iustiniano hæc desiderantur, quæ sunt in nostris, καὶ ἐκ τῆς ἐν τοῖς μεγέθεσι διαιρέσεως. χρῶνται γὰρ καὶ οἱ μαθηματικοὶ τῷ ἀπείρῳ. ἔτι.

ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἀριθμὸς οὕτως, &c.) Eiusdem libri capite quinto. in nostris est, ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀριθμός. in eisdem, ἀριθμητὸν γὰρ ὁ ἀριθμὸς ἢ τὸ ἔχον ἀριθμόν: in Iustiniano hæc postrema, ἢ τὸ ἔχον ἀριθμὸν desunt.

ὅτι δὲ εἰ μή ἐστιν ἄπειρον, &c.) Principium est sexti capitis eiusdem libri. in nostris est, ὅτι δὲ εἰ μή ἐστιν ἄπειρον ἁπλῶς: in Iustiniano est οὐδαμῶς. Alia nulla est dissimilitudo.

τὸ ἄπειρον, ἔστι μὲν προσθέσει. &c.) Ibidem, in nostris est, ἔστι δὲ καὶ ἀφαιρέσει: in Iustiniano καὶ deest. in nostris, διαιρέσει δ' ἐστίν: in Iustiniano, δέ ἐστι. Post hæc verba in Iustiniano hæc desunt, οὐ γὰρ χαλεπὸν ἀνελεῖν τὰς ἀτόμους γραμμάς: quæ sunt in nostris. Bis est in nostris τοῦτ': in Iustiniano, τουτί. in nostris, οὕτω καὶ ἄπειρόν τι: in Iustiniano, οὕτω τι καὶ ἄπειρον. in nostris, ἀλλ' ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ εἶναι: in Iustiniano melius, τὸ δυνάμει εἶναι. in nostris, καὶ γὰρ ἐπὶ τούτῳ: in Iustiniano, ἐπὶ τούτων: in Iustiniano post hæc verba, καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, hoc totum desideratur, ὀλύμπια γάρ ἐστι καὶ τῷ δύνασθαι τὸν ἀγῶνα γίνεσθαι, καὶ τῷ γίνεσθαι. ἄλλως δὲ ἔν τε τῷ χρόνῳ δῆλον τὸ ἄπειρον, καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῶν μεγεθῶν. in nostris est, τῷ αἰεὶ ἄλλο: in Iustiniano, ἀεί. in nostris, καὶ τὸ λαμβανόμενον μὲν: in Iustiniano, μὲν non est. in nostris, ἀλλ' αἰεί γε ἕτερον: in Iustiniano, ἀλλ' ἀεί.

οὐδ' ἔτι ἔξω ἐστί, τοῦτο ἄπειρόν ἐστι, &c.) Hic locus, quemadmodum in margine interpretationis

tionis nostræ notaui, non est in vllo Græco Aristotelis exemplari eorum quæ excusa typis habemus: quod quidem mirum videri mihi solet, idémque cæteris vsu venturum esse arbitror. Neque enim hæc vt Aristotelis verba Iustinus protulisset atque refellisset, nisi ea in Aristotelis codice quem habuit, legisset.

ἄπειροι αἱ διχοτομίαι τοῦ μεγέθους, &c.) in eiusdem libri capite septimo. Hic locus in Iustini qui typis excusus editus est, codice, eo ordine collocatus est, quo argumenta quibus Iustinus Aristotelis verba quæ profert, refellit. itaque ad caput versus referendus est, notandúsque quo ex libro sumptus est, vt cætera, ne posthac quisquam in errore versetur. in nostris exemplaribus scriptum est, ἄπειροι γὰρ αἱ διχοτομίαι, &c. in iustiniano γὰρ deest. in nostris paulò pòst, ἐνεργείᾳ δ' οὐ: in iustiniano sine apostropho, δὲ οὐ. in nostris, ἀλλ' οὐ χωρισθεὶς ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῆς διχοτομίας: in iustiniano, ἀλλ' οὐχ ὁ χωρισθεὶς οὗτος ὁ ἀριθμός.

τὸ γὰρ μὴ ὂν οὐδαμοῦ εἶναι.) Libri quarti capite primo secundo ferè versu. Nihil est dissimilitudinis in his paucis verbis in exemplaribus.

Δόξειε δ' ἂν καὶ Ἡσίοδος ὀρθῶς λέγειν, &c.) ibidem, decimonono ferè versu pòst. Hæc sunt dissimilia. in nostris, γαῖ' δ' εὐρύστερνος: in iustiniano malè, γαῖα δ' εὐρύστερνος, propter rationem legésque carminis, & Græcorum in non absumendis vocalibus consuetudinem. in nostris, εἰ δ' ἔστι: in iustiniano, εἰ δὲ ἔστι. in nostris, οὗ γὰρ ἄνευ, τῶν ἄλλων οὐδὲν ἔστιν, ἐκεῖνο δ' ἄνευ τῶν ἄλλων ἀνάγκη πρῶτον εἶναι: in iustiniano malè, ἐκεῖνο τῶν ἄλλων ἀνάγκη πρῶτον εἶναι.

μέγεθος μὲν γὰρ ἔχει ὁ τόπος, &c.) ibidem octauo ferè pòst versu. Additum est in margine, quod tu velim, deleas. in nostris tantùm est, μέγεθος μὲν γὰρ ἔχει, σῶμα δὲ οὔ.

πρῶτον μὲν δεῖ κατανοῆσαι, &c.) Eiusdem libri capite quarto. in nostris est, εἰ μὴ κίνησίς τις ἦν: in iustiniano τις deest. in nostris, ὅτι αἰεὶ ἐν κινήσει: in iustiniano malè, ἀεὶ ἐκ κινήσει.

ὡς γὰρ εἰ ἀλλοιοῦται, &c.) ibidem vigesimo ferè versu pòst. in nostris est, ὥσπερ γάρ. in eisdem malè est in eadem circumscriptione bis πάλιν, pro quo rectè est πάλαι in iustiniano. Verba sunt, ὥσπερ γὰρ εἰ ἀλλοιοῦται, ἔστι τε ὃ νῦν μὲν λευκόν, πάλιν δὲ μέλαν, καὶ νῦν μὲν σκληρόν, πάλιν δὲ μαλακόν: in iustiniano autem, ὡς γοῦν εἰ ἀλλοιοῦται, ἔστι τοῦτο ὃ νῦν μὲν λευκὸν πάλαι δὲ μέλαν. cætera desiderantur. Quanquam πάλιν rectè esse defendi potest, vt ad futurum referatur, & illud ad paulò antè præteritum tempus. in nostris præterea est, ὅτι οὗ ἦν ἀήρ: in iustiniano, ὅτι ὗ ἦν ἀήρ.

πᾶν σῶμα ἢ κατὰ φορὰν, &c.) Eiusdem libri capite quinto. in nostris est, ἢ κατ' αὔξησιν κινητόν: in iustiniano κατ' deest. in nostris, οὐρανοῦ ὅλος, de cælo est sermo: in iustiniano est ὅλως aduerbium. inscriptio in iustino corrigenda est. Significat enim hæc in secundo libro esse, & sunt in quarto, vt diximus.

στιγμῆς οὐκ ἔστιν ὁ τόπος.) ibidem. Verba Aristotelis sunt in infinito modo, οὔτε γὰρ συμβαίνεσθαι ἀνάγκη τὸν τόπον, ὅτι στιγμῆς εἶναι τόπον, & quæ sequuntur.

καὶ ἔστιν ὁ τόπος ἔν ποῦ, &c.) ibidem tertio pòst ferè versu. in nostris est, ἀλλ' ὡς τὸ πέρας, τὸ articulus non est in iustiniano. in nostris, οὐ γοῦν πᾶν τὸ ὂν ἐν τόπῳ: in iustiniano, οὐ γὰρ ἐν τόπῳ τὸ ὄν.

ὅτι μὲν οὖν ἢ ὅλως οὐκ ἔστιν, &c.) Eiusdem libri quarti capite decimo. in nostris priore loco ἢ coniunctio non est, quæ est in iustiniano. in nostris, τὸ δ' ἐκ μὴ ὄντων: in iustiniano, τὸ δέ. in nostris vitiose, κατέχειν pro μετέχειν, hoc loco, ἀδύνατον ἂν δόξειε κατέχειν ποτὲ οὐσίας: in iustiniano est quidem μετέχειν, sed ποτὲ abest. in nostris, παντὸς μείζον: in iustiniano melius, παντὸς γὰρ μείζον. in nostris, ἔστι δ' οὐδέν: in iustiniano, ἔστι δὲ οὐθέν. in nostris, μετρεῖ τι γὰρ τὸ μέρος: in iustiniano, μετρεῖται.

ὅτι τοίνυν οὔτε κίνησις, &c.) Eiusdem quarti libri capite vndecimo. Nihil est in exemplaribus dissimilitudinis, nisi quòd in nostris est οὖν, non τοίνυν.

ὅσον γὰρ ἡ κίνησις, &c.) ibidem sexto ferè versu pòst. Consentiunt hìc exemplaria.

τότε φαμὲν γεγονέναι χρόνον, &c.) ibidem paulò infrà sexto ferè versu. in nostris est, καὶ τότε, &c. itémque, καὶ μεταξύ τι αὐτῶν ἕτερον: in iustiniano, καὶ τὸ μεταξὺ αὐτῶν ἕτερον. in nostris, ὅταν γοῦν τὰ ἄκρα ἕτερα: in iustiniano, ὅταν γὰρ ἕτερα τὰ ἄκρα. in nostris, τὸ γὰρ ὁριζόμενον τῶν νῦν: in iustiniano melius, τῷ νῦν, in dandi casu singulari. in iustiniano post

hæc verba, χρόνος εἶναι δοκεῖ, multa desiderantur, quæ subiecimus, καὶ ὑπάρχειν. ὅταν μὲν γὰρ ὡς ἓν τὸ νῦν αἰσθανώμεθα, καὶ μὴ ἤτοι ὡς πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τῇ κινήσει, ἢ ὡς τὸ αὐτὸ μὲν, προτέρου δὲ καὶ ὑστέρου τινός, οὐ δοκεῖ χρόνος γεγονέναι οὐδείς, ὅτι οὐδὲ κίνησις. ὅταν δὲ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, τότε λέγομεν χρόνον, id est, atque positum sit. Ac cùm vt vnum punctū temporis sentimus, nec quatenus aliquid est vt prius & posterius in motu, aut vt idem quidem, sed prioris & posterioris cuiuspiam: tum nullum tempus præteriisse videtur, propterea quòd nec motus. Cùm autem prius & posterius sentimus, tum tempus dicimus. In nostris est, τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ χρόνος: in Iustiniano, ἐστὶ γὰρ ὁ χρόνος. in nostris, καὶ ἔλαττον κρινόμενον ἀριθμῷ: in Iustiniano male, κρινόμενον ἀριθμῷ.

τὸ δὲ νῦν τὸν χρόνον μετρεῖ, &c.) Ibidem octauo versu pòst, in Iustiniano post hæc verba, καὶ ὕστερον, hæc omnia desiderantur, τὸ δὲ νῦν ἔστι μὲν ὡς τὸ αὐτό. ἔστι δ' ὡς οὐ τὸ αὐτό. ᾗ μὲν γὰρ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ ἕτερον. τοῦτο δ' ἦν αὐτὸ τὸ νῦν. ὃ δέ ποτε ὄν ἐστι τὸ νῦν, τὸ αὐτό, id est punctum verò temporis partim est idem, partim non est idem. Quatenus enim est in alio atque alio diuersum & aliud est: hoc autem erat ipsum temporis punctum: quatenus autem est res punctum temporis, idem. Itaque, non ὃ legendum est. Quæ in Iustino sequuntur quoniam mutila sunt, supplenda sunt hoc modo, ἀκολουθεῖ γάρ, ὥσπερ ἐλέχθη, τῷ μὲν μεγέθει ἡ κίνησις, ταύτῃ δ' ὁ χρόνος, ὡς φαμέν. id est, Sequitur enim, vt dictum est, magnitudinem quidem motus, tempus autem magnitudinem.

τῆς γραμμῆς ἐλάχιστος ἀριθμός, &c.) Eiusdem libri capite duodecimo secundo ferè versu. in nostris hoc exempli causa profertur ab Aristotele, δι' γραμμῆς, &c. sine articulo. in nostris est etiam, πλήθει μὲν ἐστὶν αἱ δύο, ἢ μία: in Iustiniano articuli desunt. in Iustiniano post hæc verba, οὐκ ἔστιν ἐλάχιστος, hæc desiderantur, ἀεὶ γὰρ διαιρεῖται πᾶσα γραμμή, ὥστε ὁμοίως καὶ ὁ χρόνος, id est, Semper enim linea omnis diuiditur. Simili ergo ratione etiam tempus. in nostris est, ὁ εἷς ἢ οἱ δύο: in iustiniano, ἢ δύο sine articulo. in nostris, κατὰ μέγεθος δ' οὐκ ἔστι: in iustiniano, κατὰ δὲ μέγεθος, &c.

ὥστε φανερὸν ὅτι τὰ ἀεὶ ὄντα, &c.) ibidem. in iustiniano legendum est post verba quę modò prolata sunt, ᾗ ἀεὶ ὄντα, id est, quatenus semper sunt. in nostris est, ὑπὸ τοῦ χρόνου: in iustiniano deest articulus.

ὅσα μή τι κινεῖται, &c.) ibidem decimo ferè versu pòst. Aristoteles hoc concludit hoc modo, ὥστε ὅσα μή τι κινεῖται, & quæ sequuntur. in nostris etiam est, τὸ μὲν γὰρ ἐν χρόνῳ εἶναι, ἐστὶ, &c. in iustiniano εἶναι desideratur.

τὸ μὲν γὰρ μὴ λευκὸν, &c.) Libri quinti capite primo ferè extremo. Est igitur addendum in inscriptione, ἐκ τοῦ πέμπτου. Nulla est hic dissimilitudo.

εἰ δὲ ἀδύνατόν ἐστιν, καὶ νοῆσαι χρόνον, &c. Quòd si fieri non potest, vt & sit, & cogitetur tempus, &c.) Libri octaui capite primo. itaque inscriptio corrigenda est hoc modo, ἐκ τοῦ ὀγδόου, id est, Ex octauo. Scripsit enim tantùm octo libros de natura, & ea quæ hoc loco profert iustinus, sunt in octaui capite primo. Cùm magna sit inter ὄγδοον & ἔννατον dissimilitudo in literis ac syllabis, mirari multi poterunt, vnde hæc orta sit mutatio. Mihi quidem orta videtur, ex literarum quibus librorum numerus in primo exemplari significabatur, errore. θ enim interdum octauum numerum significat, vt cùm recto ordine ab α literæ tantùm numerantur: interdum nonum, vt cùm ς pro sex accipitur & ponitur. in exemplaribus, quæ typis edita sunt, scriptum est, εἰ οὖν ἀδύνατόν ἐστι καὶ εἶναι: in iustiniano, vt modò dictum est. in nostris, τὸ δὲ νῦν ἐστι μεσότης τις: in iustiniano, ἐστὶν abest. in nostris, πλὴν τῷ ἔχον ἅμα: in iustiniano deest ἅμα. in nostris, ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι χρόνον: in iustiniano est τὸν articulus. in nostris, χρόνου, εἴ τινι τῶν νῦν ἔσται: in iustiniano, χρόνου, τὸ νῦν ἐστιν. in nostris, καὶ πλὴν τὸ νῦν ἀνάγκη: in iustiniano, τὸ νῦν desyderatur. in nostris: ἀνάγκη αὐτοῦ ἐπ' ἀμφότερα: in iustiniano αὐτοῦ deest. in nostris, εἶναι ἀεὶ χρόνον: abest ἀεὶ in iustiniano. in nostris, ἀλλὰ μὴν εἴγε χρόνον: in iustiniano, ἀλλ' εἰ χρόνον. in nostris, φανερὸν ὅτι ἀνάγκη εἶναι καὶ κίνησιν: in iustiniano tantùm pro illis, ἀνάγκη καὶ κίνησιν. in nostris, πάθος τι κινήσεως: in iustiniano, πάθος ἐστὶ κινήσεως.

ὅλως δὲ τὸ νομίζειν, &c. id est, Omninóque existimare, &c.) ibidem capite eodem extremo, vt Græca notata sunt in Græcis Heruagianis. in nostris est, ἀρχὴν εἶναι ταύτην: in iustiniano, ταύτην τὴν ἀρχὴν εἶναι. in nostris, ἢ ἐστὶν οὕτως: ἢ coniunctio in iustiniano abest.

in nostris, οὐκ ὀρθῶς ἔχει λαβεῖν: in iustiniano, οὐκ ὀρθῶς ἐστι, atque id malè. in nostris, ὡς ὁ Δημόκριτος: in iustiniano, ἐφ' Δημόκριτος. in nostris, ὡς ὅτι καὶ τὸ πρότερον: in Iustiniano, ὅτι ὅτι. in nostris, τῶ δὲ ἀεὶ: in Iustiniano, τῶ δ' ἀεί. in nostris, ὅτι δὲ ὡδὶ πάντων: in Iustiniano, ὅτι δ' ὡδὶ. in iustiniano pro τῶ masculini generis, τι in neutro ponẽdum est hoc modo, ἀλλ' ὅμως ἐστί τι, quoniam αἴτιον sequitur.

Ἀνάγκη εἶναί τι ὃ καὶ ἀΐδιον, τὸ πρῶτον κινοῦν, &c.) Eiusdem octaui libri cap. 6. 20. ferè versu. in Aristotele principium aliud est huiusmodi, φανερὸν δὲ κ̀ ἐκ τῶνδε, ὅτι ἀνάγκη, & quæ sequuntur. in nostris est semper, id est, ter, αἰεὶ per ι in priore: in Iustinano, ι non est eo in loco. in nostris est, ἀνάγκη καὶ συνεχῆ εἶν. ἐ abest in iustiniano. in nostris, τὸ δὲ ἐφεξῆς: in Iustiniano malè, τὸ γὰρ ἐφεξῆς. in nostris, ἀλλὰ μὴν ἔγε συνεχὴς μία, μία δ' ὑφ' ἑνός τι τοῦ κινοῦντος: in iustiniano malè, ἡ δὲ συνεχὴς μία, μία δ' ὑφ' ἑνός τι κινοῦντος. in primo iustini argumẽto legendum est, ἡ δὲ κατὰ φορὰν κίνησις ἐστί.

φανερὸν ὅτι ἡ φορὰ πρώτη, &c.) Octaui libri cap. 7. sedecimo ferè versu. Non est principiũ circũscriptionis verbũ, quod primùm ponit iustinus, sed hoc quod sequitur, ὅτι καὶ οὕτω σκοποῦσιν ἔσαι φανερόν, ὅτι, &c. in nostris est, ὥσπερ καὶ ὡδὶ τῶν ἄλλων: in iustiniano, ὥσπερ ἐφ' ἑτέρων. in nostris, λέγεται γὰρ πρότερον: in iustiniano, λέγεται δὲ πρότερον. in nostris, οὗ μὴ ὄντος, οὐκ ἔσαι τἄλλα: in iustiniano, οὗ μὴ ὄντος, οὐκ ἔσαι τὰ ἄλλα. in nostris, καὶ τὸ τῷ χρόνῳ: in iustiniano, καὶ τὸ χρόνῳ. in iustiniano post hæc verba, ἐ τὸ κατ' οὐσίαν, multa desunt, quæ subiecimus, ὥστ' ἐπεὶ κίνησιν μὲν ἀναγκαῖον εἶναι συνεχῶς. εἴη δ' ἂν συνεχῶς ἢ ἡ συνεχὴς, ἢ ἡ ἐφεξῆς. μᾶλλον δ' ἡ συνεχὴς ἐ βέλτιον συνεχῆ ἢ ἐφεξῆς εἶν, τὸ δὲ βέλτιον ἀεὶ ὑπολαμβάνομεν ἐν τῇ φύσει ὑπάρχειν, ἂν ᾖ δυνατὸν, δυνατὸν δὲ συνεχῆ εἶν. δειχθήσεται δὲ ὕστερον, νῦν δὲ τοῦτο ὑποκείσθω. καὶ ταύτην οὐδεμίαν οἷόν τ' εἶν ἀλλὰ φοράν. ἀλλ' ἡ φοράν, legendum puto. in nostris est, ἀνάγκη δὴ τὴν φοράν: in iustiniano, ὅτι ἀνάγκη τὴν φοράν. in nostris, οὐδεμία γὰρ ἀνάγκη ὅτι αὐξάνεσθαι: in Iustiniano, οὐδὲ γὰρ μία ἀνάγκη ὅτι αὔξεσθαι. in nostris, τούτων δ' οὐδεμίαν οἷόν τ' ὑπάρχειν: in iustiniano, οὐδὲ ὑπάρχει in infinito modo. in nostris, ἐπὶ χρόνῳ πρώτην, in accusandi casu, πρώτη, in nominãdi in iustiniano. in nostris, ἀλλ' ἐφ' ἑνός μὲν ὄντων: in iustiniano, ὄντων deest. in nostris, τὴν φορὰν ἀναγκαῖον ὑστάτην εἶν. in iustiniano, τὴν φορὰν ὑστάτην ἀναγκαῖον εἶν. in nostris, πρῶτον ἀλλοίωσιν ἐ αὔξησιν, in accusandi casu. in iustiniano in recto, αὔξησις ἐ ἀλλοίωσις, traiectis etiam vocabulis. in nostris, ἀλλ' ἕτερον: in iustiniano, ἀλλὰ ἕτερον. in nostris, fine γ τοῖς γινομένοις τὸ γινόμενον: cum γ in iustiniano. in nostris duplici ν ἐ γινομένοις τῷ γινομένῳ simplici ν in iustiniano.

Ἐν δὲ τῷ συνεχεῖ, &c.) Eiusdẽ libri octaui, cap. 8. Non est hîc vlla dissimilitudo, nisi quòd in nostris est scriptum ἡμίσει, in iustiniano autem ἡμίσεα.

Ἀναγκαῖον εἶναί τι σῶμα ἁπλοῦν, &c.) Primi libri de cœlo capite secundo. Nõ est hoc principium totius circumscriptionis.

φανερὸν ὅτι πέφυκέ τις οὐσία, &c.) ibidem. 12. ferè versu pòst. Ne hoc quidem principiũ est totius ambitus orationis, sed hoc, ἐκ τε δὴ τούτων φανερόν, ὅτι, & quæ sequũtur. in nostris est, συσάσεις: in iustiniano melius, συσάσεις. in nostris, πάντων: in iustiniano, ἁπάντων.

τὸ δὲ κύκλῳ σῶμα φερόμενον, &c.) Eiusdem libri capite tertio. Nulla est dissimilitudo verborum in exemplaribus, nisi quòd in nostris est, ἐ δὴ κύκλῳ.

Εἰ δὲ τῆς φορᾶς ἐναντιώσεις, &c.) Eiusdẽ libri cap. 4. in nostris est rectè, εἰ δὲ ἡ ἑτέρα κίνησις ἐκράτει: in Iustiniano malè, ἡ δὲ ἡ ἑτέρα κίνησις ἐπικράτει. Scribẽdum est igitur, εἰ δὲ, &c. in nostris, ὥστ' εἰ ἀμφότερα ἦν, μᾶλλον ἂν θάτερον: in Iustiniano, ὥστε εἰ ἀμφότερον ἦν μᾶλλον ἂν ἦν θάτερον. in nostris rectè, μᾶλλον δ' ὑπόδειγμα τοῦ λεγομένου. itaque iustini codex corrigendus est, in quo est τῶ λεγομένου, pro τοῦ λέγομεν.

τὸ μὲν οὖν ἕτερον εἶν τὸν λόγον, &c.) Eiusdem primi de cœlo, cap. 9. Hęc vna dissimilitudo est, quòd in nostris exemplaribus est ita scriptum, πλείους εἶν, ἀδύνατον: in iustiniano autem, πλείους γενέσθαι. ἐπειδὴ. Nam ὅτως pro ὅπως scribendum est.

ὁ δὲ οὐρανός ἐστι μὲν τῶν καθ' ἕκαστα, &c.) ibidem. in nostris exẽplaribus scriptum est, ὁ δ' οὐρανός. in iisdem, οὐκ ἂν εἴη ἄλλος: in iustiniano, οὐκ εἴη ἂν ἄλλος.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ὥν ἐστιν ἔργον, &c.) Secundi libri de cœlo, cap. 3. tertio ferè versu. in nostris est, ὥστε ἀνάγκη τοῦ θεοῦ: iustinianus, τῷ θεῷ, atque id malè. Motum enim Deus affert, nec motu cietur. in nostris, ἔχει τὸ ἐγκύκλιον σῶμα: in iustiniano articulus deest. in nostris, ὃ φύσει κινεῖται κύκλῳ ἀεί. κύκλῳ deest in iustiniano, quod quidem verbum est in hoc ipso

loco, quem primum poſt hunc Iuſtinus profert.

ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς σῶμά τι θεῖον, &c.) ibidem. Principium loci huius proximè integrius & incorruptius prolatum eſt. Corrigendũ eſt igitur hoc modo, ἐπεὶ δὲ ὁ οὐρανὸς τοιοῦτον· σῶμα γάρ τι θεῖον· & quæ ſequuntur. Veniamus ad alias diſsimilitudines. in noſtris eſt, διὰ τί δ' οὐχ ὅλον τὸ οὐρανοῦ τὸ σῶμα: in Iuſtiniano, διὰ τί οὖν οὐχ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ οὐρανοῦ. in noſtris, τοῦτο δὲ οὐθέν: in Iuſtiniano, τοῦτο δ' οὐθέν. in noſtris, ἔτι εἶναι τὸ μέσον: in Iuſtiniano, ἔτ' εἶναι, &c. in Iuſtiniano poſt hæc verba, τοῦ κατὰ φύσιν, hæc omiſſa ſunt à librariis propter ſimilitudinem, καὶ ἔκστασίς τις ἐστιν ἐν τῇ κινήσει τὸ παρὰ φύσιν τοῦ κατὰ φύσιν. Sunt enim vtroque in loco poſtrema verba, τοῦ κατὰ φύσιν. in Iuſtiniano etiam poſt hæc verba, τὸ γὰρ ἠρεμεῖν εἶναι τοῦ μέσου, aliqua deſunt, quæ ſequuntur, νῦν μὲν οὖν ὑποκείσθω τοῦτο, ὅτι ἀκίνητος ἡ γῆ, ὕστερον δὲ λεχθήσεται περὶ αὐτοῦ. in noſtris eſt rectè, τῶν γὰρ ἐναντίων εἰ θάτερον φύσει, ἀνάγκη καὶ θάτερον εἶναι φύσει, αἴπερ ᾖ ἐναντίον, καὶ εἶναί τινα αὐτοῦ φύσιν: in Iuſtiniano corruptus eſt hic locus. Sic enim ſcriptum eſt, τῶν γὰρ ἐναντίων θάτερον ἐστὶ φύσιν ἐάνπερ ᾖ ἐναντίον, καὶ τὸ εἶναί τινα αὐτοῦ φύσιν. itaque corrigendus eſt. in noſtris eſt, καὶ τῆς στερήσεως πρότερον ἡ κατάφασις: in Iuſtiniano, καὶ τῆς στερήσεως προτέρα: ita κατάφασις deeſt. in Iuſtiniano poſt hæc verba, τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, hæc deſunt, ἡ δ' ἠρεμία καὶ τὸ βαρὺ λέγονται κατὰ στέρησιν κουφότητος καὶ κινήσεως. in noſtris, ἐναντίωσιν γὰρ ἔχει ἕκαστον τῶν στοιχείων πρὸς ἕκαστα: poſt quæ hæc ſequuntur, quæ non ſunt in Iuſtiniano, ὑποκείσθω δὲ καὶ τοῦτο νῦν, ὕστερον δὲ πειρατέον δεῖξαι: in Iuſtiniano ſuperiora mutata ſunt hoc modo, ἐναντίωσιν γὰρ ἕκαστον ἔχει πρὸς ἕκαστον τῶν στοιχείων. in noſtris, τούτων δὲ ὑπαρχόντων, φανερὸν ὅτι ἀνάγκη γένεσιν εἶναι: in Iuſtiniano, ὑπαρχόντων, ἀνάγκη γένεσιν ἐστίν. in noſtris, ἀλλὰ τὸ μηθὲν οἷόν τ': in Iuſtiniano eſt, μηδέν. in noſtris, τ' ἀναντία: in Iuſtiniano, τὰ ἐναντία. in noſtris, οὐκ εὔλογόν τι κινητὸν ἐστὶν ἀΐδιον: in Iuſtiniano, οὐκ εὔλογον εἶναί τι κινητόν. in noſtris, ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ ἄλλην φοράν: in Iuſtiniano eſt φθοράν, quod melius videtur. in noſtris, ἔχειν καὶ τὰ στοιχεῖα: in Iuſtiniano καὶ coniunctio deeſt. in Iuſtiniano poſt hæc verba, πρὸς ἄλληλα, hæc deſunt, λεχθήσεται δὲ καὶ περὶ τούτου ἐν τοῖς ἐπομένοις σαφέστερον. in noſtris eſt, ἀνάγκη γένεσιν εἶναι. γένεσιν δέ, εἴπερ καὶ πῦρ: in Iuſtiniano, hæc duo verba, γένεσιν δὲ abſunt, quæ addita in noſtris videntur. in noſtris, εἴπερ καὶ γῆν in Iuſtiniano, εἴπερ ἐστὶ τὴν γῆν. in Iuſtiniano error eſt paulò pòſt his in verbis, ταύτην δὲ ὅτι ἀνάγκη μὲν εἶναί τι ἀεί, εἴπερ καὶ κινεῖσθαί τι ἀεί. Eſt igitur pro ἐστίν, μένειν ponendum, vt eſt rectè in noſtris, quòd κινεῖσθαι & μένειν ſint contraria.

ἐπειδὴ δ' ἔστι διχῶς εἶναι τοῦ κύκλου κινηθῆναι, &c.) Eiuſdem ſecundi libri, cap. 5. primo verſu. in noſtris exemplaribus melius eſt, ἐπὶ δ' ἔστι, id eſt, ἐπεὶ δέ. in noſtris hęc rectè, quorũ quædam in Iuſtiniano omiſſa ſunt, δύο ἀπὸ τοῦ α, τὴν μὲν εἶναι τὸ β, τὴν δ' εἶναι τὸ γ, ὅτι μὲν οὖν οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι αὗται, πρότερον εἴρηται: in Iuſtiniano hæc tantùm ſunt pro his omnibus, καὶ οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι αὗται. Eſt igitur hic ſupplendus locus. in noſtris eſt, ἀλλ' εἰ μηθέν: in Iuſtiniano, ἀλλ' ἀεί. in noſtris, διὰ τίνα ποτ' αἰτίαν: in Iuſtiniano, ποτ' αἰτίαν. in noſtris, ἡ ἀρχὴν ἐστίν: in Iuſtiniano non eſt ἡ coniunctio. in Iuſtiniano poſt hæc verba, ἢ ἐστὶν αὐτοῦ ἀρχήν, quatuor verſus deſiderantur. in Iuſtiniano ſcribendum eſt, εἰ γὰρ ἡ φύσις. in noſtris eſt, τῆς εἰς τοὔπισθεν ἔχει, εἴπερ καὶ τὸ δεξιόν: in Iuſtiniano, τῆς εἰς τὸ ὄπισθεν, ἔχει δὲ εἴπερ, &c. in noſtris, καὶ μὴ περιττῶς δέ: in Iuſtiniano, μὴ περιττῶς δ'. in noſtris eſt, ὅτι ἔχει τὸ πρότερον: in Iuſtiniano, ἔχει deeſt.

περὶ δὲ τῶν καλουμένων ἄστρων, &c.) Eiuſdem ſecundi libri cap. 7. primo verſu. in Iuſtiniano poſt hęc verba, ἐκ τίνων συνέστηκε (in noſtris autem eſt, ἐκ τίνων τε) hęc deſunt, καὶ ἐν ποίοις σχήμασι. in noſtris eſt, ἑπόμενον ἡμῖν: in Iuſtiniano ἡμῖν deeſt. in noſtris, παρεκτεινομένου: in Iuſtiniano, παρατεινομένου. in noſtris, καὶ ξύλα καὶ λίθοι: in Iuſtiniano, οἱ λίθοι καὶ ξύλα. in noſtris, ταῦτα γὰρ αὐτά τι: in Iuſtiniano, αὐτά τι deeſt. in noſtris, καὶ ἐπείπερ ταῦτα: in Iuſtiniano, αὐτά. in noſtris, τὸ αὐτὸ τοῦτο πάσχειν: in Iuſtiniano, τοῦτο deeſt. in noſtris ponendum eſt, κυκλικοῦ. in noſtris eſt, ἐκθερμαίνεσθαι καὶ ταύτῃ μάλιστα ᾗ ὁ ἥλιος τυγχάνων: in Iuſtiniano, θερμαίνεσθαι καὶ ταύτῃ μάλιστα ᾗ ὁ ἥλιος τυγχάνει. in noſtris, ταῦτα ἡμῖν: in Iuſtiniano, ταῦθ' ἡμῖν.

τοὺς μὲν κύκλους κινεῖσθαι, &c.) Eiuſdem libri, 8. cap. ſedecimo ferè verſu. Principiũ eſt apud Ariſtotelem huiuſmodi, ἐπεὶ δὲ τοίνυν τὸ ἀμφότερα κινεῖσθαι ἄλογον, τὸ ἕτερον μόνον, λείπεται τοὺς μὲν κύκλους, & quæ ſequuntur. Nihil autem eſt diſsimilitudinis.

πρὸς δὲ τούτοις ἄλογον, &c.) ibidem vigeſimo ferè verſu pòſt. Nihil eſt diſsimilitudinis in exemplaribus, niſi quòd in noſtris, eſt οὐδέν, & ἐνεδέχετο in præterito imperfecto, & in Iuſtiniano,

stiniano, οὐδὲν, & εἰδέχεται, in præsenti indicandi modi.

ὥστε ἐπείπερ ἡ φαίνεται τοῦτο ἀεὶ συμβαῖνον, &c.) Eiusdem secūdi libri, capite nono ferè extremo. Nihil est etiam hoc loco dissimilitudinis, nisi quòd in nostris est ἄστ' & ὅτ' ἂν ἔμψυχον cum apostropho, & sine apostropho in Iustiniano.

ἐπειδὴ γὰρ δέδεικται, &c.) Eiusdem libri secundi, capite vndecimo primo ferè versu. itaque in inscriptione huius loci, ἐκ τοῦ δευτέρου, ponendum est, pro, ἐκ τοῦ τρίτου. in nostris exemplaribus est, ἐπεὶ δ': in iustiniano, ἐπειδὴ γάρ. in nostris etiam, ἀπέδειξε, in primo indefinito: in iustiniano in præterito perfecto, ἀποδέδεικται.

ἢ μὲν πρώτη μία οὐσία, &c.) Eiusdem secundi libri de cœlo, capite duodecimo ferè extremo. Quod modò prolatum est, corrigi debet hoc modo, ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὖσα, & quæ sequuntur. Et eodem versu paulò pòst ita scribendum est, αἱ δὲ πολλαὶ οὖσαι, ἐν μόνον ἑκάστη. Deest enim ἑκάστη, & οὐσίαι, pro οὖσαι scriptum est. in nostris est, παύτῃ τι οὖν: in iustiniano, πούτῃ οὖν. in iustiniano post hæc verba, πολλὰς φορὰς, hæc desiderantur, καὶ ἔτι διὰ τὸ ἐν ἔχουσι σῶμα αἱ ἄλλαι φοραί, ὅτι πολλὰ σώματα κινοῦσιν αἱ πρὸ τῆς πλανωμένης καὶ τῆς ἐν ἄστρον ἐχούσης, quæ quidem in nostra interpretatione, vt cętera quæ desunt, iisdem verbis quibus Aristotelem olim conuertimus à nobis subiecta sunt. in iustiniano paulò pòst pro μία πλανωμένη, legendum est hoc modo. ἐν πολλαῖς γὰρ σφαίραις ἡ πλανωμένη.

τῶν φύσει λεγομένων τὰ μὲν εἶναι οὐσίαι, &c.) Tertij libri de cœlo, capite primo, tertio versu. Principium circumscriptionis est tale, ἐπεὶ δὲ τῶν φύσει λεγομένων, & quæ sequuntur. in nostris est, τὰ δ' ἔργα: in iustiniano, τὰ δέ. in nostris, τά τε ἁπλᾶ σώματα: in iustiniano, τὰ ἁπλᾶ. in nostris, οἷον ὅ τι σωματῶν: in iustiniano ὅ deest. in nostris, καὶ τὰ μόρια αὐτῶν, καὶ πάλιν τά τε ζῷα: in iustiniano, καὶ τὰ μόρια τούτων, πάλιν τὰ ζῷα.

περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτου, &c.) ibidem, Septimo ferè pòst versu. Nulla est hic prorsus dissimilitudo, nisi quòd in nostris exemplaribus duplici ν scriptum est, ἀγέννητον, & in iustiniano simplici.

ἀΐδια μὲν οὖν εἶναι ἀδύνατον, &c.) Eiusdem tertij libri de cœlo, capite sexto, secundo ferè versu. in nostris exemplaribus est scriptum cum articulis τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ: in iustiniano sine articulis. in iustiniano post hæc verba, σωμάτων διαλυομένων, decem ferè versus desiderantur, quos in nostra interpretatione posuimus: Græca autem proferenda non putauimus, contentique fuimus hoc exponere, vt si quis velit, conferat.

τῶν στοιχείων ἡ γένεσις ἐξ ἀλλήλων.) Eiusdem libri tertij de cœlo, capite sexto & septimo. Locus hic non est iisdem verbis ab Aristotele explicatus. Sexto capite in quo hoc docet, extremo ita est, λείπεται ἐξ ἀλλήλων γίνεσθαι, quod idem valet. Principio septimi capitis, πάλιν οὖν ἐπισκεπτέον τίς ὁ τρόπος τῆς ἐξ ἀλλήλων γενέσεως, id est, Rursus ergo videndum est, quis sit mutuæ eorum originis modus.

Subiiciuntur in Græco iustini exemplari hoc loco sine vllo interuallo quædam, quæ quoniam ad Aristotelem vnum, quem iustinus refellendum suscepit, non pertinent, & alio loco pagi. 299. in proprio libro mutila sunt in eodem exemplari: ea secernenda disiungendáque censui.

Respondere B. iustino pro Aristotele, eiúsque rationes & argumenta diluere nolui: neque enim hoc mihi propositum fuit facere, sed tantùm exponere, vnde vnusquisque locus sumptus esset, atque si quid deesset, ac malè cohæreret, id & supplere & corrigere. Dubium autem est, sitne hic libri huius extremum ac finis, propterea quòd nihil est quod librum conclusum esse declaret.

EXTRACT DV PRIVILEGE.

IL EST permis à Iacques Dupuys, marchant Libraire de nostre vniuersité de Paris, d'imprimer ou faire imprimer vn liure intitulé *Opera S. Iustini philosophi & martyris*: nouuellement mis en latin par frere Ioachim Perion, docteur en Theologie: auec certaines obseruations faictes par iceluy sur certains liures dudict S. Iustin. Et defenses à tous autres Libraires & Imprimeurs de non vendre, imprimer ou faire imprimer ledict liure, sans le consentement dudict Dupuys, durant le terme de six ans à compter du iour & datte que ledict liure sera acheué d'imprimer. Et ce sur certaines & grãdes peines appliquées à nostre sire le Roy, & d'amende arbitraire, & de confiscation desdicts liures, & des dommages & interestz dudict Dupuys: ainsi que plus à plain apert & est declaré en l'original des lettres patentes dudict Seigneur. Donné à Paris, le sixiesme iour de Iuillet 1554. Et de son regne le huictiesme. Par le Roy en son conseil.

Signé Boyer.

❧ INDEX ALPHABETICVS IN SANCTVM IVSTINVM MARTYREM AC PHILOSOPHVM: CVIVS HAEC EST RATIO, VT α. tomum eum indicet, qui Dialogum ipſius Iuſtini cum Tryphone aduerſus Iudæos contineat. β Apologiam ſeu defenſionem pro Chriſtianis ad Senatum Romanum. γ orationem parænetícam ad Gentes. δ expoſitionem fidei de vera recta'que confeſsione. ε quæſtionum quas Gentes ponunt Chriſtianis de eo quod corpore vacat, & de deo, ac mortuorum reſurrectione, explicationes. ζ quorundam Ariſtotelis decretorum & ſententiarum infirmationem ac reprehenſionem.

A

Belis & Caini ſacrificia vnde tā differenter à deo accepta 66.B ε
Abrahamus fide iuſtificatus eſt 18 A.α
Abrahamus chriſtian⁹ fuit 33 D.β
Abrahami filij, eius fidei ac pietatis imitatores 89 C.α
Abrahami filij nonnulli ad chriſtum pertinentes, alij ipſius quidem filij, ſed arenæ littoris maris numerū æquantes 89.E.α
Abrahami quod gen⁹ bona a deo ꝓmiſſa capiat 32.E.α
Abrahami nomini cur vnum a additum ſit, ſolicitè inquirunt Rabini 84.D.α
Abrahami ſemen corporeum noo omne ſaluatum iri docet 103. C.α.
Abſentibus chriſtianis diebus dominicis a coouentu cæterorum, diaconi quę conſecrata erant perferebant 43 B.β
Achab regis incredulitas quomodo puoita 36 C.ε
Acmonis philoſophi de deo teſtimonium 29. A γ
Accuſatores falſi ſatis graues pœnas ſua improbitate & rerum bonarū ignoratione luunt 15.E.β
Actio dei qualis ſit 36.A & dein.δ
Actioonum pro dignitate aut ſupplicia aut præmia nobis reddentur 31.D.β
Adam & Eua cur ſtatim poſt peccatum è paradiſo expulſi 18. A.B.γ
Adam non generatus eſt, ſed fictus 6 B.δ
Adamus, domus diuini ſpiritus 30. B.α
Adamus, Eua, Seth, vnam habent eſſentiæ rationem, cōſtandi autem modum diuerſum 77.B.ε
Adami peccatum Chriſtus vt aboleuerit 11.D.δ
Admonitio erranti aut peccanti vt ſit adhibenda 21.A.δ.
Adoratione ac veneratione dignus vniuerſitatis effector, & Chriſtus eius filius 53.E.& dein.α
Adriani imperatoris pro Chriſtianis epiſtola ad Miourium Fundanum 43.D.β
Aduena circuncisus, pro indigena habetur 92 A.α
Aduenæ Chriſti, oos gentes 91.E.α.
Aduenæ (qui & proſelythi) Chriſti & Chriſtianorum oſores 91.C.α
Aduentus Chriſti prior, & poſterior 11.D.&.82.E.α
Aduentus vtriuſque Chriſti prænuncii hirci duo 20.C.α
Aduentus Chriſti duo à prophetis prædicti 36.A.β vt adumbrati à Iacobo patriarcha 39.C.α
Aduentus primus Chriſti inglorius ſi tam clarus euaſit: qualis putas erit ſecundus? 91.A.α
Adulterium vbique malum 71.D.α
Adulterorum imperfectiſsimi ſunt liberi 46.B.δ
Aegrorum cura habenda 25.A.δ
Aegyptiorum reges aliquot recēſentur 11.D E.γ
Aeſchyli de deo teſtimonium 30.B.γ
Aer in futuro ſeculo cur permanſurus ſit 53.D.ε.
Aeſculapius medicus. 22.D.β. ab homine doctus 35.D.γ Eius fabula vnde nata 38.A.B. & 55.A α
Aeterna, nulli rei ſecunda 36.B.ζ
Aeternitas in iis quæ orta ſunt, principij expers non eſt 25. A.ζ
Affectiones animorum ex vita declarantur 22.D.δ
Affectionibus corporis animus ſæpe antè quàm corpus occupatur 3.A.δ
Affirmatio aut negatio in omni re vera eſt 6.D.ε
Affirmatio negatione prior eſt 31.A.ζ
Afflatus vatum cum ceſſabat, ipſos eorum que dixiſſent, deſtituebat memoria 28.B.γ
Agendi ac non agendi poteſtatem à Deo accepimus 20.D ε
Agni carnes dū aſſantur, crucis ſpeciem præferunt 30. C.α
Agnus paſchæ, figura Chriſti 30. A.α
Agni paſchalis aſſatio quid haberet myſterij 30. B.C α
Alleluia vt interpretemur 35. D.ε
Alexander polyhiſtor 11.B.γ
Alieni, improbi & impoſtores ſpiritus 22. A.α
Alimenta quare ſumenda 24.A.δ
Alitum non conuertitur in alimentum, nec contra, ſed in elementa ex quibus eſt concretum 11.C ε
Amalecus occulta manu dei victus, quid figuret 37.B.α
Amaleci memoria vt dicatur aboleta 98.B.α
Amaſis Aegyptiorum rex 11.E γ
Ambulatiooes ad corporis valetudinem referendæ 22.E.δ
Amen, idē quod fiat ſignificat 42.C.β
Amici colendi ſunt, & amicus quis faciendus ſit 20.E.δ
Amicitia terrena q̄rēda nō eſt 19.E.δ
Amoris fraterni pręcepta 19.D.β
Amos prophetę locus de ſacrificiis Iudęorum 16.A.B.α
Amphilochi diuinationes 21. C.β
Ananias Azarias & Miſael Chriſtiani 33.D.β
Anathema quid ſit 67 D.ε
Anaxagorę Clazomenij opinio de rerum principiis 7.C γ
Anaximandri mileſii de rerum principiis opinio 7.C.γ
Anaximenis mileſii opinio, quòd aer hui⁹ vniuerſitatis prīcipiū ſit 7.C.γ
Angelus angelum non videt, nec animus animum 45.C.ε
Angelus cur dict⁹ Chriſtus 42.B.α. & 96.B.α.
Angelum vocari, & eſſe deū, Chriſtū 48.B.α

Angelus Domini , id eſt vis diuina 87.A.α

Angelus Moſi in tubo apparẽs, deus erat, adminiſtrator dei vniuerſitatis opificis 48.C.α

Angelus magni conſilij cur dictus Chriſtus 59 B.C.α

Angeli & apoſtoli dei prophetæ dicti 58.E.α

Angeli hominum cuſtodes nũquam eos deſerunt 29.A.ε

Angeli mali leges malas tulerunt 9.C.D.ζ

Angeli omnes an fuerint tres illi viri qui Abrahamo ad ilicem mambræ apparuerunt 41.C.D.& dein.α

Angeli omnes & qui præſunt, & qui parent hominum cauſa munus ſuũ exequuntur 28.E.ε

Angeli pręſto ante dominum (inter quos & diabolus) improbi angeli erant 62.B.α

Angeli ſibi ſuiſq; liberis nomina quę voluere impoſuerunt 7.C.ζ

Angeli, virtutes etiam ſunt 65.D.α

Angeli vt intelligantur comedere 44 B.C.α

Angelorum cibus in cælo 44.B.α

Angelorũ improborum cum mulieribus commixtio 7.A.ζ

Angelis de Chriſto in eius aſcenſu quęrentibus Quis eſt iſte rex glo. Spiritus ſanctus reſpondit, Domin' virtutum 27.D.E.α

Angelis hominum & cælo contentorum procuratio tradita eſt 7.A.ζ

Angelos eſſe, & ſemper manere, neque in ea occidere ex quibus effecti ſunt 96.C.α

Angelos enã improbos eſſe docet ex ſacra ſcrip. 62.A.B.α

Anguis nota & quaſi teſſera magna & myſteriũ apud omnes deos Romanis probatos prodebatur 25.B.ζ

Animalia rationis expertia, ad quid creata ſint 71.A.ε

Animalis ortus vt ſit 24.D.ζ

Animalium mundorum & immundorum diſcretio vnde inducta 30.C.ε

Animatorum eſus à Nochi tempore permiſſus vt intelligatur 15.A.α

Animum eſſe probatur 7.B.ε

Animus, aliud à corpore eſſe docetur 42.A B.ε

Animus animantem ſenſus participẽ facit 45.E.ε

Animus corporis perfectio atque ornamentum 8.A.ε

Animus humanus, diuinæ mẽtis particula. 4.B.α

Animus immortalis eſt 46. A.ε

Animus non eſt ſimpliciter immortalis, quia principium habuit 5.A.α

Animus per ſe eſt 9.D.ε

Animus rectæ vitæ conſcius dulci ſpe ſenectutem alit 21.C.γ

Animus ſæpe ante quàm corpus, corporis affectionibus occupatur 13.A.α.

Animus vt probetur deſinere poſſe 6.A.δ.

Animi perceptionis ſimulachrũ, fœminæ ſpeciem afferre, ridiculum 42.B.ζ

Animi humani natura & Platoni & Ariſtoteli incognita fuit 9.C.D.γ & 10 A.γ

Animi permotiones an cadãt in homines poſt reſurrectionem 19.D.ζ

Animi ſtatus alius eſt poſt diſceſſum eius à corpore, quàm cum eſt corpori illigatus 45.A.ε

Animum (cum incorporeus ſit) pati non poſſe exiſtimantes philoſophi 1.E.α

Animi defunctorum vbi agant 5.C.α

Animi etiam iuſtorum in poteſtatem videntur venire dęmoniorum poſt mortem 80.A.α

Animi iidem an in omnibus ſint animalibus 4.B C.α

Animi piorum poſt diſceſſum è corpore quò abeant 45. A.ε. impiorum item quò ibidem

Animi ortum habent, & qua ratione 5.D.α

Animos non interire argumentum 79.E.α

Annus æternus non eſt 40.E.ε

Annorum mundi conditi ſupputatio Iuſtini tempore 43.B.ε

Antinous pro deo cultus 26.A.ζ

Antonini ad cõmune Aſiæ pro Chriſtianis epiſtola 44.B.ζ

Apocalypſis locus 63.C.D.α

Apollonius quomodo miracula ſua fecerit 25.D.E.& dein. 26.A.ε

Apoſtoli quando nominati 35.C.ζ

Apoſtolorum diſperſio à Zacharia prædicta 40.A.α

Apoſtolorum duodecim figura, tintinabula xij, quæ ex pontificis veſte pendebant 31.B.α

Apoſtolorum duodecim legatio 29 E.& dein.ζ

Appetere & concupiſcere eius eſt quod eſt animo præditum 13.D.ζ

Appionis liber in Iudæos 11.A.γ

Aquæ in auerſis cæli partibus vt hæreant 52.C.D.ε

Arbitrij noſtri libertas aſſeritur 8.B.ζ.17.A.ζ.20.B.ζ.30.D.δ 35.C.γ. vide infra liberum arbitrium

Arcæ veteris Iudæorum gloria 95.E.α.

Arcana myſteriorũ ſa. ſcripturę Rabini non inquirunt 84 C.α

ἀρχαιολογία.i.de antiquitatibus libri 11.B.γ.

Archelai Apollodori filij de rerũ prĩcipijs opinio 7D'.γ

Ariadne 22.D.ζ

Arreptitij & a dæmonibus obſeſi 21.C.ζ

Aridæus tyrannus impius ac parricida 21.D.γ

Ariſtotelis & Plato inter ſe non conueniunt 8.B.γ

Ariſtotelis de dei natura opinio 8.C.γ

Ariſtotelis errores circa rerũ principia reſque cæleſtes detegitur , per totum

Ariſtoteles errores in primo de cælo 17. A. 27. D. & dein. in ſecundo de cælo. 30. A. & dein. in tertio de cælo. 37.E. & dein.ζ

Ariſtotelis eloquentia 27.B.γ

Ariſtotelis exitus è vita dedecoroſus 27.B.γ

Aſcenſio Chriſti pręidcta 35.E.ζ

Aſina in qua Chriſtus ſedit Hieroſolyma ingrediens, à Iacobo patriarcha pręidcta 39.D.α typus erat ſynagogæ Iudaicæ 40.A.α.

Aſina vectum Hieroſolyma ingredi, non Chriſtum effecit, ſed hominibus eum ipſum eſſe declarauit 68.D.α

Aſonorum hiſtoria myſtica elucidatur 98.E.α

Aſſyrius, virga iræ dei 79.E.ε

Aſtronomia Aſtrologia & Geometria apud Aegyptios aliquando humiles deſciplinæ ſunt habitæ 26.C.D.ε

Aſtrorum figura quæ 36.A.B. & dein.D.ζ

Aſtrorum locus vbi ſit 52.B.D.ε

Aſtrorum motus conſideratio 36.A.B.ζ

Aſtrorum ortus, atque adeò munus 39.D.ε

Atæ de cælo præcipitatio 23.C.γ

Athenienſium dij multi 19.D.γ

Athei audiebant Chriſtiani tempore Iuſtini 15.B.ζ

Athei quidam vulgò habiti, Chriſtiani ſunt 33.D.ζ

Atheorum ſecuritas de beneficiis dei aut ſuppliciis, vnde 1.D.α

Atheos non eſſe Chriſtianos 18.B.ζ

Audienda quæ ſint, & facienda 21.B.δ

Auræ popularis captores falſam gloriam ſequuntur 22.A.δ.

Auſes antea vocatus , poſtea dictus eſt Ieſus 58.D.& 80.C.& 84 C.α

Azymorum ſignificatio & figura 11.A.α

B

Babylonicæ turris adumbratio apud Homerum 23.C.7.
Balamus ariolus 18.A.1
Baptismus aqua vitalis, solus pœnitentes expiare & mundare potest 11.A.α
Baptismus seu lauacrũ, illustratio cur vocetur 40.D.C
Baptismus Ioannis baptistę præludiũ erat quoddam Euangelij gratiæ 31.A.B.1
Baptismi disciplina à Christo tradita 7.E.∂
Baptismi mysterium 40.B.C.C
Baptizandus vt nomine patris & filij & spiritussancti expietur 40.D.C
Baptismum nostrum etiam imitari Dæmones 40.E.C
Baptizatorum & non baptizatorum differentia quæ sit in iis qui nihil fecerunt 37.C.1
Barchochebæ cuiusdam principis defectionis Iudæorum, odium in Christianos 26.C.C
Beatus est, cui dominus peccatum nõ imputauit, quomodo intelligatur 104.A.α
Beatus is vere est, cuius mundus & purus est animus 25.D.∂
Beatus vir qui non abiit, &c. exponitur de Christo 30.C.C
Beelzebul cur a Iudæis Christus per ignominiam dictus sit 47.E.1
Beliar dæmonium 48.A.1
Bellerophon pegaso ex hominibus sublatus. 22 D.C. ea fabula vnde nata 37.O.C
Bellum Iudaicum Iustini temporibus 26.C.C
Bene ac trãquillè viuere volens quid agat 20.A.∂
Benedictionem suam per quos acceperint gentes 89.D.α
Beneficium vt promerearis accipere 25.B.∂
Beneficia Iudæis ex Ægypto liberatis impensa à Christo 98.B.C.α
Berosus Chaldæorũ historiæ author 27.D.7
Bestiæ propter prauitatem actionis criminandæ non esse docentur 71.B.C.1
Bestiarum immolatio quatenus deo grata, & quando cœperit 48.B.C.1
Bestiarum immolationes cur olim præceptæ 55.D.1
Barbari, gentes dicuntur 8.A.α
Bethleem vicus vbi situs 28.C.C
Bethleemiticorum puerorum cædes 61.B.α
Bibliotheca Ptolemęi regis Aegypti 13.D.7
Bina & bina, mares duo, & duæ fœminæ 33.A.1
Boechoris rex Aegyptiorum quartus legum scriptor 11.E.7
Boni & mali homines quibus rebus inter se differant 69.B.1
Bonum maximum & malum maximum quod sit 28 B.A
Bonum natura sua videtur, non comparatione mali 44.B.1
Buno posterius esse malum cur dicatur 44.A.1
Bona ac mala cur promiscuè bonis ac malis eueniant 68.D.E. & 69.A.B.1
Bona omnia fecisse quomodo dicatur deus, cũ tot mala ab inuicẽ patiantur & rationis expertia, & quæ ea participant 70.C.D.1
Bona quæ deus fecit, dum sponte voluntateque nostra corrumpimus, mala existunt 34.D.1
Bona sunt quæ hic sunt omnia 30.C.A
Bonorum duntaxat preces & gratiarum actiones, deo habentur gratæ 87.O.α
Briareus diis metuendus 6.A.7
Briseis scortum 24.B.C.

C

Cadauera & sepulchra cur auertentur homines 27.E.1
Cadmus primus literas græcis tradidit 13.B.7
Cadmeam victoriam vincere, parœmia 21.E.∂
Cælum quod vocetur 49.B.A.
Aeternum non est 30.C.D.1
Cælum an in loco esse verè dicatur 72.A.B.1.& 20.D.C
Cælum aquis sustinetur, aquæ terra, terra diuino nutu 72.C.C
Cælum deus non est 30.B.C.1
Cælum & terra in cõtrarium rapiũtur 38.C.1
Cælum nouum, & terra noua, in futuro seculo erunt 52.D.E. & 53.O.1
Cæli dissolutionem à prophetis Plato accepit 26.A.7
Cæli effectio & immutatio parabolica 53.B.1
Cæli immortalitas quæ intelligatur 50.C.∂
Cælum duplex Plato malè intellexit 24.B.C.7
Cælum & terram cur testes populo moses producit 34.E.1
Cælum incolere quomodo dicatur deus 47.E.& dein. & 50.B.∂
Cæli qui intelligantur 39.E.1
Cæli cælorum, & cælum tertium vt intelligantur 37.D.1
Cæli, & eorum quæ cælo continentur aut inhærent, naturam Aristoteles non intellexit 27.D. & dein. 30.A.B & dein. & 37.E. & dein.
Cæsar combustus, ex igne in cælum reuersus à quodam iuramento assertus 22.E.C
Calor a motu vt proficiscatur 39.C.D.C
Caini sacrificium cur sit repudiatum 67.A.1
Calceorum detractio dum templa petuntur, aut sacra fiunt, vnde cœperit 40.E.C
Calumniæ in Christianos temporibus Iustini philosophi excitatę 11.B.C.C
Cantate domino canticum nouum, &c. de Christi regali potentia intelligitur 31.A.C.
Cantus cur in templis retentus, non saltatio & crotala 60.D.E.1
Capparetæa vicus quidam Samariæ 24.C.C
Capræ & oues nulli iniuriam faciunt 4.C.α.
In Captiuitate Babylonica Iudæis propheta nõ defuit populi dux & princeps 39.B.α
Carbo prophetæ immundis labris adhærens, quid mysterij habeat 33.B.1
Carmina oraculorum cur sæpe manca sint 28.B.7
Caro in nobis, proximi est vxor 25.A.∂
Carnis suæ esu Christus peccata hominum expiat 33.B.C.1
Castor & Pollux Ledæ filij 22 O.C
Casu quod fit, aut cõtra naturam est, aut accidens est iis rebus quæ voluntate geruntur 32.B.1
Catathema quid sit 67.D.1
Catechizandi mos veterum 42 B.C
Centuplum reponi iis qui patrem aut matrem, liberos & vxores reliquissent, vt intelligatur 62.C.D.1
Chanaan maledictio 102.O.α
Chaos Hesiodi expensum 19 O.C
Chiro Centaurus Aesculapij & Apollinis qui dij haberentur, præceptor 35 O.7
Christus mundi patẽtis administrator 45.A.α
Christus, vis à patre indiuidua & inseparabilis 96.C.D.α
Christus, æterna lex & posterior 8.O.E.α
Christus à Iudæis repudiatus, magno cum gaudio à gentibus receptus est 34 D.C

Christus cur mortuum tetigerit contra legis vetitum 27.E.& 28 B.α
Christus cur Mosis legem seruauerit 52. E.α
Christus cur non & Iudæ proditionẽ & Petri negationẽ prohibuit 37.E. & dein.38 A.α
Christus deus. Angelus vnde dictus etiam si passibilis in crucem actus est. 47.A.α.
Christus diris lege deuotus non est 83 C.α
Christus diuinator aut magus nõ fuit nec cum impostoribus aliis in crucem actus est. 26.A.β
Christus ex Iacobo per Iudã Phares Iesse ac Dauidem descendit 89. E.α
Christus & deus est, & antea in figura ignis apparuit, & nouissime homo factus est 41.E.β
Christus cur dicatur filius dei 7.C.β
Christus ex virgine natus est 27.D.β
Christus ex virgine natus est quæ erat generis Abrahami & Dauidis 31.E.α
Christus Ioseph fili⁹ putatiuus. 41. B. C.α
Christus finis legis veteris à Mose per figuras, significationes & simulachra adumbratus est 31.D.α
Christus quomodo foribus clausis ad discipulos ingressus sit 67.D.B.α
Christus cur frequentius quã apostoli precatus legitur 59.C.D.α
Christus, rex, sacerdos, de⁹, dominus, Angelus, homo, dux belli, lapis, &c. 25.B.α
Christus Iacobus & Israel vocatus est ex similitudine 27.B.& 75.D.& 93.A & 100.C.α
Christ⁹ multis locis & lapis nominatur, & Iacob ac Israel 85.D.α
Christus pro diuersis suis functionibus diuersa etiam nomina sortitus est 96.B.α
Christus verbũ dei dicitur, Angelusque etiam & apostolus 41.B.β
Christ⁹ in ignis gloria in dumo mosi apparuit 96 B.α
Christus in secundo aduentu qualis apparebit 22.C.α
Christus non ex diuinitate & humanitate perfectus est Christus, sed & deus & homo vtrunque est 12.B.α
Christus omnis viri caput cum dicitur, de fideli viro intelligitur 51.B.α
Christus pascha erat ab Esaia prædictus cum inquit, Ipse tãquam ouis &c. 83.C.α
Christus quo die proditus sit 40.D.α
Christus post resurrectionem cur se partim spectabilem prębuerit, partim inspectabilem 35.B.α
Christus primigenius dei, & patriarcharum filius 75.D.β
Christus, primigenius dei, ratio, & verbum 33. D.α
Christus primigenius est eorum omnium quæ condita sunt 102.B.α
Christus pro authoritate & imperio faciebat quæ sibi placebant 26.A.α.
Christus omnes qui voluit circuncidit 18.C.α.
Christus quomodo & vbique est per essentiam, & in suo templo 16.D.α
Christus quomodo virtutibus spiritus sancti impletus sit 77.D.α
Christus cur solus a peccato liber dicatur, cum Zacharias & Elizabeth in lege sine reprehensione ambulasse dicantur 78.A.α
Christus vnde de⁹ intelligitur, & vnde homo 12.E.α
Christus vt peccatum Adami deleuerit 11.D.A
Christus quando omnia ad se trahet 31.D.α
Christi quæ videbatur acerbitas ergo matrem, vt accipienda sit cum illi in nuptiis diceret, Quid mihi & tibi mulier? 75.B.C.α
Christi aduentus vterque à Iacobo patriarcha prophetatus 38. D. E.α
Christi carnis esus peccata hominum expiat 33.C.α.
Christi crucifixi vim dæmonia exhorrescunt 37.B.α
Christi doctrina quam dulcis christianis 22.A.α
Christi fuga metu Herodis in Ægyptum 77 A α
Christi generatio ex Maria virgine 11.C.A
Christi generationis diuersa descriptio à Matthæo & Luca, conciliata 72 D.E.& 73.A.α
Christo ingressus in Hierosolymam quam aperte à Iacobo patriarcha prædictus 39.D.α
Christi mortis genus & sepultura ac resurrectio a prophetis prædicta 74.A.α
Christi morti (si fas est) collata etiam filiorum quorundam Iouis tormenta 23.B.β
Christi mysteria diabolus figmentis poetarum eludere conatus est 37.E.β
Christi natura duplex expenditur 12.B.C.& dein.α
Christi nomen docere quanquam capitale esset. tamen non desinebant apostoli & alij plures id docere 33.C.β
Christi nominis vis in expellendis dęmonibus 22.B.C.
Christi nomenclaturæ seu appellationes in scriptura variæ 47.C. 76C.A & 94.C.D.α
Christi nomine reliquæ eius appellationes continentur 73.A.α
Christi nomine ipsius cultores omnium odium incurrunt 23.D.β
Christi opera, eorumque calumniæ 55 D.α
Christi opera fabrilia in terra, aratra, iuga & huiusmodi quid docerent 69 A.α
Christi passio, resurrectio, ascensio ad iudicium aduentus, ex scripturis probantur 35.β per tot.
Christi persona quàm plurima de ipso dicta. 29.C.D.β
Christi præcepta summatim delibata 19.B.& dein.β
Christi præmonitio de iis quę sui passuri essent, cum eo etiam fide digniorem reddidit 26.B.& dein.α
Christi probra quæ fuerint, atque adeo sint 76.D.α
Christi professio tempore iustini magistratibus & principibus odiosa & inuisa 29.E.α
Christi professoribus maledicta irroganda prophetæ vaticinati sunt. 34.E.β
Christi res, absonas vt reddere conati sint mali genij 37 E.β
Christi res quàm sępe & quanto antè prædictæ 26.D.β
Christi rebus similia nonnulli malorum geniorum impulsu ediderunt 23.D.β
Christi sacerdotium à Dauide prophetatũ in Psalmo, Dixit dominus domino meo &c. 24.C.α
Christi seruitus, seruitute Iacobi patriarchæ adumbrata 100.B.α
Christi & spiritus sancti in nobis habitatio probatur 8.B.A
Christi sudor sanguineus in oratione 79.A.α
Christi tentatio à Satana 78.E. & dein.α
Christi verba quàm efficacia. 7. A in prio. α
Christi vitæ dispensatio ac discursus 68 B.C.α
Christo crucifixo cur credant christiani 36.C.β
Christo quanta fides habita ab omni hominum genere 10.E.β
Christum alium quendam, nõ quem nos adoramus, Rabbini Iudęorum docent 54.D.α
Christum denigrare semper conati Iudæi 13.D.α
Christum deus parẽs rerum omnium rursus, & per vterum humanum generauit 49.E.α
Christum ab Elia vngendum expectant Iudæi 36.B.in fi.α

Chriſtum hominem ex virgine natũ ex Daniele monſtratur 59.A.α.
Chriſtum paſſurum eſſe, ac deinde omnium dominatum obtenturum, non prius a quoquam eſt intellectum, quàm ipſomet apertè perſuaſum eſt ex ſcripturis 59.D.α.
Chriſtum prophetæ annunciarunt 6.D.α.
Chriſtũ poſt preces maledictis vexare Synagogæ principes docent 101.E.α.
Chriſtum qui ignorat, dei etiam conſilium ignorat 101 C.α.
Chriſtum ſemel profeſſi, & inde ad Moſen reuerſi, nec poſtea reſipiſcentes, ſalutem conſequi non poſſunt 35.C.D.α.
de Chriſto contraria quæ dicũtur, vt accipienda ſint. 11.E.γ.
de Chriſto errores inter Iudæos 36.A.α.
Chriſti falſi, inter chriſtianos 63.E.α.
Chriſtiana dogmata de æterni ignis ſupplicio & eiuſmodi, futilia non eſſe 9.C.ϛ.
Chriſtianæ diſciplinæ ſinceritas 12.C.ϛ.
Chriſtianæ religionis certitudo 17.D.ϛ.
Chriſtianę vitę iſtitutio 17.E.& dein. per to.γ.
Chriſtiani cuiuſdam falſi libellus calumnioſus aduerſus chriſtianos 25.E.ϛ.
Chriſtiani hominis vita crimine carere debet 25.B.A.
Chriſtiani nomen, criminoſum iuſtini tempore 14.B.C.ϛ.
Chriſtiani nomine, ne puniantur alioqui ſontes: ſed qui inſons ſit, vt chriſtianus liberetur 15.D.ϛ.
Chriſtiani nomine tantum, ſuppliciis coercendi 20.E.ϛ.
Chriſtianum eſſe, cuiquam fraudi fore vetitũ à Marco Aurelio Antonino 44.C.D.B.ϛ.
Chriſtianum nõ eſſe, qui chriſti præcepta non ſeruat 20.C.ϛ.
Chriſtianum profeſſo pœna propoſita 17.B.ϛ.
Chriſtianũ ſe negare, ſatis erat ad abſolutionem criminis chriſtianiſmi tempore Iuſtini 14.C.ϛ.
Chriſtiani à chriſto dicti. 18.A.ϛ.49. D.α.
Chriſtiani à deo abhorrentes & impij heretici, res maieſtate diuina indignas narrant 62.D.E.α.
Chriſtiani dicuntur etiam qui abſona à chriſtianiſmo ſentiant atque aſſerant 24.D.ϛ.
Chriſtiani criminum ſupplicia non detrectent 13.D.ϛ.
Chriſtiani dona varia nũc etiã à chriſto accipiunt 29.C.D.α.
Chriſtiani, Iſraeliticum genus verum & ſpiritale 9.A.α.
Chriſtiani etiã Iacobi, Iſraelis, Iudæ, Ioſephi, Dauidis ac dei filij nominantur & ſunt 93.B.α.
Chriſtiani pro perſecutoribus & hoſtibus ſuis precantur 27. A. & 73.D.α.
Chriſtiani ex gẽtibus quid a deo precantur 22.B.α.
Chriſtiani falſi quò bonis proſunt 26.B.α.
Chriſtiani cur tanquã impij & futiles apud homines in iudicium adducti ſint 10.A.ϛ.
Chriſtiani cur non ſibi mortem ipſi conſciſcant 6.D.ϛ.
Chriſtiani cur nõnullis herbis & oleribus non veſcantur 15.B.α.
Chriſtiani oẽs nomine Ieſu vt vnus homo futuri ſunt 87 B.α.
Chriſtiani omnes, vnus animus, vnus cœtus, vna eccleſia 49.D.α.
Chriſtiani, patroni & ſocii imperatoribus ad pacem ſoli. 17.B.ϛ
Chriſtiani pii & fideles cur viti comparentur 82.D.α
Chriſtiani pontificium & ſacerdotale genus ſumus 87.B.α, & populus dei ſanctus 89.A.α
Chriſtiani pro inuicem ſoliciti 5.B.ϛ
Chriſtiani quibus veſcantur 15.B.α
Chriſtiani ſpem in deo collocãt propter nouam legem, nõ propter veterem. 8.D.α
Chriſtianorum aliquot mirus in profitenda ſua religione feruor 6.B.C.ϛ
Chriſtianorum candor vel erga hoſtes 99.E.α
Chriſtianorum inter ſe communio & mutua ſubuentio 43.A.ϛ
Chriſtianorum conſtantiam admiratus eſt Iuſtinus adhuc Platonicus 11.A.ϛ
Chriſtianorum in perſecutionib' cõſtantia, & in perſecutores miſericordia 14.B.30.A.&34. D.α.
Chriſtianorum dogma de præmiis bonorum, ſuppliciiſque malorum 23.A.ϛ.
Chriſtianorum dogmata quibuſdam philoſophorum decretis conſonant, quibuſdam repugnant 22.E.ϛ.
Chriſtianorum maior quàm Iudæorum in deum fides eſt 98.A.α.
Chriſtianorum ex gentibus maior quã ex Iudęis numerus futurus vaticinio Eſaiæ prædictus 36.E.ϛ.
Chriſtianorũ militum ſub impio imperatore mirus apud deum fauor 44.D.ϛ.
Chriſtianorum olim mos in baptizandis ſeu abluendis fratribus 42.B.ϛ.
Chriſtianorũ mutatio a vitiis ad virtutes 18.D.ϛ.
Chriſtianorum odium apud Iudæos, & alias nationes 26.C.B.& 73.C.D.α.
Chriſtianorum perſecutio 5.C.ϛ.
Chriſtianorum pſecutio grauiſsima, immerita: Iudæorum iuſta 83.A.α.
Chriſtianorum ex gentibus religio 26.A.α.
Chriſtianorum religio quibus videatur rationi & deo contraria 22.A.α.
Chriſtianorum ſemen & genus, cauſa rerum 7.E.ϛ.
Chriſtianis infortunia, & contrà gentibus atque impiis proſpera cur eueniant in hoc ſeculo 69.B.&.70.A.B.t.
Chriſtianis primum à gentibus obiecta 8.A.α.
Chriſtianis quàm impudẽtes calumniæ tempore Iuſtini ingeſtæ 11.B.C.& dein.ϛ.
Chriſtianis tempore Iuſtini mors cõſtituta erat 32.D.α.
Chriſtianis nulli ſuperiores eſſent, niſi omni homini mors deberetur 10.C.ϛ.
Chriſtianos Iudęi, quotieſcunque facultas adeſt, occidunt 99.D.α.
Chriſtianiſmus diſsimulandus non eſt 9.A.ϛ.
Chriſtianiſmus graue olim crimen habebatur 6 A.B.&dein.ϛ.diſsimulandus non eſt 9.A.ϛ.
Chriſtianiſmũ cur Iudęi repudient 8.B.C α
Cibus comeſus in elementa conuertitur ex quibus concretus eſt 11.C.ϛ
Cibi chriſtianorum 15.B.α
Cibis certis ac potibus cur veteres interdixerit deus 14.E.
Circunciſio, aliáque veteris legis pręcepta data ſunt Iudęis ob ſcelera, & duritiem cordis eorum 14.A.α.
Circunciſio carnis, veræ circunciſionis figura 31.A.α.
Circunciſio cur Iudæis neceſſaria 14 B.α.
Circunciſio cur data Iudæis 12.D.α.
Circunciſio cur abolita 57.D.E.α.
Circunciſio chriſtianorum, non manu facta 58.A.α.& 71.B.& 85.B.α
Circunciſio chriſtianorum qualibus lapidibus facta ſit 85.B.α.
Circunciſio quænam bona & vtilis etiam omnibus nationibus 21 A B.α

Circuncisio, signi causa, non iustitiæ, data 18.A.ꝛ.
Circuncisio spiritalis nobis necessaria 9.C.ꝛ.
Circũcisio spiritalis veterum, & christianorum 32.A.ꝛ.
Circuncisio vera quæ 31.A.ꝛ.
Circuncisor Christus 18.C.ꝛ.
Cisternæ confractæ Iudęorum quæ sint 14.B.& 103.C.ꝛ.
Cogitationes etiam nostræ non sola facta deo patent & manifesta sunt 19.C.ɛ.
Cognatio hominũ cum deo 4.B.ꝛ.
Cognitio ac sciẽtia vt paretur 56.E.ɩ.
Cognitio aut scientia virtutis aut vitij. virtus aut vitium non est, sed opus vel affectio. 20.B.ɩ.
Cognoscendarum rerum facultates in nobis duæ, sensus, & mens 7.A.ꝛ.
Colloquia nostra qualia esse debeant 21.B.ꝛ.
Columbæ species cur venerit spiritus sanctus in baptismo christi 69.A.ꝛ.
Color purpureus cur in Iudęorum vestibus 34.C.ꝛ.
Comedere angelorum, tropologicũ 44.C.ꝛ.
Communio Christianorum singulis diebus dominicis vt fieret. 43 B.ɛ.
Conceptio virginis Marię qualis fuerit 27.E.& dein.ɛ.
Concreta quę sunt, ingenita esse non possunt 41.E.ꝛ.
Concretum quid dicatur 71.C.ɩ.
Concubitus impij & infandi redargun 25 A.B.ɛ.
Confeßioni Christi vel morte ꝑposita se obiicientes 6.B.ɛ.
Confeßio sola Christianismi, capitalis erat 14.C.ɛ.
Conflagratio mundi, qualis futura sit 8.A.ɛ.
Coniugium lege humana bis ineuntes, peccatores sunt apud Christum 19.B.ɛ.
Coniunctio filij dei cum carne, expenditur 12.A.B.& dein.ꝛ.
Conscientia scelerum tristem senectutem facit 21.C.ꝛ.
Consciẽtiæ naturalis stimulus 71.D.ꝛ.
Consilium vtile pervnũ publicè dandum est omnibus. 21.A.ꝛ.
Consilia magna quæ paret cœlestis iniit, quæ Christus annũciaret, quę fuerint 59.C.ꝛ.
Consuetudo veritati non anteponẽda 17.D.ɛ.
Contentiosi homines Bacchis comparati. 20.D.ꝛ.
Continentiæ præceptum 19.B.ɛ.
Continentis & contenti ratio inuicem quæ sit 21.B.C.ɩ.
Contradictionem inter se sacræ scripturæ non habent, etiam si alicubi id videatur 51.B.ꝛ.
Contrariorum eadem est natura 31.A.ꝛ.
Contrariorũ propinquus situs in futuro seculo an sensum afficiat 19.E & dein.ɩ.
Contrariis pręceptis ex lege occurrẽtibus quid agendum 27.B.C.ɩ.
Conuentus christianorum diebus solis, hoc est dominicis 43.A.ɛ.
Corinthus, philosophus Socraticus 1 B.ꝛ.
Cornu monocerotis mysticum 70.C.ꝛ.
Coronam vel supplicium cur a deo recipiamus 20.C.D.ɩ.
Corpus Christi quomodo foribus clausis ad discipulos ingressum sit 66 A.ɩ.
Corpus per se vitæ sensus & rationis particeps non est A.D ɩ.
Corporis expiatio aut ablutio ad pietatem nihil prodest, sed cordis 11.A.ꝛ.
Corpori illigatus animus an deum cernat 4.D.ꝛ.
Corpora ĩhumata rediuiua surrectura 21.D.ɛ.
Corpora nostra eadem ipsa cum animis æterno supplicio afficientur si malè vixerimus. 16.B.ɛ.
Corrector qualiter excipiendus 21.D.ꝛ.
Corruptores & adulteratores sacræ scripturæ, Iudæi 65.A.ꝛ.
Creata natura seruilis est 7.A.ꝛ.& 9 B.ꝛ.
Creata omnia, deleri etiam possunt 5.C.D.ꝛ.
Creatio secunda, seu recreatio mũdi, iudicij dies 31.D.ꝛ.
in Creatum & increatum omnia diuiduntur 6 E.& 9.B.ꝛ.
Crescẽs quidam philosophaster christianorum osor, ignorantiæ & improbitatis redargutus 9.A.ɛ.
Crimina etiam in lege veniam inueniebant 58.E.& 59. A.B.ɩ.
Crux, monocerotis cornibus expressa 70 B & 79.D.ꝛ.
Crucis & crucifixorum figuræ descriptio ac velut hypotyposis 70.B.ꝛ.
Crucis Christi efficacia 72.C D.ꝛ.
Crucis Christi figura, eiusque nominis, quàm efficax 83.B.ꝛ.
Crucis figuræ in veteri testamento 98.B.ꝛ.
Crucis figuræ typus in Mosis passis in cælum manibus in bello Amalecino. 69.D.ꝛ.
Crucis ignominia, Christo Idigna Iudæis visa est 69.B.C.ꝛ.
Crucis mysterium diaboli non intellexerunt 38.A.ɛ.
Crucis mysterio omnia quę in mundo sunt administrantur 38.A.ɛ.per totum.
Crucis species in agni paschalis assatione 30.C.ꝛ.
Crucis typus in serpente a Mose erecto in deserto 39.D.E.ɛ.
Crucifixi Christi virtus dæmonibus formidabilis 37.B.C.ꝛ.
Culpa hominum Deus quædam præcipit, aliâs non præcepturus 17.D.ꝛ.
Culpa sua quisque malus est, non deo faciente 103.D.ꝛ.
Cumæ oppidum Campaniæ, Sibyllæ oraculo celebre. 27.E.ɩ.
Cultus sui neglectũ an dæmones vlcisci possint 31.C.D.ɩ.
Cupiditas carnalis omnis eiicienda 19.A.ꝛ.
Currus Iouis volans apud Platonem, qui sit 24.D.ꝛ.
Cynicus philosophus bonũ non nouit nisi indifferentiæ 9.C.ɛ.

D

DÆmõ ab obsesso expulsus, deinceps ad eũ accedere cur timeat 52.A.ɩ.
Dęmon Apolloni j mutus redditus 26.A.B.ꝛ.
Dęmon dęmonem nõ videt, sed &c. 45.C.ɩ.
Dęmones ab iis etiam qui rationẽ duce in vita non sequuntur, hostias & cultum exigunt 17.D.ꝛ.
Dęmones fabularum turpiũ autores 24.B.ɛ.
Dęmones vnde procreati 7.A.ɛ.
Dæmones Iustini etiam temporibus a piis christianis adiurati obedientes erant 59.D.ꝛ.
Dęmones mali stupra mulieribus offerentes, & filios interimentes, vt in deorum venerationem venerint 15.A.ɛ.
Dęmones quibus coerceantur 7.B.ɛ.
Dęmones suppliciis punire, aut beneficiis ornare homines non possunt 32.C.D.ɩ.
Dęmonum cultoribus pœna reposita 8.E.ɛ.
Dæmonum error apud quos christianorum adhuc subsideat 47. D.E.ɩ.
Dęmonum imbecillitas 32.D.ɩ.
Dæmonum imposturæ 18.D.ɛ.
Dæmonum nomina ab ipsis dæmonibus homines didicerunt 48.A.ɩ.
Dęmonum in potestatem ne veniamus, morte appropinquante rogare debemus 79 E.ꝛ.

Dæmonum

Dæmonum odiũ in bonos, & rationi conformiter viuentes 8.D.ς.
Dæmonũ pœnæ quas in æterno igne luent vnde intelligi poſsint 8 E.ς.
Dæmonum potẽtia à Christo euerſa 26.B.ε.
Dæmonum ſtudium homines à Deo abducere 39.B.ς.
Dæmonas Christiani non agnoſcunt 15.C.ς.
Dæmoniũ quoduis nomine filij Dei vincitur atque ſubiicitur 65.D.α.
Dæmonia dij gentium 64.D.α.
Dæmonia vim nominis Christi exhorreſcunt 22 B.α.
Dæmoniacorũ curatio per Christianos, Iuſtini tempore 7.D.ς.
Dæmoniacorũ robur ac vis vnde ſit 32.B.ε.
Damaſcus in Arabia eſt 61 C.α.
Damaſci potentiam & ſpolia Samariæ vt Christ' puer ceperit 61.C.α.
Danaes fabula 52.C.α
Danielis locus de ſecũdo Christi aduentu; qui clarus erit 22. C.α
Danielis viſio 33. C ε
Darius Xerxis pater 11.E.γ.
Dauid cur deo gratus, qui & adulter & homicida erat? 46. B ε.
Dauid de Christo priuſquã veniret, 15000 annis vaticinatus eſt 31. C.ς.
Dauidis adulterium cum Vriæ vxore, patriarchas à ſtupro & libidine alienos declarat. 104.B.α.
Dauidis etiam nomine christus intellectus 94.D.α.
Dauidis locus de Iudæorũ ſacrificiis. 16.E.& 17.A.α.
Dauidis locus, in ſplẽdoribus ſanctorum tuorũ, &c. de Christo mõstratur debere ĩtelligi 49.B. & dein.α.
Dauidis peccatum in populi recẽſione quàm grauiter vindicatum 76. C.D.ε.
Dauidis pœnitentia, quò nobis ſeruiat 104.A.B.α.
Decreta humana partim improba, partim honeſta: Christiana omnia, recta 9.D.E.ς.
Decreta gentium quæ apud ipſos vel maximè rata ſunt, apud ipſos pleraque controuerſa ſunt 13.C.ε.
Delere aliquid in ſacris literis, horribili' eſt quã vituli adoratio 57.E.α.
Demiourgos qui ſit 19.A.γ.
Demodocus quidam per ſe & a ſe doctus 35.G γ.
Deſcenſus verbi dei ad nos quis intelligatur 11.C.δ.
Deucalion poetarũ, Nochus eſt noſter 8.A.ς.
Deus quid 3.D.α.
Deus a Moſe viſus, & Angelus & dominus dictus 45.A.α.
Deus Abrahamo ad ilicem ſedenti vt ſe oſtenderit, & Sarræ filium promiſerit 95.A.α.
Deus qui Abrahamo Iacobo & Moſi viſus dicitur, diuerſ' vt intelligatur a deo vniuerſi conditore 42.C.α.
Deus Moſi in rubo ardẽte viſus, qui fuerit 46.C.α.
Deus ac domin' alius præter vniuerſi conditorẽ qui angelus vocetur, ex ſa. ſcri. probatur 41.C. & dein.α.
Deus an recte feciſſe aliquid dicatur. 32.D.& dein.δ.&.33.C.ibid.
Deus cauſa non eſt cur homines aut angeli improbi efficiãtur 103.D.α.
Deus cum dicitur vel cum moſe locutus, vel deſcẽdiſſe vt turrim videret Babel, vel occluſiſſe arcã Nochi foris &c. quomodo ĩtelligi debeat 95.C.D.α.
Deus cum quo loquatur cũ dicit, faciamus hominẽ &c 48.C.α.
Deus cur non eadẽ iura omnes & intelligere & facere docet 71.B. C.α.
Deus cur non eripiat ſuos è ſupplicijs 7.A.ς.
Deus cur nondum iudicium fecerit 29.C.α.
Deus cur ſe Moſi oſtenderit 18.B.C.γ.
Deus cur ſimplex dicatur, cũ & hypoſtaſim extantem habeat & voluntatem, &c. 78.& 79. A.ε.
Deus & animus vt differant 9.D.γ.
Deus eſſentia ne an voluntate operetur 37.B.& dein.δ.
Deus & cum punit & cum præmiis honorat, immutabilis manet 35. E. & dein.ε.
Deus etſi comprehendi non poteſt, tamen inueſtigandus eſt 10.D.δ.
Deus Iacobo apparens, & angelus dicitur, & deus & dominus 45.E.α.
Deus eſt idem Iudæorum & gentium 8.C.α.
Deus & vera ac recta religio non niſi ex prophetis diſci poſſunt 29.B.γ.
Deus flexibilis eſſe cur credendus ſit 20.A.B.γ.
Deus idem & Angelus à patre miſſus ad Moſem, Christus erat 95 C.α.
Deus idẽ & vnus & incircunciſorũ & circunciſorum 17.D. α.
Deus inuidus non eſt 43.D.ε.
Deus inuentu difficilis, & non niſi cum periculo in vulgus indicatur, Socratis teſtimonio 10 B.ς.
Deus Iudæorum ſceleribus impulſus ſabbata ſeruari præcepit, aliaq; præcepta dedit 15. C.α.
Deus nihil malum natura conſeruat 21.D ε.
Deus effecit quæ ipſe eſt 8.A.ζ.
Deus non eſſentia facit, ſed voluntate 40.E δ.
Deus non lege aut modo naturæ operatur, ſed arbitrio volũtatis 63.B.ε.
Deus non oculis videtur, ſed ſola mente 4.A.α.
Deus per malitiam Iudæorum calũniis hominum inſipientium expoſitus, qui non omnes eadem iura docuerit 21.E.α.
Deus quare nõ dicatur eſſe cauſa eorum quæ facimus 20.B. D.ε.
Deus quomodo dicatur trinus & vn' 23.B ε.
Deus quomodo non concretus eſt & cõpoſitus in tanta hypoſtaſeon diſtinctione 71 D ε.
Deus quomodo operetur, voluntate, an ſine voluntate 8 E.& dein ε.
Deus quos charos habeat 16.D.ς.
Deus vtroq; priuationis originis modo caret origine 5. C.ζ.
Deus ſolus ante mundum conditum erat 44.B.ε.
Deus ſolus principio caret .5 D.α.
Deus vniuerſitatis effector vt velit coli 18 B.ς.
Deus vnus eſt, & cum eo nihil erat priusquam mundus conderetur 5.C δ.
Deus voluntate non eſſentia operatur 14. B.C.ζ.
Deus vt immutabilis ſit, aut mutabihilis 30.D.E.ε.
Dei appellatio eſſentiam diuinam declarat 6.A.δ.
Dei cognitio vt parta ſit 5.A.ζ.
Dei conſilium & iudicium non mutatur 9.A.B.ε.
Dei iuſſu ſubſiſtunt res, & intereunt 5.C.ζ.
Dei nomen proprium nullum eſt 16.D.ς.
Dei nomen eſſentiam declarat in diuinis 6.C.δ.
Dei opera cogitationib' noſtris metienda non ſunt 13.E.ε.
Dei perfectio in quo conſiſtat 64. A.B.ε.
Dei præſtantia 4.B.α.
Dei ſup omnia præſtãtia 8.A.B.C.ε.
Dei trinitas atque vnitas ſimili declaratur 77.A.B.ε.
Dei vis immutabilis eſt, ſed arbitratu ſuo actiones adhibet 36.A.& dein.δ.
Dei viſio quibus contingat 4.C.α.
Deo laudando nec filium nec ſpiritũ ſanctum Dauid in Pſalmo illi celebri aduocat 7.B.δ.
Deo liberos ac fratres poetæ affingunt. 7.B.ς.
Deo nihil eſt contrarium 39.B ζ.
Deo rerum parenti nullum nomen eſt poſitũ 7.C.40.D.ς.& 17.D.γ.
Deo opus opere difficilius non eſt. 14.E.
Deo ſua derogare, & ea iis qui non ſunt attribuere, impietas eſt maxima 28.C.&.30. A.δ.
Deũ cur negẽt multi curare res humanas.1.D.α.

Deum esse vnde sciatur. 8.D.ɛ.
Deum nasci, aut hominẽ fieri, rationibus humanis aut argumẽtis probari non potest. 53.C.α.
Apud Deum nihil est sine tempore 35 B.ʃ.
Deum nihil latet, non solum factum, sed etiam consultum. 17.C,D,ϛ.
Deum videre, Platonicæ philosophię finis 3.A.α.
Dij apud hominem discentes. 35. D.γ
Dij cur vocati & homines & angeli. 78.C.ɛ.
Dii gentium, dæmones improbi, atque hominum hostes 56.A.ɛ.
Dij Ioui insidias parantes. 6.A.γ.
Deorum aliquot ignominiæ recensentur. 35.D.γ
Deorum aut dominorum de° ac domin° cur Christ° dict° sit 40.D.E.γ.
Deorum inter se pugna. 6.E.γ.
Deorum nomen vnde natum sit 18.B.ʃ.
Deorum statuas cur humana figura homines expresserint. 26.A.γ.
Deuteronomij loc° de christo. 58.C.α
Deuteronomij (ca 33.) locus de cruce Christi intellectus. 70.A.α.
Dextrum & læuum relatiua sunt 44.D.& 47.C.& 48 A ʃ
Dextra manu cur magis quàm læua vtimur in obsignandis signo crucis iis qui obsignandi sunt 66 C.ɛ.
Diabolus vnde dictus 23.C.γ.
Diabolus, id est vis illa, quæ & diabolus vocata est & satanas 94.B α.
Diabolus ad dexteram Iesu sacerdotis adstans, angelus malus erat 62.B.α.
Diabolus cum Christo luctans, ab eo victus atque deletus 94.b.α.
Diaboli astutia in imitando ea quę in sacris literis de Christo scripta sunt 54.E.& 55. A.α.
Diaboli de cęlo deiectionem Homerus carminib° adūbrauit 23.C D.γ.
Diaboli nuncupationes, leo, serpens, satanas 78.D.α.
Diabolus. vide dæmon & geni° mal°
Diaconorum munus apud veteres Christianos 42.D.& 43 B.ϛ.
Diameter lateri æquari nullo modo potest 12.C D.ɛ.
Dies diei eructat verbũ &c. elucidatum 30.B.ϛ.
Diei ac noctis productio. 39.D.ɛ.
Diei detestatio ab Iob, vt intelligatur 22.D.ɛ.
Diem domini implorantibus, magnũ periculum impendet 22.A.B.ʃ.
Diẽ tẽp° cur nomiauerit Plato 25.E.γ.
Diluuiũ omnẽ terrã inũdauit 30.A.ɛ.
Diluuij inundatio nemini nisi Nocho pepercit 8.A.ϛ.
Diodori historici diligentia in rerum inquisitione 11.B.γ.
Diona mater Venerẽ cõsolans 6.C.γ.
Dionysij seu Liberi patris fabula quò spectet 37.D.ϛ.
Disciplinæ humanæ scriptis ac rebus diuinis posthabendæ 61.D.α.
Discipuli appellationem sortiūtur ab eo cuius disciplinam & sententiam sequuntur 26 c.D.α
Diuinina nõ humanis rationibus dirigẽda, sed ex doctrinæ spiritus cõsilio. 7.A.ʃ.
Diuina semper iis quæ præstantiora sunt veneramur 8 A.ɛ
Diuinæ res natura duce aut industria humana sciri nõ possunt 10. C.γ. nec nisi ab iis qui eas sciant, disci 12 C.γ.
Diuinatio cur nondum omnis sublata sit 47.D E.ɛ.
Diuinatio & magica quædã probant sensum in animis etiam post mortẽ manere 21.B.C.ϛ.
Diuinatio Nabuchodonosoris regis 18.A.ɛ.
Diuinationem aut magiam non exercuisse Christum 26.A.ϛ.
Diuinatrices cur sustulerit Saul, cum earum opera postea vsus sit 26. B.ɛ.
Diuini gentiũ, vates & prophetæ veritatis non sunt 79.D.α.
Diuinitas vna est patris & filij & spiritus sancti 5.C.ʃ.
Diuinitatem inquirere, philosophiæ munus 1.C α.
Diuinitatem inter & creaturam nihil interiectum est 9.C.ʃ.
Diuinos quos vocet Plato 28 A.γ.
Diuinum nihil notum est mortalibus 10 B.ʃ.
Diuitiæ nullo modo laudandæ sunt 24.A.ʃ.
Dixit domin° domino meo, &c. elucidatur 33.B.ϛ.
Docere verum ac profiteri qui possunt, nec profitentur, à deo condẽnabuntur 64.A.α.
Doctores falsi inter Christianos etiã, à Christo prædicti 63.D α.
Doctores Iudæorũ sua potius docere volunt, quàm quæ sunt spiritus sancti 28.D.α.
Doctores Iudæorum, calumniatores 54.C.α.
Doctores Iudęorũ seu rabbini falsarij sacrarũ literarũ 56.C.D.E.& dei.α.
Doctores Iudæorum, indocti & cęci 100.A,B.α.
Doctores Iudęorum valdę perstringuntur 84.B.C.α.
Doctores Iudæorum & falsi & fallẽtes 103.C.α.
Doctoribus suis addicti Iudæi 36.A.α.
Dodonæ vaticinationes 22.C.ϛ.
Dominus à domino pluens ignem & sulphur, Christus intelligitur, qui à patre Deo vniuersi conditore eã potestatem accepit 44.B.α.
Domini appellatio & filium & spiritum sanctum cõplectitur 8.E.ʃ.
Dominicis diebus cur olim Christiani omnes publicè conuenirent 43 B.ϛ.
Dominicus dies, primus & octauus 31.B.α.
Dominicus dies vt à priscis Christianis celebraretur 43.A.ϛ.
Domus quæ dicatur 22.D.ʃ.
Donũ è cœlo delapsum in sãctos homines, spiritus sanctus 25.A. & dein.γ.
Dona varia Christiani à Christo post ipsius ascensionem accipiunt 29.C.D.α.
Dona spiritussancti omnia in Christũ ventura fuisse atq; etiam venisse cur dictum sit 68.B α.
Donorum à deo acceptorum rationem exigemur 21.B.ϛ.
Dubitationi in mysteriis diuinitatis, fides opponenda 15 E.& dein.ʃ.
Duritie & pertinacia Iudæorum inducta est circuncisio, sabbatum, sacrificia, hostiæ, festi dies 31.D.E.α.
Dux exercitus Christus Iosue apparuit 47.C.α.

E

Ebriosos perstringit 23.D.ʃ.
Ecce virgo in vtero habebit, &c. explicatur 27 E.& dein.ϛ.52.A.α.
Ecce virgo concipiet, &c. corruptũ à Rabbinis Iudæorũ 32. C & 65.B.α.
Effecta à deo, æterna nõ sunt 28.D.γ.
Effectum esse, & ortum habuisse, idẽ est 46.B.ʃ.
Electio nostra aut vitium aut virtutẽ facit 20 B ɛ
Elementũ quintum cœlúmne dicatur 25.C.γ.
Eleemosynæ præceptum 19.D.ϛ.
Elias christianus fuit 33.D.ϛ.
Elias secundi aduentus christi prænũcius erit 36.C.α.
Eliam venturum ante christum expectant Iudæi 36.C.α.
Elissæus vt exauditus sit à deo petens Eliæ spiritum in se duplicari 48. D.E ɛ.
Elissæi seueritas an reprehendi posit 47.A.B ɛ.
Eloquentiæ illecebra perniciosa hominum impiorum 27.C.γ.
Emmanuel cur dict° christus 74.E.& 75.A.ɛ.
Empedoclis Agrigentini de rerum principiis opinio 7.E.γ.
Enoch & Elias in immortalitate manent 29.C.ϛ
Epicuri Neoclis filij de rerum principiis opinio 7.D.E.γ.
Epilogus veluti quidam eorum quæ toto

toto dialogo aduersus Iudæos tractantur 88.B 95.A.B.& 96.B.a.
Erebus poetarum a Mose prius dictus 39.0.C.
Errans ac peccans vt admonendus sit 21.A.A.
Esaiæ & Ezechielis visio, an eadem fuerit, an diuersa 33.A.B.& dein.
Esaiæ locus (cap.8.) Antequam sciat puer vocare&c.de Christo,non de Ezechia intelligendus esse probatur 60.B.C.& 61.C.a
Esaiæ locus de aduentu Ioannis Baptistæ 57.D.a.
Esaiæ locus de Christi fide, sanguine, & morte 9.a.& dein.a.
Esaiæ locus de christo,& christianis ex gentibus 9.B.a.
Esaiæ locus de christi operibus, & de pane qué nobis ipse conficiendum tradidit 55.A.a.
Esaiæ locus de electione gentium, & eiectione Iudæorum 100.E. & dein.a.
Esaiæ locus(cap.65.)de Hierosolyma noua. 63.A.g.
Esaiæ locus de Iudæorum reprobatione 18.C.0.& dein.19.B.a.
Esaiæ locus de lege noua 8.E.& 11.B.a.
Esaiæ locus (cap.42.) Ego dominus deus,hoc nomé meum est,gloriam meam alteri non dabo, vt intelligatur 51.A.B.a.de christo intelligendus 67.C.a.
Esaiæ locus,Egredietur virga ex Iessæ stirpe &c.
Esaiæ locus 53.cap.Genus ei⁹ quis exponet &c.de christo mõstratur intelligi debere 49.A.B.a.
Esaiæ loc⁹ de improbitate Iudæorum 13.A.C.a.
Esaiæ locus (cap.35.) Lætare solitudo quę siti cõfecta es &c. vaticinationes christi miraculorum habet 55 B.C.a.
Esaię locus(cap.49.)magnum tibi est atque honorificum &c.de christo & nobis gentibus intelligend⁹ docetur 51.B.C.a.
Esaiæ mors lignea ferra secti, mysterium etiam est christi 90.C.a.
Esau odij in Iacobum mysterium. 100.C.a.
Esse & velle in deo idem non sunt 39.C.A.
Esse se cur dixerit deus, ego sum qui est 17.a & 18.A.7.
Essentia quædam corporis expers esse probatur 7.B.a.
Essentia prima diuisione in corpus & non corporeum diuiditur 7.E.a.
Euæ ac Mariæ virginis antithesis 76.B.a.
Euangelium,lex quæ completa est 57.C.a.
Euangelij disciplinam lex præcessit, vt minus maius 57.A.B.a
Euangelij præcepta gentibus visa nõ posse impleri 8.A. a
Euangelium docere Christus cœpit à baptismo 28.B.a
Euangelia quo ad doctrinam nihil a lege differunt, sed bene quo ad promissionem & exolutionem 57.C.a
Euangelistæ,Hebræi ex Hebræis fuerunt,sancti ac veraces 74.C.a
Eucharistia quid sit,& quibus ea participare liceat 42.0.C
Eucharistia & precibus laudãdus de⁹ 18.B.C
Eucharistię mentio apud Esaiam 33. Cap. 56.A.B.a
Eucharistię panis,& cur a christo institutus. 30.D.a
Eucharistiæ sacrificium nomine Iesu deo gratum 87.C.a
Eucharistiam etiam imitatus malus genius in Solis sacris 43.A.C.
Euenta rerum fidem dictis prophetarum astruunt 6.C.a
Euripi natura Aristoteli incognita 27.B.7.
Euripidis de supremo iudicio testimonium 32.A.7.eiusdem testimonium de deo 33.C.D.& dein.7.
Excusatio nulla erit apud deum hominibus nefariis 25.C.C.
Existimationem nostram in discrimẽ deducere non debemus 21.D.A
Exodi locus de christo 58.C.D.a.
Exodi locus de omni aqua Ægyptiorum in sanguinẽ per Mosen cõuersa,ꝗ magi tantundẽ fecerint, eluciditur 26.E.& dein 27.A.a
Exorcistæ Iudæi eadem qua gentes arte vtuntur 65.D.a
Exponere liberos,improborum est 25. A.C
Expositio fidei de vera rectaque confessione,liber.A. per totum.
Exusti aut dissecti quomodo resurgere possint 63.A.B.a
Ezechielis verba quib⁹ significat deus propter scelera Iudæorũ eis se præcepta dedisse,& ꝑpter gẽtes.15.D.a
Ezechielis visio quid in se haberet mysterij. 33.B.C.a

F

Fabulæ cur dicantur ea quæ poetæ de dijs suis allegoricè dixerunt, non verò ea quæ prophetæ de deo per translationem dixère 21.A.a
Fabulæ pleræq; poëtarum,opera malorum geniorum efficta 23.A.C
Fabularum inuentores, prophetias imitati 54.E.& 55.A.D.E.a
Factis suis quisq; digna in futuro recipiet 17.C.A
Facultates rerum comprehendendarum in nobis duæ sunt, sensus, & mens 7.A.a
Falsarij scripturarum, doctores Iudæorum 56 C.D.E.a
Fatũ immutabile,bonis bona reponi, malis mala 32 A.C
Fatum Stoicorum expugnat 8.C.C
Fatum quid vocent 29.C.a
Fato homines non peccant aut bene agunt,sed volũtate ac iudicio 8.A C
Fato non euenère quę circa christum facta sunt 31.D.C
Felix præfectus Alexandriæ 25.E.C
Feræ criminandæ non sunt propter actionis prauitatem 71.B.C.a
Fermentum nouum conficere post dies azymorũ Iudæi cur iussi 11.A.a
Fiat,iussum dei in mũdi opificio 5.C.C
Fidelis suis non consulens,quàm grauiter peccet 18.C.a
Fides etiam aliena nobis prodest, vt in baptismo 37.C.a
Fidem erga se militum qualem iureiurãdo exigant imperatores 30.A.C
Fieri quædam omni ex parte nõ possunt, quædam ab aliquo fieri non possunt 12.C.a
Figura rotunda,motus circularis causa non est 3t.D.C
Figura carnis ac corporis iustum aut iniustum nõ facit, sed pietas & iustitia. 18.B.a.
Figura humana non nisi cruce a brutis differt 38.B.C
Figura sua cur quisque in resurrectione excitetur 38.E.& dein.a
Figurę manuum Mosis porrectarum vis 70.C.a.
Filiam Iephthę cur immolari sibi de⁹ permisit 56.C.a
Filius a patre genitus, alius est ab eo qui genuit 97.A.a.
Filius dei, & filius patris, tantundem valet 23.C.a
Filius dei & secula omnia antecessit, & nouus ex scripturis docetur 11. E.A
Filius dei,propriè filius solus dicitur: verbumque vocatur & Christus 7.C.C
Filius vrà patre generatus intelligatur 10.D.A.& 96.C.D.a.vt in eo semper maneat. ibid.
Filij dei cum carne coniunctio expẽditur 12.A.B.& dein.A.
Filij hominis appellatio quantæ efficaciæ 34.A.a
Filium hominis cur se Christus vocauerit 76.A.a
Filios suos Iudæi demoniis immolarunt 14.D.a
Filius & spiritus sanctus,diuinę naturæ probantur. 7.0.A.
Filius & spiritus sanctus, in creaturis non recensentur 7.C.D.& 9.C.A

in Fine mundi res omnes in meliorem statum mutabuntur 50 D.
Fine suo carens, inutile 13 B.
Firmamentum, posterius quàm terra est 38.C.
Firmamenti effectio & immutatio qualibus parabolis expressa 53.B.
Fons quo pl hauritur, eo lympidiores riuos effundit 14 C.
Fossa Homeri 21.C.
Fratres, Christiani inter se dicebantur 41 F.
Friuola ac leuia inquirūt Rabini non grandia ac seria 84.D.
Fructus ex libris prophetarum maximus capitur, & quis 6.C.
Funiculi coccinei Rhaab meretricis dati mysterium 83.D.
Furti Rachelis deorum Laban mysterium 100.C
Futura etiam arioli gentium prædixere 18.A.
Futura vt præterita frequenter narrāt prophetæ 31.B.

G

GAlilæi hęretici 62.E. Ganymedes Iouis Catbamit 23.A.& 24.B.
Gaudium nostrum moderatum esse debet 43 A.
Gehenna quid sit 22.B.
Generatio Christi à principio ante creaturas 48.C.
Generatio Christi vt sit inenarrabilis 41 D.
Generationi & corruptioni elementa substernuntur. 11.D.
Generatum generante cur non in diuinis perinde atque in humanis posterius sit 43.A.
Generis vniuscuiusque principiū, par vnoin maris ac fœminæ 31.C.
Genesis locus cap.9. de esu animatorum, excussus 15.A.
Genesis locus cap.49. de Christi aduentibus 38.D.E.
Genesis locus de tribus viris Abrahamo apparentibus ad ilicem mambræ 41.B.C.& dein.
Genesis locus cap.28. de scala Iacobi 45.E.& dein.
Genesis locus ex 31. cap. de virgis Iacob explicatus 45 A
Genesis locus. Faciamus hominē, &c. elucidatus 48.B.
Genesis locus, Ecce Adamus quasi vnus ex nobis, elucidatus 48.C.
Geniculatio cur non fiat diebus dominicis, & a pascha vsque ad pētecosten 64.E.
Genistæ hæretici 62.
Genij mali accusationes 17 A.
Geniorum malorū opera exagitatur boni, feliciter agunt mali 8.A.
Geniorum malorum potestas aduersus christianos quousque pertineat 38.D.
Geniorum malorum primus dux apud christianos, serpens & satanas vocatur 25.C
Genitura nomen, notio filij 6.D.
Gentes quę dicātur a propbetico spiritu 36.D.
Gentes à deo diuisæ 97 D.
Gentes a deo vocatæ quæ sint 89.B.
Gentium doctores qui fuerint 5.C.
Gentium hostiæ deo gratiores quàm Iudæorum 21 C.
Gentium nefaria scelera 8.A.
Gētium perfidia atque obstinatio in suo errore. Christianorum religionem firmiorem reddit 44.B.
Genus Christi inexplicabile 59 B.
Geryones triium capitum 24.A.
Gigni & fieri, re idem sunt 40.A.
Gladius dei, ignis est inferni 32.B.
Gladij seu cultri in circūcisione, quid significent 85.B.
Globosa figura sola motus continuari potest 32.D.
Gloria dei a patre missi quàm immēsa 95.E.
Gloria dei, so'i Christo tributa, non alicui alij 51 E.
Gloria domini, vis quædam rationis particeps principio ante oēs creaturas genita 47.C.
Gloria dei quando dictus Christus 96.C.
Græcarum rerum nihil certi ante olympiadas literarum monumentis est proditum 13.B.
Græcorum literæ nondum erant inuentæ Mosis temporibus 13.D.
Grana vnde grana dicta sit 54.B.
Gratiarū actione & laude deus à nobis coli vult 18.B.
Gratiarum actiones & preces bonorum duntaxat deo gratæ 87.D.

H

HÆreditas Christi gentes 92 A.
Hęretici an merito suppliciis dedantur 18.D.E.
Hæretici, falsi Christiani & propbetę 26.D.
Hæretici pro virili sua veritatem non inquirunt 18.E.
Heretici resipiscētis Innonatio 22.B.
Hebręorum propherię quomodo ad Aegyptios peruenerint 26 B.
Helena Simonis magi peregrinationis comes 24.C.
Heraclitus Christianus fuit 33.D.
Heracliti Metapontini opinio, quod ignis rerum omnium principium sit 7.C.
Heracliti Stoici mors 8 D.
Herbis & oleribus quibusdam cur non vescantur christiani 15.B.
Hercules in ignem se coniecit 22.D.
Herculis fabula vnde nata 37 E.
Herculis ex Alcmena Iouis filij fabula diaboli inuentum 55.A.
Herculis Xenophontei parabola. 10.C.
Hermaphroditos ementiētes redarguit 25.A.
Hermetis philosophi de deo testimonium 19.B.
Herodes Ascalonitanus Iudæis imperabat quo tempore Christus est passus 39.A.
Herodes, rex Assyriorum propter suā impietatem a propheta vocatus est 60.C. idem a Dauide Leo dictus est 78.C.
Herodes quomodo miracula quę discipuli Christi faciebant, a Ioanne fieri putaret potius quàm à Christo 50.A.B.
Herodis aduersus Ioannem Bap. iniquitas 36.E.
Herodis crudelitas in pueros Bethleemiticos 61.B
Herodem cur nō de medio deus abstulit antequam Christum persequeretur 77 B.
Hieremiæ locus de nouo christianorum testamento 9.A.
Hieremiæ locus de sacrificiis Iudæorum Deo ingratis 16 D.
Hieremiæ propheriæ detracta quędā a Rabinis 57.A
Hieroglyphicæ disciplinæ Aegyptiorum, quæ sint 26.D.
Hierosolyma non posthac reædificanda 71.A.
Hierosolymæ euersio ac solitudo a propheris prædicta 54.A.B.C.
Hinnire ad proximi vxorem non debemus 24.E.A.& 25.A. ibid.
Hirci duo veteris testamenti, vtriusque aduentus Christi prænuncij 30.C.
Historia quid 39.A.
Homerus è Rep. per Platonem exactus 8 D. 19.D.& 20.B.
Homerus in Aegypto eruditus 19 E. & 22 C.
Homerus mundi originem versibus adumbrat 22 E.
Homerus etiam diuinam historiam legit. 24.D.
Homeri de deo opinio 16 C.
Homeri authoritas apud philosophos 8.D.& 9.A.
Homeri de deo sententia 19.E.
Homeri de deorum origine sententia 5.D.
Homeri fabulæ confutantur 5.D.E. & dein.
Homeri testimonio Aristoteles nixus 8.D.
Homerum detestatus Socrates, & alios

lios poetas 10.A.ϛ
Homo cur factus sit Christus 7.D.ϛ
Homo cur non credatur creatus, si Plato creatus est? 12.E.ι
Homo & vir quando dicitur Christus 96.C.α
Homo, immortalis futur⁹ est 13 A.B.ι
Homo non est natura duplex, etsi ex duabus constat 12.C.D.δ
Homo principiò intelligentię & mẽtis rationisque & cognitionis ac contemplationis particeps creatus est 25.C.ϛ.
Homo qui prim⁹ factus est, supra naturam ortus est 15.D.ι
Homo, rerum omniũ optim⁹ 68 C.ι
Homo suapte sponte vel bonus vel malus est 32.A.ϛ
Homo vt esse desinat 6.A.α
Hominis causa cętera omnia facta & parata sunt 68.C.γ
Hominis creatio, ex oraculo Sibyllæ probatur 28.E.& dein.γ
Hominis filium virili genere, nõ fœminino, se Christus cur appellauerit 41.A.ι
Hominis mutabilitas nũc ad bonum, nunc ad malum, arbitrij libertatem arguit 31.E.ϛ
Hominis ortus, etiam mundi originẽ arguit 13 A.ι
Hominem de terra factum etiã Homerus ex diuina historia didicit 24.D.γ.
Homines meliores efficiẽdi, studium deo gratissimum 5.A.ι
Homines alterius generis a Christo generati per aquam, fidem, & lignũ 102.B.α.
Homines dij fieri possunt, & filij altissimi 93.D.α
Homines, deorum opifices atque custodes, in statuis 16.D.ϛ
Homines pij cum deo perpetuò sunt regnaturi 16.E.ϛ
Homines quidam deos se esse qui dicerent inuenti 24.B.ϛ
Homines sibi immolari deus noluit 55.E.ι
Homines diis suis immolabat gentiũ superstitio 70.B.ι
Hominum apotheoses 22.B & 24. B.C.ϛ.
Hominum causa mundus a deo conditus 16.D.ϛ.
Hominum inter se diuersitas, vt alius alio ignauior sit aut subtilior, & huiusmodi, vnde proueniat 60.A.ι
Hominum inter se societas vt ab inuicem discant 35.C.γ
Hominum procuratores ãgeli 7.A.ϛ
Hominibus vitio vertit spiritus sanctus, quòd cum perinde atque deus immortales & impatibiles esse poterant si eius præceptis paruissent, sua culpa facti sunt mortales & patibiles 53.D.α
Hora cuiusquam in sacra scriptura vt intelligatur 68.A.ι
Hosanna, laudatio excelsa 35.D.ι
Hostes etiam & inimici amandi sunt 66.B.α
Humana figura nun nisi crucis figurã prabet 38.B.ϛ
Humerus Christi imperium eius (nẽpe crux) impositum 28.C.ϛ
Hypostases in diuinis personis 6.C.δ
Hypostases tres cur dicantur in diuinis, non vna tribus nominibus appelletur 23.A.B.ϛ
Hystaspis philosophi opinio de consumptione eorum quæ intereunt 22.B.ϛ.

I

Iacobus & Israel dictus Christus 75.D.α
Iacobus & Israel etiam de gentibus dicuntur 97.C.α
Iacobus patriarcha prolia & Rachele eiusque ancillis seruiens, Christi erat typus 100.B.α
Iacobi ãcillarum mysterium 103.A.α
Iacobi duę familię, vna carnalis, altera spiritalis 101.B.α
Iacobi nomine vocatus Christus ex similitudine 27.B.α
Iacobi patriarchę vaticinium de duobus Christi aduentibus 38.D.α
Iapheth benedictio 103.A.α
Id quod est, nec colorem habet, nec magnitudinem &c. 4.B.α
Id sine quo nihil est, primũ cęterorũ omnium est 20.E.ϛ
Ideæ siue species Platonis vnde natæ 23 B.& dein.γ
Idem esse, & alterius esse, differunt 64 B.ϛ.
Idẽtitas in diuinis ex ratione essentiæ 6.A.δ
Idololatrarum vanitas 23.E.ϛ
Ieiunium deo gratum quod sit 12.A.α
Ieiunium in orationibus & precibus deo faciendis 40.A.ϛ
Iephthe cur in catalogum sanctorum relatus 56.A.ι
Iesus dei filius cum Mercurio Iouis filio (si fas est) collatus 23.B.ϛ.
Iesus hebraicè, græce salutem dãs interpretatur 28.B.ϛ
Iesus Mosi locutus 58.D.α. Abrahamo & cæteris patriarchis 85.A.α
Iesus Nauæ, christi typus 69 B.& 98.B.α
Iesus primus appellatus Solem insistere fecit 85.A.α
Iesu nomẽ a Mose in mysterio & obscurè expositum 58.C.α
Iesus quidam sacerdos in agro Babylonico 86.B.α
Iesus, quod nomen sit 7.D.ϛ
Iesu Naue in terram sanctam ingressus, & Mosis mortis mysterium 84 E.α
Iesu Iosedec sacerdotis reuelatio explicatur 87.A.B.α
Iesu nomẽ omni principatui formidabile 83.B.α.& 33.A.ι
Iesu nominis vis & efficacia 80.B & 99.A.α
Iesu nomine multi moti velit, nemo propter solem 90.E.α
Iesu nomine vbique locorum ac gẽtium eucharistiæ deo fiũt 88.A.α
Ignea in essentia deum esse vnde dixerit Plato 25.A γ
Ignis in dumo ardens & non vrens Mosi apparens, Christus dominus noster erat 96.A.α & 41.A.ϛ
Ignis æterni pœna futura a Mose prędicta 40.A.ϛ
Ignoratio dei, maximum hominibus malum est 27.B.δ & 28.A.ibi.
Ignoratio non voluntaria veniam allicit 61.A.B.& dein γ.
Ignoratio duplex, inuita & voluntaria 77.C.D.ι
Ignoratio Iudæorum a Christo & Paulo excusata, quæ fuerit 77.D.ι
Imitatores miseri 22.A.δ
Immortales facere homines ab initio deus poterat: & nunc quoque potest 15.A.ι.
Immortalitas aliter deo aliter aliis cõuenit 39.C.ι
Immortalitas soli deo propriè attribuitur 10.C.ι
Immutabilésne sint homines post resurrectionem 19.E.& dein.ι
Imperatores suos Romani vita functos immortales semper esse volebant 22.E.ϛ
Impatibiles cur dicamur resurrecturi 19.D.ι
Improbos angelos & dæmones hominésque cur esse deus permittat 7.E.ϛ
In sole posuit tabernaculũ suum, explicatur 39.E.ι
Incarnationis Christi mysterium 11. C. & 13. 14. 15. & deinde per totum δ
Incorporeas res esse, probatur 6.E.& dein. per to.ι.
Incorporeum quod sit, cur diuinum dicatur 8.A.ι.
Incorporeum corpore præstantius est 9 C.ι
Increata natura creatæ dominatur 7.A.& 9 B.δ
Incredibilia de christo per spiritum propheticum cur prædicta sint 27. D.E.ϛ.
Indolentiæ forma quæ sit 19.D.δ
Infinitum Aristotelicum 17.E. 18. D. & 19.A.ϛ.
Ingenitus, genitus & perfectus, non

naturæ sunt nomina, sed rationes quibus res constant 6.A.A
Ingenerati nomen soli deo conuenit 31 C.A
Iniuria vt remittenda 19.A.A
Ingluuies fugienda 23.D.A
Inobedientia sola non sunt eiecti paradiso Adam & Eua, sed eò etiam quòd deos eos qui nō erát esse crediderunt 18 B.γ.
Institutio vitæ Christianę 17.B & deinceps per 10.A
Instrumento deus opus non habet in sua actione 10.A.α
Intelligendi acumen aut tarditas vnde proueniat 60.B.C.α
Intelligentiæ separatæ inter se ipsas non vident 45.C.α
Intelligi mysteria christi nisi eius cōcessu ac munere non possunt 88.D.α
Interit' rerū à deo factarū vnde proueniat 10.C.D.α
Iudas, Iudæorum genus, à quo & Iudæi sunt dicti 27.A.C
Inuidus probari ex eo deus non potest. quòd non omnes nos deos fecerit 43.D.A
Inniti etiam poetæ quæ de vno deo à prophetis didicerant, pro testimonio dixerunt 27.D.γ.
Interpretum septuaginta mira historia 13.D.E.& dein.γ
Ioannes Baptista, spiritu dei qui in Elia fuerat. prædict', Christi prioris aduentus præco fuit 36.D.α
Ioannis Baptistæ aduentus prædictus ab Esaia 37.C.α
Ioannis Baptistæ consilium cum in vinculis agens discipulos suos ad Christum misit 31.B.C.α
Ioannis Bap. mors 36.E.α
Iobi locus (cap.1.) elucidatus 62.B.α
Ionæ dolor de Niniue non euersa, à domino reprehensus 81 B.α
Ionæ signū quomodo Christi morti ac sepulturæ respondeat 40.A.α
Ionathæ peccatum in mellis gustatione 76.C.D.α
Ioseph Christi nutricius, duorum patrum filius memoratur 74.A.B.α
Iosephi suspicio de coniuge Maria vt abolita, & alia quædam de eius peregrinationibus 60.D.E.α
Iosue, idem & Iesus dictus 99.A.α
Iosue locus de Christo exercitus ductore apparente 48.D.α
Iosiæ regis virtus, & tamē calamitas 46 C.D.F.α
Ipse, pronominis vis atque emphasis 20.A.γ
Irascendúm ne sit aliquando 23.B.A
Irenæi martyris liber de pascha 67.A.α
Israel nomen vnde compositum 94.A.B.α
Israel & dom' Iacob in sac. scrip. vocantur Iudæi & Samaritani 36.D.ς
Israel ex Iacobo dict' 58.E & 80.C.α
Israel, genus omne Iudæorum vocatum est 93.A.B.α
Israel tertius quis intelligatur 92.D.α
Israel vere Christus fuit 100.C.D.α
Israelitarum consolatio in visione Ezechieli monstrata 34.B.α
Israelitarum hostiæ quæ deo gratæ, quæ ingratæ 87.C.α
Israeliticum verum genus nos Christiani sumus ex Christi veri Iacobi & Israelis vtero excisi 100.D.E.α
Iudas antè periit quàm preces à christo pro discipulis funderentur 25.C.α
Iudæ semina duo, & duo genera: vnū carnale, aliud spiritale 101.B.α
Iudæi à Iuda dicti 27.A.C
Iudæi, acuti & veteratores, non docti & intelligentes 91.C.α
Iudæi de Ezechia Psal.109. exponunt 24.C.α.
Iudæi & patrem & filium ignorabát 41.D.ς
Iudæi etiam alios omneis homines à Christo auertere conantur 13.B.α
Iudæi libros qui nostræ religionis sūt proprij, conseruant, diuinæ prouidentiæ munere 14.C.γ
Iudæi non minus quàm Pagani christianis erant infesti 26.C.ς
Iudæi oēs maledicto obnoxij, quanto magis gentes? 73.A.α
Iudæi omnes quotquot salutem consequuntur, Christi beneficio assequuntur 50.A.α
Iudæi oīa pro libidine sua interpretabantur 11.A.α
Iudæi prę omnibus nationibus facilè agnoscantur, & vnde 12 D.α
Iudæi prophetias suas non intelligūt 26.C.ς
Iudęi propter scelera sua legem acceperunt 15.C.α
Iudæi qualem Christum expectent 36.B.α
Iudæi quare à deo reiecti 88.D.E & deio.α
Iudæi refractarij in iis quæ Christi sunt 35.E.α
Iudæi si ignorantes christum crucifixerunt, cur tam grauiter puniuntur? 61.A.B.C.α
Iudæi sola carnis circuncisione cognoscuntur 71.B.α
Iudæi semper impij, & a deo alieni 17.B.α
Iudæi vt se dignos bonis à deo promissis præsteot 33.B.α
Iudæorum acerba obiurgatio pro sua calumnia 86.D.α
Iudæorum ad simulacra procliuitas deum coegit vt illis sacrificia & oblationes imperaret 52.A.α
Iudæorum cæcitas in lectione prophetarum 29.A.C
Iudæorum calamitates vnde natæ 12D.E.α
Iudęorum falsa interpretatio temporis & temporum quæ Daniel ponit 24.A.α
Iudæorum genus omne Iacobus & Israel vocatum est 93.A.B.α
Iudæorum ignoratio a Christo excusata quæ sit. 77.D.α
Iudæorum impietas 71.B.α
Iudæorum in Christum christianosque odium & contumeliæ, ac calūniæ 13.A.B.α
Iudæorum libido ac mulierositas 10.4.B.C.α
Iudæorum nequitia in diffamando Christo etiam post ei' resurrectionem 81.E.α
Iudæorum nota 34.C.α
Iudæorum obstinatio in malo 72.A.B.α
Iudæorū odiū in Christianos 81.D.α
Iudæorum planctus futurus in secūdo Christi aduentu 36.B.C.ς
Iudæorū superstitio & cæcitas 9.C.α
Iudęorum procliuitas in obliuionem dei 15.A.α
Iudæorum sacrificia deo ingrata 87.C.α
Iudæorum terram expugnādam fuisse, vaticinia 33.E.& deio.α
Iudæorum theomachia qua maximè re demonstratur 61.D.α
Iudęis propter scelera eorum vis verborum diuinorū occultatur 41.A.α
Iudæis quādo verus ac proprius princeps atque rex esse desierit 26.E.ς
Iudæos Abrahæ semen secundū carnē, non nisi pios saluandos esse docet 103.C D.α
Iudicans seipsum & considerans, nulli culpæ affinis est 22.D.A
Iudices nisi quod ius est fecerint, nullam apud deum excusationem habent 14.B.ς
Iudicia quæ appellentur in scriptura 52.A.α
Iudicium cur differat deus 29.C.α
Iudicium dei per aquam, fidem, & lignum, effugitur 102.α
Iudicium extremum & philosophi & poetę futurum cognouère 5.B.γ.
Iudicij dies expectatur à bonis & malis 5.C.α
Iudicij dies cur a deo constitutus 30.C.A.
Iudicij futuri metu non solum boni, sed mali etiam continneri debeát 14.C.γ
Iudicium futurum probat ex poetis ethnicis 31.C.γ
Iupiter Troianis periurij causa 5.B γ idem dolens, & insidiis à diis appetitus ibidem & deinceps
Iouis cum liberis traductores philosophi

losophi impune agebant, Christiani in periculo 14. D. E. C
Iouis filij 22. D. C
Iouis filios cur introduxerint poetæ 3. B C
Iouis fœdi amores 6. B. y
Iouis parricidium ac libido 23. A. C
Iouem à Saturno esse absorptum, fabula est. 21. A. s
Iuramentum Christianus nō violet, nec morte proposita 30. A. C
Iuramenti prohibitio 20. C. C
Iusiurandum maius quàm lex 27. B. s
Iustificationis rationem cur deus in populo suo ita variauerit 71. A. «
Iustinus Christianum apertè se profitetur 11. E. C
Iustinus humanas rationes non sequitur, sed deum, eiusque persuasiones 62. D. «
Iustinus Platonica disciplina delectatus 11. A. C
Iustinus primùm Stoicorum philosophiam didicit, mox Peripateticorum, & aliorum, & cur eos repudiauerit 2. B. C. «
Iustinus, Samaritanus erat 12. C. C & 90. C. D. «
Iustinus sperat fore vt ipse crucifigatur 9. A. C
Iustini admirabilis constantia in professione Christianismi 90. C. D. «
Iustini etiam temporibus dæmones piis Christianis adiurati subiecti obedientesque erant 59. D. «
Iustini exhortatio pulcherrima ad gētes, vt ab errore maiorum resipiscant 26. C. y
Iustini liber in omnes hæreses 24 E. C
Iustini mira ac plena fiduciæ peroratio in causa Christianorū apud Senatum Romanum 43. D. C
Iustini pater, & patria 13. A. C
Iustini pius zelus erga proximos suos 29. E. & dein. y.
Iustini prudentia in citandis scripturis 102. A. «
Iustini puritas & sinceritas 64. A. «
Iustini reuerentia scriptorum diuinorum 51. B. «
Iustini seu opinio seu error de angelis & dæmonibus 7. A. B. C
Iustini zelus pro gloria Christi, & salute cuiusuis generis hominum 50. A. «
Iustitia ac religio omnis pceptis duobus continetur 71. E. «
Iustitia ex lege quæ sit 58. A C. s
Iustitia omnis bifariã, hoc est in deū, & in homines diuisa 72. A. «
Iusta ac virtuti consentanea omnia æque mulieres seruare possunt 18. B «

L

Lætare sterilis quæ non paris &c. elucidatum 36. E. C
Lapis quandam cum Christo cōiunctionem habet 7. A. «
Lapis sine manibus excisus, Christus de virgine sine virili opere natus 59 A. «
Lapide multis locis scripturæ Christ' notatur 66. E. «
Lapis sine manibus excisus de monte in Solis fabulę similitudinem à diabolo conuersus 55. E. «
Latro Christo cōcrucifixus quid fructus acceperit quòd cum Christo in paradisum receptus fuit 41. C. s
Lauacrum spiritale, quo mundari debemus, fides Christi, eiusque sanguis ac mors 9. E. «
Lauacrum. Vide baptismus.
Laus ac vituperatio in quibus adscribi nobis possit 24. C. s
Laus aut vituperatio ex iis compa ratur, quæ in nobis sita sunt 58. D. s
Laude dignū inter homines nihil fieret, nisi illi vtranque in partem se flectere possent 8. B. C
Lazari ac diuitis euangelica narratio nec parabola est, nec historia 39. A. s
Lenitas vbi nihil prodest, adhibenda est seueritas 47. B. s
Lex quæ appelletur in scriptura 52. A. s
Lex ante Dauidem natum lata est 73. E. s
Lex, euangelium quod prędictum est 57. C. s
Lex etiam clementiam & veniam pœnitentibus promittebat 59 A. B. s
Lex multo rigidior quàm gratia 54. C. D.
Lex noua omnes obligat, vetus autē neminem, & cur 8. D. «
Lex primùm à Mose scripta 21. A. y
Legis nomine sæpe in scriptura Moses designatur 74. D. s
Legis obseruatio quando sublata 28. C. s
Legis veteris expiationes, in noua æternæ sunt, & cur 11. A. «
Legis veteris præcepta cur Christiani non obseruent 14. A. «
Legis vlno in eos qui in Rep. peccassent, qualis fuerit 14. C. D. s
Leges & iura cur non omnibus eadem deus præscribat 71. B. C. «
Legum latores & philosophi à se plerunque discrepant 10. A. C
Legum latores rectam rationem ducem secuti 8. B. C
Liber authoris sui nomine sæpe appellatur 74. D. s
Liber pater dispersus, quid in se habeat 22. D. C
Liber pater Semeles, & Apollo Latonæ, filii, priscis in veneratione fuerunt 24. A. C
Liberi patris seu Dionysii fabula à diabolo conficta 54. E. & dein. 55. A. «
Liberè Deus operatur, non necessitate. 9. A. & dein. s
Liberi aliquando causa parentū mulctantur 47. B. C. s
Liberum arbitrium deus & angelis & hominibus permisit 103. E. «. & 77 B. «
Liberi arbitrii assertio 31. D. C
Liberi arbitrii creati principiò & homines & angeli ac proinde etiā pro sceleribus pœnas luunt 8. B. C
Libertas arbitrij nostri facit vt quę facimus, nobis, non deo imputentur 20. B. D. s
Vide Arbitrium liberum.
Liæ & Rachelis mysterium 100. B. «
Libidinem nefariam sui temporis arguit Iustinus 25. A. C
Liæ lippitudinis mysterium 100. C. «
Lignum Elisæi ferrum asciæ attrahes 67 B. «
Lignū quo seruatus est Nochus, crucis Christi typus 102. B. «
Ligni vitalis mysteria 66. D. «
Literæ Græcorum quando cœperint 13. B. y
Litigiosi fugiendi 22. E. s
Locatúmne an locus antiquior 19. E. & 20. A. ?
Locus immolationis agni pascbę non carebat mysterio 30. B. sicut nec bircorum qui in ieiunio immolabantur ibid. D. «
Locus omnis orationi commodus 66. B C. s
Loca verborum studio apta, solitaria 3. B. «
Loquens, ferendus est quoad propter silentium erubescens finem faciat 20. E. ?
Lotus exterus Chaldæus, cum filiabus suis ab incendio Gomorrhæ solus seruatus 37. A. C
Lucis à luce diffusioni comparata filii ex patre generatio 10. D. & 13. C. & dein. s

Lucis ac tenebrarum diſtinctio vt ſit facta 39.D.β
Lucta angeli cum Iacobo, de certamine diaboli cum Chriſto exponitur 94.B.α
Luſtratio ſeu illuſtratio gentilium, baptiſmum noſtrum imitata 40.E.ε
Luxus homini Chriſtiano fugiendus eſt 19.B.δ

M

MAgdalenæ reiectio à Chriſto, cum inquit, Noli me tangere, quid habeat myſterii 35.A.β
Magi ex captiuitate diabolica per Chriſtum erepti 61.C.α
Magorum ex Arabia aduentus ad Chriſtum, longè ante prędictus 60 C D.α
Magorum Pharaonis miracula non vera erant, ſed aſpectantium faſcinatio oculorum opera dæmonum 27.A.β
Magiam ac falſos prophetas cur permittat deus 36.B.γ
Magiſtratus qui pluris opinionem quàm veritatem faciunt, tantum poſſunt quantum latrones in ſolitudine 17.D.E ε
Magiſtri Iudæorum, vide doctores.
Magni conſilii Angelus Chriſtus 59.B.C.α
Malachiæ verba, de pane & calice Euchariſtiæ intellecta 31.A.α
Malachiæ locus de Iudæorum ſacrificiis deo ingratis, Non eſt in vobis voluntas mea, nec hoſtias &c. 21.B.α
Maledictio diei ab Iob, quæ intelligatur 22.D.β
Maledictus omnis qui pendet in ligno, vt intelligi debeat 73.C.α
Maledictum crucis Moſes manibus ſuis paſsis orâs in Amalecino bello expreſsit 69.D.α
Malefici, ſed falſò, accuſabantur Chriſtiani, nēpe quòd athei eſſent 15.C.ε
Mali cur eſſe permittantur, Angeli, dęmones, homines, nempe propter Chriſtianorum ſemen & genus 7.E.ε
Malum audire prompti, mendacibus etiam facilè credant 20.B.δ
Malum, boni priuatio 44.A.β
Malum maximum eſt ex libero voluntarioque hominum conſilio & propoſito 30.C.δ
Malum maximum hominibus eſt dei ignoratio 27.B.δ.& 28.A. ibidem
Malum nihil eſt præter boni corruptionem & deprauationem 34.D.β
Mala cur nos facere permittat deus 30.D.δ
Mala quæ nobis accidere poſſunt, pręmeditari quare debeamus 25.C.δ.
Mala quomodo mala ſunt 34.D.β
Malum nullum ſua eſſentia adiunctum eſt vitæ noſtræ 34.C β
Malorum quæ voluntate & non voluntate ſuſcipiuntur & geruntur, differentia 24.D.β
Malis niſi repoſita ſint in futurū ſupplicia, ſequantur multa abſurda 9.C.ε
Mandata quæ dicantur in ſa. ſcrip. 52.B.β
Manichæorum error duo principia ponentium 26.B.δ
Manna, Angelorum cibus 44.B.C.α
Manus Moſis paſſæ in bello Amalecino, crucis figuram pręferebant 69.D.& 98.B.α
Manuum opere viuentes indigni habendi nō ſunt quibus auxilium feratur 25.B.δ
Marci imperatoris epiſtola ad Senatum, in qua Chriſtianos victoriæ ſuæ cauſam fuiſſe profitetur 4.B.C.ε
Marcionis Pontici hæreſis 24.D.& 39.A.B ε
Mare non ſine vexillo illo quod velum dicitur, ſecatur, quod crucis figuram habet 38.A.ε
Maris velut montuoſitas quędam explicata, cum in eo naues aliæ ab aliis non videantur in non tam magno interuallo 38.C.β
Mariæ vir Ioſeph, duorum patrum filius, non ſine myſterio 41.C.β
Mariæ virginis genus à Dauide &c. 76.A.α
Mariæ virginis filius Chriſtus 76.B.C.α
Mars & Venus à Diomede vulnerati, dii ſcilicet ab homine, ridiculū 6.C.γ
Mars & Venus, ſtupri authores & duces 35.D.γ
Martyrum corpora ac ſepulchra quātam vim habeant 28.A.β
Martyrum fides de reſurrectione, qui pro ea mortem vitæ ſuæ anteponebant 13.B.β
Maſculorum exectores libidinis ergò redarguit 25.B.ε
Materia ex informi (imò ex nihilo) vniuerſitas à deo effecta 16.D.ε
Materia per ſe quid ſit 11.B.β
Materia generari oririque poteſt 8.A.ζ
Materiæ naturam Ariſtoteles non intellexit 7.B.ζ.& 10.A. ibidem
Mathematicas diſciplinas Iuſtinus ignorabat, & tēpus in iis abſumere nolebat 2.C.D.α
Matris deorum ſacra Iuſtini etiam tempore durabant 25.B ε
Matrem ſuam an Chriſtus contempſerit cum illi dixit, Quid mihi & tibi eſt mulier, & cætera 75.B.C.β
Medicinæ certiſsima ratio à deo eſt 37.B.β
Melchiſedecus ſacerdos incircunciſus erat 14.C.α
Melchiſedeci ordinis pontifex Chriſtus 24.D.α
Membrorum generationi deputatorum diſsimilitudo poſt reſurrectionem cur manſura ſit 36.D.β
Menandri poetę teſtimonium de deo 33.A.B.& 34.D.γ
Menandri Samaritani magi impoſtura pernicioſa 24.C.ε
Menæceus Thebanus fruſtra ſibi mortem conſciuit 79.C.& 80.D.β
Mentiri Chriſtianus nolit, nec morte propoſita 30.A.ε
Mentis acies cur data homini, ex Platonis ſententia 4.A.A.α
Mercenarium pręceptorem auerſatus Iuſtinus 2.C.α
Mercurius, Iouis filius à poetis fictus, verbum dictus, quod vim interpretandi habet 22.D.ε
Meriſti hæretici 62.E.α
Metamorphoſes Platonicæ 4.E.α
Michææ prophetæ vnius ex duodecim locus, Eritque in fine dierum manifeſtus mons domini & cætera vſque ibi, regnúmque & imperium in eos & cætera, de aduentu Chriſti intelligendus docetur 81.E.& dein.α
Militum deuotionē erga ſe qualem requirant imperatores 30.A.ε
Mille anni vt intelligantur in ſacra ſcriptura 63.C.α

Mille annorum circuitus in defunctorum suppliciis fabulosus 16. B.β

Minæ Christi aduersus reprobos Iudæos 99.B.C.α

Mineruæ fabula vnde nata 42. B.β

Minus malum vbique maiori est anteponendum 27.B.δ

Miracula in exitu Israel de Aegypto 98. A.α

Miracula in hæreticorũ ecclesiis cur fieri permittat deus 56. C.D.δ

Miracula magorum Pharaonis, ludibria dęmonum 27. A.δ

Miraculorum editio, argumentum religionis non est 19.B.δ

Monachorum tentationes per quietem ac somnum 24.B.δ

Monarchiæ consideratio 29.C.D. & per totum γ

Monas, requietis numerus 42. D.δ

Monocerotis cornua, crucis figura 70. B.α

Mons oliuarum ad templum Hierosolymitanum situs 75.A.α

Morituros se non esse discipulis suis Menander quidam magus persuasit 24.D.β

Mors formidabilis non est Christianis 38.E.β

Mors hominis certa ac definita non est 29.D.δ

Mors non à deo, sed ab inobedientia inducta 29.C.δ

Mors non plus quàm deus potest 16. A.δ

Mors posthabenda rectè dictis & factis apud pios & philosophos 13. B.β

Mors pro Christo damnum Christianis non affert, sed iis qui eam inferunt 33.C.β

Mors, sensuum priuationem non affert 21.B.β

Mortis cõtemptus in Christianis, admirabiles eos apud omnes facit 11. A.β

Mortis propinquitas de pœnis inferni cogitare facit, vel Platone teste 21. C.γ

Mortis timor cur Adamũ inuasit cũ eam illi deus minatus est, quã nunquam vidisset 51 D.E.δ

Morte animorum, mali perfugium haberent 5. C.α

Morte appropinquante animam nostrã à dęmonis dominatu eripi rogare debemus 79 E α

Mortem cur sibi nõ cõsciscant Christiani 6.D β

Mortale quod est, non omninò necesse est mori 29.C.δ

Mortales quòd sumus, bene nobiscum in hac vita agitur 16.A.δ

Mortua animalia homines non detestãtur propter vsum qui ex eis percipitur 28. A.δ

Mortuus, immũdus vocatur & à veteri & à nouo testamento 27. D.δ

Mortui Abraham, Isaac & Iacob etiamnum manent, & homines Christi sunt 42.A.β

Mortui post discessum animi à corpore, nulla cura aut studio ab aliquo iuuari possunt, scilicet 39. B.δ

Mortuorum primigenius cur dictus Christus 49.D.δ

Mortuos quomodo iudicaturus sit deus 62.A.B.δ

Moses antiquior omnibus historicis qui apud Græcos fuerunt 32.C. & dein 37.C.β

Moses ad vesperum manibus subleuatis deprecans, Christi in ligno suffixi typus 74.A.α

Moses historiam suam afflatu diuino Hebræorum literis scripsit 13. B.γ

Mosis historia adiuti multi & philosophi & poetæ sententiam suam de diis mutarunt 14.D.γ

Moses Platoni non intellectus 24. A.B.γ

Moses primus legem scripsit 21. A.γ

Moses primus legum lator deus inter suos habitus 11.C.D.γ

Moses prophetarum primus 26. D.β

Mosis antiquitas 11. A. B. & dein.γ

Mosis commendatio 12. E.γ. 26. C.δ

Mosis disciplina Græcis inuisa 21. A.γ

Mosis eruditio, genus, euectio 12. A.B.γ

Mosis leges ac præcepta Iudæis propter eorum contumaciam data 34. C. & 52 D.α

Mosis nomen Plato apud Athenienses exprimere non est ausus 18. C.γ

Mosis pręcepta omnia seruari iam nõ possunt 34.A.α

Mosis præcepta seruantes seruari ne possint, & quomodo 34. A. per tot. & 35.item α

Mosis prophetia sempiterna 22.A.α

Mosis prophetiam de Christo, Non deficiet, &c. diabolus vt eludere conatus sit 37.C.β

Mosis scripta Plato legerat 20.D.γ nec planè intellexit 24.A.B.γ

ante Mosen nati boni & iusti & patriarchæ sine Mosaicis institutionibus saluati sunt 53.A.αζ

Motus æternus non est 21. D.

Motus an calorem efficiat 28. B. & 34 C.ζ

Motus contra naturam posterior est eo qui secũdum naturam 25.C.ζ

Motuum differentiæ 26. A B. & dein. ζ

Motus non extra sine tempore 34. D.ε

Mouere naturaliter cui conueniat 17. D.ζ

Mulier ex libidinosa pudica facta, à marito ob scelera sua repudiato accusata quòd Christiana esset 5.C.D. & dein.β

Mulier omnis soror quidem nostra, sed proximi, id est, Iesu Christi, mulier 24.E.ε

Mulierẽ libidinis causa intueri, peccatum apud deum est 19.B.C.β

Mulieres steriles quædam fœcundatæ 65. B.α

Mulieribus vt colloquendum sit 21. A.ε

Mundus cur à deo conditus 6. D.β

Mulieres non circuncidebantur 18. A.α

Mulierum cõcupiscentiam Iudæi exemplo Iacobi patriarchę prętexũt 100. A.α

Mulieribus honos quatenus sit tribuendus 24 C.E.ε

Multitudo deorum à poetis quibusdam etiam inuitis reprobata 27. D.γ

Mundorum & immũdorum animalium differentia vnde inducta, cum omnium eorum opifex sit deus 30. B.C.δ

Mundus æternus non esse declaratur 12. A.δ

Mundus an cum deo semper fuerit 3. A. & dein. vsque 37. A.ε

Mũdus non interiturus, Platonis sententia 5.C.α

Mũdus origine non caret 5 B.α. 32. A. & dein. per tot. & 41. E.ε

Mundus quomodo extet 37. A.ε

Mundi duratio ab initio vsque ad Iustinum sexies mille annorum erat 43. C.δ

Mundi partes aliæ interitui obnoxię, aliæ non 5 C.δ

Mundi figura interitura est 55. D.δ

Mundi species & exemplar in deo inest, non mundus 46. C.ε

Mundum deus ex materia ad exemplar effecit 46.A.ε

Mundum vnicum non multos fecisse, atque id cum ei placeret, deo crimini dari non potest 43. A. & 48. C.D.ε

ẽ ij

à Mundo alienus esse homo Christianus debet 18.A. & 20. B.
Musæus Orphei filius 13.E.
Musonii stoici mors 8.D.
Mutatio aut pœnitentia dei quæ sit 30.D.
Mysteria sua omnia Christus populo Iudaico ante sua tempora ostendit 98 B.

N

Natura origine carens, nihil externum accipit 36.D.
Naturæ definitio Aristotelica 15. B.
Natiuitatis Christi locus multò antè prædictus 28.B.
Naturali sub lege, iusti & pii, cum cęteris iustis & piis sub lege similiter resurgent 33.C.D.
Naturales notiones vt extinguantur 71.D.
Necessitas incidens violationem legis excusat 27.C.
Negare se Christianum, qui sit, nemo vere Christianus potest 6.B.
Negligendus non est qui nos negligat 25.B.
Nemo natus est qui non peccauerit, de iis intelligitur qui ex viro & muliere nati sunt 50.D.
Neptunus & Dis vnde poetis inuenti 7.C
ex Nihilo an aliquid fieri posit 10. D. & 14. B.
ex Nihilo deum omnia fecisse vt intelligatur 44.B.
Nimiitæ Iudæis magis creduli 80. D.
Nochi seu Noe atcæ mysterium 102. A.B.& dein.
Noe semen, partim probi, partim improbi 8.
Nocturnas illusiones cur nobis immittat diabolus 24.C.D.
Noli me tangere, ad Magdalenam cur dictum 35.A.
Nomenclaturæ Christi variæ 94. C. D.
Nominis appellatio sola nec in bonis nec in malis ducitur sine factis 14 B.
Nominis filii dei, nempe Iesu Christi, potestas 65.D.& 70. C.
Nominis Iesu Christi virtus 7.D.
Nominum dissimilitudo quò vtilis 39. A.
Nominibus propriis sæpe aliis pro aliis scriptura vtitur propter morum collationes ac similitudines, vt cum dicitur populo Hierosolymitano, Pater tuus Amorræus &c. 60. C.
Non ens, neque ex deo est, neque ex alio 44.B.
Non est vestrum nosse tempora vel momenta & cætera, elucidatur 63. D.
Noui testamenti vaticinatio 9.A.
Noceri Christianis non potest 13. C.
Nuditatis erubescētia in Adam, vnde 51. E.
Numerum esse in diuinis personis vel illud manifestè conuincit, Ecce Adamus quasi vnus ex nobis 97.A
ad Nuptias quæ inuitent 73.C.D.

O

Obiurgatio fraterna qualis esse debeat 18.C.D.
oblationibus quę ex materia constēt, deus non indiget 16.D.
Obtrectatio vitanda 18.C.
Ocio Sabbatum non sanctificatur 9. D.
Octaui diei mysterium in numero familiæ Nochi 102.B.
Oculi causa creatus sol 40.B.
Olei inunctio in baptismo, quid mysterii habeat 76.B.
Olei mysterium 66. E. & 67.A.
Omnis particulæ vsus in sac. liter. 51. B.
ὢν syllaba, tria tempora declarat 20.D.
Operum pro dignitate quisque in futurum aut pręmia aut supplicia recipiet 31.D.
Operibus legis non iustificari vllum hominem vt intelligatur 58. C.
Opinione sola bona & mala iudicari, maxima & impietas & iniustitia 32. A.
Oracula apud Græcos 12. C. D.
Oracula sua vt redderet Sibylla Cumana 28.A.B.
Oraculorum honos apud Platonem 28. A.
Oraculorum neglectum an dęmones punirent 32. C. D.
Oratio Mosis victoriam cōtra Amalecum non faciebat, sed crucis Iesu signum 66.E.& 70.A.
Orationes deum maximè placantes, quæ 70.A.
Ordo Melchisedeci quis esset 24. D.
Orestis persona vt repręsentaretur 20.C.
Oriens dictus Christus 80.C.
ad Orientem cur nos conuertimus deum precaturi 66 B.
Origenes hebraicorum nominum interpretationem scripsit 48.B.& 49. E.
Originis expers posterius esse non potest eo quod ortum habet 11.A.
Orphei carmen de vno solóque deo 13. E.
Orphei de deo testimonium 30.
E.
Orphei de deorum multitudine palinodia 27.C.
Orphei imitator Homerus 16.B.
Oudepote, in futuro tempore dictum 20.D.

P

& vt inter se differant 71.D. & dein.
Pæderastę etiam inter deos a priscis recensiti 24.A.
Pęderastian sui temporis arguit Iustinus 25.A.
Palingenesia aut metempsychosi meliorem docet nostram resurrectionem 14.A.B.
Panis à Christo nobis conficiendus cur datus, & item poculum 56. B.
Panis & vini atque aquę communicatio apud Christianos veteres vt fieret 42.C.D.
Papa tempore Iustini 17.E.A
Paradisi simulachrum Homerus Alcinoi horto adumbrat 23.A.
Paraginosthæ quid sit 43.B.A
Paralytici ante conspectum Christi per tectum demittendi cautio, ne qui in domo erant, ruina opprimerentur 28.D.
Parricidium vbique malum 71. D.
Parabola quid 39.A.
Parcas gentium irridet 80. C. D.
Pars minima an sit in linea & in tempore 23.A.
Pars temporis, tempus est 21. D.
Paschalis sanguinis mira vis in Aegypto 83.C.
Passionis Christi effectus 22. B.
Pater cælestis Abrahamo & Iacobo non apparuit, sed filius 85. D.
Pater cælestis omnia intuens ac cognoscens, nec ascendit nec descendit vllo ex loco 95. D.
Pater cęlistis alio modo ingenitus dicitur, alio deus 6.C
Pater per filium & spiritum sanctum à Christianis laudatur 43. A.

Patris cum

Patris cum filio & spiritu sancto communitas diuelli nullo modo potest 6.C.δ
Patris & filii & spiritus sancti vna est essentia 6.D.δ.
Patris persona dicta quàm plurima in prophetis 29.B.β
Patrem cœlestem nemo vnquam hominum vidit, sed bene quidem eius filium &c. 96.A.α
Patrem etiam odit cœlestem, qui filiũ eius Christum odit 101.C.α
Paterni sceleris pœna & supplicium in posteros promanans 102.D.α
Patriarcharum mystica facta in scelerum prętextum rapiunt Iudæi 100. A.α.
Patientia dei, vnde 25.C.β
Pati pro Christo, dei munus est 54. A.ε
Paulus apostolus maledictum pro maledicto non reddidit, cum pontifici & Alexandro ærario quę illis erant euentura prędiceret 69.C. D.ε.
Pauli locus, Hæc autem omnia operatur &c. elucidatus 9.A.δ
Pauli apostoli testimonium de sua diuinarum rerum ignoratione 10. B.δ
Paupertas accusanda & exprobranda non est 24.A.δ
Peccare cum notitia & scientia grauius est quàm sine scientia 18.D.ε
Peccati causa vel opus est vel affectio 20.B.ε
Peccata non omnia in omnes incidunt, sed alia in alios 58.D.ε
Peccata regum an luat populus 76. C.D.ε
Peccatorum medicus, pœnitentia 54.E.ε
Peccatorum vt veniam remisionẽque mereamur 104.A.B.α
Percipiendi vis duplex, sentiendi, & intelligendi 45.D.E.ε
Perfecta actio quando dicatur 34. C.δ
Perfectum quid dicatur 64.A.ε
Peripatetici cur a Iustino repudiati 2. B.α
Persei ex Danae Iouis filii fabula vnde nata 52. C. & 56. C.α. & 22. D. & 37. E.β
Personæ aliæ atque aliæ in prophetis loqui intelligendæ sunt 29.A.β
Personæ in diuinis vt distinguantur 6. A.δ
Personarum diuersitas, naturæ & essentiæ vnitas in diuinis 9.E.δ
Personarum trium in diuinis aperta explicatio in B. Paulo 7. E.& 8.A.δ
Pertinacitatis vitium 21 E.δ
Petrus vnde appellatus, qui prius Simon dicebatur 76.A.α
Petri visum de linteo in quo omnia animalia inessent, explicatum 51. A ε
Petrini cultri in veterum circuncisione quid portenderent 85.A.B.α
Pharisæi hæretici 62.E.α
Pharisæorum religio cur sepulchris dealbatis comparata 28.B.α
Philautos taxat 22.B.δ
Philemonis poetæ de deo testimonium 30.D.γ. & de iudicio extremo 31. E.γ
Eiusdem de dei ęquitate testimonium 32. B.γ
Philosophus vt euaserit Iustinus 6. E.α
Philosophi nomine indignus est, qui deum negat, & Christianos scelestos dicit 9.A.β
Philosophi ab habitu vestium noscebantur 1.B.α
Philosophi ac poetæ omnes à prophetis nostris quę pręclara habent mutuati sunt 32.C.β
Philosophi appellati etiã qui pugnãtia scripserunt 15.D.β.
Philosophi cur tam turpiter errarint, vt sibi ipsi non constarent 10. A.γ
Philosophi dicuntur etiam quibus non sunt decreta communia, sed multum inuicem dissidentia 24. E.β
Philosophi de Deo, monarchia, prouidentiaque disputant 1.C.D.α
Philosophi primi vnde sibi admirationem apud homines pepererint 2.A.α. vnde sibi nomen vindicarint 26. D.α
Philosophorum inter se contrarietas 8.A.γ
Philosophorum multę de deo & animis ac rerum principiis opiniones 1.D.α & 7.B.C.& dein.γ
Philosophia, maxima possessio, à deo maximi fit, eaque vna ad deum nos ducit, &c. 2. A.α
Philosophia quid sit, plerique ignorant 2 A.α
Philosophia quid 3.C.α
Philosophia sola beatam vitam efficit 3.C.α
Philosophia cum vna esset, cur in tot sectas diuisa 2.A.α
Philosophia omnium artium & sciẽtiarum præstantissima 3.C.α
Philosophia, veri inuentio 26.D.γ
an Philosophia tantum fructus afferre possit quantũ legislator ac prophetæ 1.G.α
Philosophiæ munus & officium optimum, & quod 3.B.α
Philosophię nomen vnde partum 2.B.α quàm sit prophanatum 14. D. β
Philosophię præmium, beatitudo 3. C.α
Phylacteriorum apud Iudęos vsus 34.C.α
Physicorum libri Aristotelis superuacanei 7.B.ζ
Piscatores cur apostolos suos Christus vocauerit 24.A.ε
Piscis comesus non conuertitur in hominem, sed in elementa ex quibus est concretus 11.C.ε
Plato à Mose mutuatus 39.C.D.& dein.β
Plato sibi de rerum principiis nõ cõstat 9.D.γ
Plato in eadem incurrit, quæ in Homero reprehendit 20.C γ
Plato pugnantia de deo dicit, metu Ariopagi deterritus 19.B.γ
Platonis de deo opinio 8.C. & 31. E. & dein.γ
Platonis error, qui deo malum quod est necessarium & æternum, tradidit 39.B.ζ
Platonis de deo opinio, quam tamen obscurarit, ne pari atque Socrates supplicio afficeretur 17.B. & 20.D.γ
Platonis de iudicio & resurrectione testimonium 21. D. E. & 22. B.γ
Platonis decreta non prorsus à Christo abhorrent, sed nec ex omni parte sunt similia 11.E.β
Platonis error in intelligendis Mosis scriptis 23.E.& dein. 24.A.B.C.& 25. A.γ
Platonis sententia de animis hominum iniustorum & impiorum 4. E.α & de eorum suppliciis 16. A.β
Platonis sententia de inuentione literarum Græcarum 13.C.γ
Platonis species siue ideæ vnde natæ 23.E.& dein.γ
Platonica dogmata 2.E.α
Platonicorum philosophorum honor 2.D.α
Pluit dominus à domino ignem &c. enarratur 96.D.α
Pluuia ex cantionibus magicis nõ est 29.B.ε
Pœnitentes Deus vt iustos & peccati expertes habet 35.D.α
Pœnitentia aut mutatio dei quę intelligatur 30.D.α
Pœnitentia, peccatorum medicus 54.D.E.ε
Pœnitentiæ efficacia 104.A.α
Pœnitentiæ ergô deus sceleratorum vltionem differt 25.C.β
Poeta qui sit 19.A.γ
Poetarum error circa angelos ac dęmones 7.B.β
Poetarum figmenta, fallendi generis humani causa, malorum geniorum opera exposita 37.B.β
Poetarum ridicula deorum procuratio 5.D.γ

Poetarum testimoniis conuicti qui simulacrorum cultum induxerunt 30.A.B.& dein.γ
Poetis cur non fidendū de diis 7.A.γ
Polemo græcarum historiarum scriptor 11.A.γ
Potestas patris & filii & spiritus sancti,eadem 8.E.δ
Præcepta & disciplinæ hominum, præceptis diuinis posthabeantur 61.D.α
Pręcepta legis veteris propter Iudæorum scelera data 20.B.C.α
Præcepta sua cur deus populis mutet 71.B.C.α
Præceptorū reuerentia apud primos philosophiæ admiratores 2.A.α
Præceptis duobus religio omnis continetur 71.E.α
Præclarè quęcunque dicta sunt à philosophis, poetis, & historiographis, nostra sunt christianorum 12.A.ε
Prædictionis futurorum a prophetis & apostolis,ac ariolis gentiū,differentia 18.A.B.β
Prædictiones ethnicorum, necessariū & verum euentum non habebant 79.D.α
Prędictiones prophetarū, fati necessitatem non arguunt 32.D.ε
Præmeditatio malorum quæ superuenire possunt, quid efficiat. 25.C.δ
Prænotio aut præscientia, causa non est eius quod futurum est: sed contrà 38.A.α
Prænotio rerum futurarum vnde sit 23.D.β
Præputium cordis pręcidendū 12.C.α
Præputium deo non displicet 14.B.α
Præputii circuncisio cur inducta 57.D.β
Præscientia Dei malos aut angelos aut homines non facit 104.A.α vide Prænotio.
Precandi mos in ecclesia ab apostolis acceptus est 66.D.β
Preces omniū efficacissimæ quæ sint 70.A.α
Primigenius creaturarum omnium Christus 65.A.C.α
Princeps iustissimus ac dignissimus nemo pręter parentem deum 17.E.ε
Principatus vnius melior quàm multorum 16.C.γ
Principium vnum est rerum omnium, non duo vt Manichæi volunt 71.A.β
Principio Deus solus caret 5.D.α
Principia eorum quæ semper natura fiunt, æterna esse non possunt 25.A.ζ
Principia naturalium rerum Aristotelis confutat 8.B.C.ζ
Principia vniuersi apud Platonē tria, apud Aristotelem duo 9.B.γ
Priuatio quid sit,& in quo 8.A.ζ
Priuationis originis genera duo 14.A.ζ
Probationes Iustini aduersus Iudæos vnde desumptæ 90.B.α
Procedentis appellatio spiritum sanctum indicat 6.D.δ
Processio spiritus sancti declaratur 11.A.δ
Proditio Christi quo die extiterit 41.A.β
Propheta & princeps in populo Iudæorum non defuit vsque ad Christi aduentum 39.A.B.α
Propheta nullus apud Iudæos à mortuo Iaon.bap.extitit 36.D.& 38.B.& D.& 39.B.α
Prophetę alii, aliis temporibus extiterunt 26.D.ε
Prophetæ dicti angeli & apostoli dei 58.E.α
Prophetæ falsi apud Iudęos, & doctores falsi inter christianos 63.D.α
Prophetæ multa verba quę obscurè & in parabolis dicta sunt, interpretati sunt 54.B.α
Prophetę non contēnendi 46.E.β
Prophetæ non nisi diuino verbo afflantur 28.B.ε
Prophetæ philosophis antiquiores 6 B.α
Prophetarum è libris fructus maximus capitur,& quis 6.C.α
Prophetarum historiæ simplici stilo contextæ 26.B.γ
Prophetarum lectio interminatione mortis vetita,geniorum malorum opus 32.E.& 33.A.ε
Prophetarum oracula similitudinibus ac figuris adumbrata 69 D.α
Prophetarum verba qualiter accipiēda sint 29.A.ε
Prophetis magis credendum quàm demonstrationi 6.C.α
Prophetas nostros Plato etiam legit 21.B.γ
Prophetia Iacobi patriarchæ, Nō deficiet princeps ex Iuda &c.de Christo intelligitur 90.A.α.& 26.E.& dein.27.A.B.& dein.ε
Prophetiæ munus è cælo datur 12.B.γ
Prophetię munus sanctitatem nō arguit 18.A.B.β
Prophetiæ legendę monentur 27.C.γ
Prophetiarum libri in Iudæa hebraicè scripti, ad Ptolemæum regem Aegypti missi 26.B.ε
Prophetias quæ de Christo erant, impletas esse demonstrat Iustinus 28.ζ per totum
Prophetias de Christo imitatus in fabulis apud Græcos diabolus 54.B.& 55.A.B.D.E.α
Prophetica munera ad Iustini vsque tempora fuerunt 63.D.α
Proserpina & Venus Adonidis forma captæ 24.A.ε
Proserpinæ fabula quid de nostris imitata sit rebus 42.A.ε
Prouerbiorum locus, cap. 8. de verbi dei generatione, explicatus 47.D.& dein.α
Prouidētię & rationis sunt opera quę vsus necessitatisque sunt 35.A.δ
Proximus hominis qui sit 71.A.α
Prudens iudicio suo, ignominiæ nota inuretur 21 B.& 23.A.δ
Prudentia sine philosophia nulli adesse potest 3.B.C.α
Psalmodiæ vis 60.D.E.α
Psalmi aliquot Dauidis apertè de christo non de aliquo alio restantes, producti. 24.C.25 B 27.C.28.D.50.B.C.E.58.A.B.64.B.C.D.74.B.& 75.per tot.& 93.B.C α
Pseudoprophetæ thaumaturgi & dęmonum cultores 6.D.α
Ptolemæi Aegyptiorum regis bibliotheca vt parta 26.B.ε
Ptolemæus Mendesius de rebus Aegyptiorum 11.A.γ
Pueri pro Christo occisi, meritò diuino munere digni sunt 54.A.B.β
Pueros etiam resurrecturos docet 23.A.
Puerorum cura habenda 25.A.δ
Pullus lasciuiens, Gentium typus 39.C.α
Punctum temporis vt intelligatur 14.B.C.ζ
Punctus temporis quomodo tempus metitur 22.D.& 23.D.ζ
Puncti locus est 20.E.ζ
Pythagoras & Plato etiā à vero aberrarunt 6.A.B.α
Pythagoræ de deo opinio 17.A.& 31.B.γ
Pythagoræ Mnesarchi filii de rerum principiis opinio 7.D.γ
Pythagoreorum disciplinam cur repudiarit Iustinus 2.C.α
Pythiū vaticinationes 21.C.ε
Pythonissæ in libris Regum mirum 80.A.α

Q

Quæstio ex iis quæ ambigua sunt ponenda est 78.E.β
Quæstiones quæ dicantur 6.D.β
Quęstiones in verbis diuinis vt ponendę sint 21.B.δ
Quęstionibus agitati Christiani verum non diffiteantur 6.D.E.ε
Quare fremuerunt gentes &c. de Christo dictum declaratur 30.D.ε

Qui est, & id quod est, de deo, idem est 18.D.7
Quiescere quid dicatur 36.A.ξ
Quieto animo vt quis viuat 18.D.
Quinta natura 31.D.ξ
Quis particula, nomen in se habet 67.A.
Quomodo, in deo quęrere, aperta est reprehensio 54.D.

R

Rabini Iudęorum perstringuntur acriter 84.A.
Rabini Iudęorum quę sibi molesta erant, è sacris libris sustulerunt 90.B.
Rabinorum Iudęorum calumnia in lxx. interpretes 54.C.
Rabinorum nequitia 56.C.D.E & deinde
Rachelis sepultura 61.A.
Rama, locus in Arabia 61.B.
Rationis ac verbi particeps omne hominum genus factum 33.D.C
Rationis diuinę semina omnibus hominibus insperta 12.A.C
Rationis expers per se corpus est 7.A.
Rationis munus proprium, quærere & iudicare 7.A.
Rationis prętantia 3.B.
Rationis seminatum omnibus hominibus innatum 8.C.C
à Ratione alieni, mali, & inimici sunt Christi, & parricidę honorū. 33.D.C
cum Ratione qui vixerunt, Christiani sunt, etiam si athei sint habiti 33. D.C
Recreatio seu renouatio mūdi futura 13.A.
Recte viuendi forma instituitur 17. 18.19.20 & dein. per totum
Reges etiam omnes mors aufert 21. B.C
pro Regum sceleribus populum supplicio afficiens deus iniustè nō facit 76.E.
Regnum dei quid appellet sacra scriptura 67.C.
Regnū, ex rege & iis qui ei obtemperant, conflatur 76.D.
Regnum Israeliticum quale putarint adhuc rudes Apostoli 63.C & quale verè fuerit ibidem D.A.
Regni affectatio Christianis obtice batur 17.A.C
Relatiuorum seu eorum quę cum aliquo conferuntur, non eadem est natura 47.D.
Religio a quibus disci debeat 10.B & dein.7
Religio & iustitia omnis duob⁹ pręceptis continetur 71.A.
Religio vera à philosophis mundanis disci non potuit 26.A.7
Religionis diuersę causa homines ab hominibus maximè abalienat 23. A.C
Religionis nostrę proprij libri opera diuinę prouidentię seruantur 14. C.7
Religioni dediti inter homines qui fuerint 12.D.7
Religiones vt inter se differant 29. D.
Religionum mutatio 17.B.C.7
Reliquię martyrum quàm sint efficaces 28.A.
Repugnāntię species in sac. scrip. si occurrat, quid agendum 51.B.
Res vt fiant, Aristotelis erronea sententia 6.B.ξ
Respublicæ vt beatę sint 14. A.C
Resurrectio docetur 12 A.B.C.D. & 13.B. & deinde ibidem
Resurrectio nō eadem erit omnium 67.C.
Resurrectio perfecta quę intelligatur 49.A.B.
Resurrectionis fides vnde cœpienda 11.D.
Resurrectionis fides simili monstratur 21.D.E.C
Resurrectionis negandę absurda 15.A.
Resurrectionis possibilitas deo, docetur 15.A.B., & dein. per totum
Resurrectionis prophetia apud Ezechielem 33.A.
Resurrectio perfecta nondum cuiusquam facta est, nisi solius Christi 49.D.
Resurrectionem negantes, Christiani non sunt 62.E.
Resurrexisse cum christo qui narrantur in Euangelio, non rursus e vita excesserunt, sed in immortalitate manent &c. 49.D.
Resurrecturi an sua figura & forma excitabuntur 38.& dein.
Romanorum leuitas in apotheosibus hominum 24.B.C.C
Rotæ in rota visio quid portenderet 33.D.
Rumoribus vanis insontes damnari non debere 13.D.C

S.

Sabbatum semper seruare lex noua iubet 9.C.
Sabbati precepto & circuncisionis aliisque olim non erat opus. 17.E.
Sabbao preceptum vt intelligendum 20.A.&.21.D.
Sabbata sanctificare veteres cur deus iusserit 14.D.& 71.B.
Sabbata vera vt agantur 9.D.
Sacra scriptura, gentium est potius quàm Iudæorum 21.D.
Sacræ scripturæ phrasis aliquando futura tanquam præterita narrat 85.C.
è Sacris literis aliquid detrahere, quātum flagitium sit 57.E.& dein.
Sacramentum altaris eucharistia, caro & sanguis est Christi 42.D.E.C
Sacrificare sibi veteres cur deus iusserit 14.D.
Sacrificia cur Iudęis à domino imperata 16.A.B &c.53.A.
Sacrificia christianorum, in aridi humidique sui cibi commemoratione 87.D.
Sacrificia Christianorum, nempe in eucharistia panis & poculi, nomine Iesu, deo grata sunt. 87.C. Iudęorum ingrata. ibi.
Sadducæi, Iudæi non sunt 62.E.
Saluandorum mysterium in inundatione extitit 102.B.
Salomonis regnum. 25.E. eius idololatria 26.A.
Samaria typicè quid significet. 61.C.
Samaritani & Iudæi, Israel & domus Iacob vocantur, reliqui homines Gentes 36.D.C
Samaritani Simoni mago credidère 90.D.
Samuelis à diuinatrice excitatio qualis fuerit 36.B.
Sancti & pij ij demum, qui philosophiæ se dediderunt 2.A.
Sanctitas ex felicitate aut infelicitate temporali æstimari non debet 70.B.
Sanguis, animus hominis non est 42.B.
Sāguis vuæ qui intelligatur. 27.B.C.C
Sanguis Christi, vuæ sanguis cur dictus 40.C.
Sanguinem edi cur vetuerit deus 79.B.
Sapientiæ studium & in iis qui præsunt, & in iis qui imperant, beatas respublicas facit 14 A.C
Sapientiæ studium omnes amplecti debent 3.C.
Sara, cur Sarra geminato rr dicta, Rabini disputant, de grauioribus securi 84.D.
Sardanapali luxus & Epicuri, vnde 8.A.C
Satanas vnde dictus diabolus 78. D.
Saturnalia Christianis tempore iustini obiecta 11.C.C
Sauchnis Aegypti rex 11 D 7
Saulis in bono opere instabilitas 36. D.
Saxum de monumento Christi cur sublatum 67.E.
Scelera omnium pessima christianis falsò adscripta 25.A.C
Scelerum pœnas qui philosophi non metuant 1.D. 2.
Sciens, etiam dicere debet ac docere

igoorantes 93.E. & dein.α
Scieo a de quibus rebus dicatur. 3.D.α
Scientia io quo sita sit 7.D.α
Scientiæ parandæ lex, maioribus mioora ordine præponere 56.E.α
Scieotiæ talentum qui proximis impendere neget, iudicio se dei obnoxium reddat 44.0.α
Scieotiæ vi patiantur 3.2.α
Scire quando nos arbitremur 16.A.α
Scriptura sacra sibi ipsi cootraria non est 51.A.B.α
Scripturę cur non omoes cum ioterpretatione editę 27.C.D.α
Scripturæ sacrę vim deus Iudęis pro malitia ac scelere eorum occultat 41.A.α
Scripturarū authoritas homioem dignum qui audiatur facit. 41.a α
Scripturarum cognitio non satis est, sed etiam earum ratio reddēda est 70.0.α
Secessuum seu remotorum locorum commoda 23.A.A
Sectę philosophorum vnde tot emerserint 2.A.α
Sectę zizaoiorum ac malorum pisciū oomine adumbratæ 17.D.α
Sectarum principes, lupi graues vocati 19.A.α
Secum disserendi coosuetudo apud antiquos 3.B.α
Semi filii Noe benedictio 102.0.α
Semiois exemplo cur vsus apostolus io resurrectionis credendæ suasione 63.B.C
ex Semine nō semper omnia animalia nascuntur 6.C.ζ
Semioum vis vnde sit 63.A.α
Seosus in animis defunctorum maoet 21.B.C.C
Sensus intelligentiæ animorum qui sit 45.C.α
Seotire atque intelligere, duarū sunt essentiarum facultates 7.B.α
Septenarii numeri mysteriū. 42 a.C.α
Septuagīta ioterpretum à Ptolemęo rege Aegypti coouocatorum historia 13 D.γ
Septuaginta interpretes calumniam à Rabbinis Iudæorum io nonnullis patiuntur 54.C.& 56.C.O.E. α
Septuaginta interpretatiooem Iudæi corrūpunt 102.A.α
Serenenius Granianus 43.E.C
Sermo Christi, ignitus 91.A.α
Sermo ooster vt muderād * 19.B.O.A
Sermo omnis ex suo fioe iudicatur 31.D.α
Serpens æneus à mose erectus, Christi crucifixi typus 70.C.&84.A.α
Serpenōs æneí io solitudioe erigendi mādatum cur factum, cur simulacra fieri essēt prohibita. 72.C.O.α
Serpēs diris à deo deuotus, & à Christo occidendus 70.D.α
Serpens & satanas dictus apud Christianos primus malorum geoiorū dux 25.C.C
Serpens qui Euam decepit, angelus improbus erat. 62 B.α, vnus principum eiusque lapsus 93.C.α
Serpentem cur non statim de medio deus tulit 77.B.α
Seruilem hominum piorum coodítiooem Christ' nō auersatur. 103. B.α
Sesonchosis leges Aegyptiis scripsit 11.O.γ
Seueritati quādo locus sit potí' quàm lenitati aut lenitudini 47.B.α
Sexies millesimus anous ab orbe cōdito supputabatur tempore Iustini 43.C.α
Sexus discretio io resurrectione ad quid erit 36.D.α
Sibylla coosumptionem eorum quæ intererunt, per ignem futuram putauit 22.B.C
Sibyllęcarmina de deo. 15.E.& dein. & 27.D.ac 28.D.γ
Signum, de re iosolita dicitur. 65.A.α
Simila quę pro lepra offerebatur, figura erat panis eucharistię 50.E.α
Simoo Samaritanus quidam deum se esse gloriatus 24.B.& 38.C.C
Simplex quid dicatur 71.E.α
Simulachri definitio 46.C.A
Simulachra fieri quî vetuit, deus, cur serpentem eneum in solitudine fieri iusserit 71.C.α
Simulachra non esse adoranda etiam Menander ceosuit 22.C.C
Simulachrorum ortus vnde cœperit 29.D.γ
Simulator ac dissimulator suo se iudicio condemnat 20 2.A
Singularum rerum creatio, voiuersarum etiam creatiooem arguit 12. D.α
Singulis rebus ioteritus affertur, vniuersis immortalitas 10.D.α
Sitis ad ebrietatem trahenda noo est 23.D.A
Socrates Christiaous fuit 33.D.C
Socrates cur in iudicium vexatus 10.A.C
Socrates mali genii opera vocatus 8 A.C
Socrates oraculo sapiēs iudicat' seriò oihil se scire est professus 26 a & 27.A.γ
Socrates, Plato, Aristoteles, Philippi, & Alexandri ętate floruerunt 13. A.γ
Socrates quamobrem è medio sublatus 15.A.B.C
Socratis exitus è vita, & Aristotelis item 27.B.γ
Socrati Christus quadam ex parte cogoitus 10.B.C
Sodomę & Gomorrhę euersio ac cōbustio 37.A.C
Sol Iesu imperio insistens, nec vsque ad horas sex & triginta occiderat 98.D.α
Sol cur ooctu noo appareat 38.B.A
Sol si oon esset, superuacaneus esset oculus 40.D.α
Solis dies, Vide Dominicus dies
Solis & stellarū modus vt fiat 34. D. & 35. B.ζ
Solis motus ab Aristotele male traditus 40.C.ζ
Solis latione supra infráque terrā docetur resurrectio 13.D.α
Solis mystarum fabula 55.A.α
Solis patria, oriens 66.B.α
Solis principatus luce ac die, Lunę in tenebris ac nocte 39. D.α
Solis sacra Eucharistiæ oostrę mysterium imitata 43.A.C
Solis sacra fabulosa, Christi oatiuitatem impulsu diaboli imitata 61.A.α
Soli comparatur dei verbum 16.E. & deio. A
Solem & Lunam geotes pro diis colebant 40.D.α
Solem voū deus qui fecit, plures etiā facere poterat 9.B.α
Solem voum, non duos, deus fecit 38.C.D.A
Solitudinē philosophandi causa quęrit iustinus 3.A.α
Somniorum nocturnorum ludibria qualiter expianda 24.C.D.α
Sophoclis poetæ de voo deo carmina 16.D.& 30.C.γ. Eiusdem testimonium de iudicio dei 31.C.γ
Species siue ideę platonicæ vnde natę 23.E.& deio.γ
in Speculo & ænigmate cognoscere quid sit 10.C.A
in Spelūca diuersatus cum maria Iosephus 61.A.α
Sphęrāne rectè vocetur cælū 52.C.α
Spiritus & vis dei, verbum dei intelligitur 28.A.α
Spiritus propheticus ab vno propheta in alium trāslatus, exemplo Mosis & Iesu Naue, & Eliæ ac Ioannis baptistæ 37.B.α
Spiritus propheticus post patrem atque filium tertio loco hooorandus 18 C.C
Spiritus sanctus à patre vt sit 11.A.A
Spiritus sanctus modo patri, modo filio in scrip. sa. attribuitur 8.C.A
Spiritus sanctus qui prophetis inerat, Iudæis reges voxit & constituit 39.B.α
Spiritus sanctus, spiritus etiam veritatis dictus 8.D.A
Spiritus sancti mētio apud Platonem io Menone 25.B.γ
Spiritus sancti indicatio apud Platooem. 39 E.& dein. C.& 25.B.γ
Spiritus virtutibus aliis atque alijs alii atque alij

atque alij prophetę apud veteres præditi fuere 67.E.α
Statuę, deorum appellatione indignę 16.B.β, imò vero dei contumeliæ causa factæ ibi.C.β
Statuarum fabricandarum origo vnde cœperit 26.A.γ
Stella ex Iacob, Christus 27.C.β
Stellarum motus vt fiat 34.B.& dein.γ
Steriles etiam mulieres, cū deus vult, pariunt 65.B.α
Sternutaméta, inuoluntaria sunt 23.D.ε
Stoici disciplinam de deo necessariā non arbitrantur 2.B.α
Stoicorū de renouatione mundi opinio 22.B.β
Stoicorum opinio reprobata 8.A.B.β
Stola Christi, homines intelliguntur qui ei credunt 27.B.β
Studia omnia alia sine philosophia, manca sunt & sordida 3.C.α
Stuprum vbique malum 71.D.α
Subiectum Aristotelis ex quo res fiāt confutatur 7.C.D.& dein.γ
Superstitionis gentiū euersio à Christianorum religione accidit 32.C.ε
Supplicia improborum qualia sint futura 36.B.β
Supplicia in futurum malos manere probat 9.C.β
Sus sola animalium apud Aegyptios dei honorem non habuit 30.C.ε
Suspiciones sinistræ vitandæ 18.D & 19.B.δ

T

Talentum scientiæ non defodiēdum, sed publicandū 94.A.α
Tauri, doctores Iudæorum 78.B.α
Templum Hierosolymitanum propter Iudæorum idololatriā excludendam extructum 17.C.α
Tempus est numerus motus 19.C.γ
Tempus ortum habere &c. 22.A.γ
Temporis partes 22.A.γ
Temporis principium est 18.C.γ
Temporis & temporum à Daniele positorum falsa Iudæorum interpretatio 24.A.α
Tempus cum cælo ortum cepisse 25.D.γ
Terra creatos homines etiā Homerus intellexit 24.D.γ
Terra diuino nutu sustinetur 72.C.α
Terra sine cruce non aratur 38.B.β
Terræ situs in medio vniuersi quietus 32.D.E.γ
Terram sanctam qui ingressi sunt, à Iesu petrinis gladiis circuncisi sunt 85.C.α
Testamenta, liber quidam Orphei 30.D.γ
Testamentum nouum, omnium maximum, & ab omnibus obseruandum 8.D.9.A.α
Testamenti veteris ac noui differentia in lauatione & aliis 53.B.C.α
Testes masculis præcidere iniussu magistratus non licebat 25.B.β
Testimonia quæ dicantur in scriptura 52.A.ε
Thalis milesij opinio, quòd aqua rerum omnium principium sit 7.C. & 8.E.& dein.γ
Timæus Platonis quid contineat 18.C.γ
Timor dei duplex 55.A.B.ε
Timor Dei, vita est animi 28.B.ε
Tinnitus aurium, innolūtarij sunt 23.D.ε
Tintinabula xij, in pontificis veste quid portenderent 31.B.α
Tiresiæ vatis fabula 80.B.ε
Tityi apud inferos supplicium 20 C.γ
Trahere ad filium quomodo pater dicatur 31.B.ε
Tranquillitas animi vt paretur 18. D & 20.A.δ
Trāsmigrationem animorum reprobat 14.A.B.ε
Tremor vnde sit, & eius obseruatio 23.D.ε
Tres viri Abrahamo ad ilicem Mambræ apparentes qui fuerint 41.C. D.α
Tributa à nefariis ac scelestis hominibus accipiebant Romani 25.A.β
Tributa pēdere nō detrectant Christiani 21.A.β
Trinitatis diuinæ consideratio 5.A. per totum.
Trinitas in vnitate, & vnitas in trinitate intelligitur 9.E.& dein.δ
Trinitatis diuinę mysterium à Platone in Timæo delibatum 39.C. D.E β
Trinitatis mysterium explicari humana lingua non potest 10.A.δ
Trinitatis vera & integra professio facit vt bonis æternis perfruamur 5.A.δ
Triton vicus in Samaria ex quo ortus Simon magus 24 B.β
Tristitia mundana, & tristitia ex deo, vt differant 25.B.γ
Tropologiæ vsus in sa. lit. 44.C.γ
Tryphon, philosopus hebræus 1.C.α
Tryphonis stulta suasio ad Iustinum 7.B.α
Tunica Christi quæ intelligatur 40. B.α
Tunicæ pelliceæ Adami & Euæ quomodo factæ 35.C.D.ε
Turris Babylonicæ adumbratio apud Homerum 23.C.γ

V.

VAccæ plaustrum cui arca imposita erat, trahentes, virtutis nomine deductę in agrum Iosuę, quid mysterij habeant 99.A.α
Vates & prophetæ in Iudæa qui futura antequam euenirent prædicerent 26.B β
Vates diuino verbo afflantur 28.B.β
Vaticinationes de Christo imitat' per fabulas apud Græcos diabolus 54. E.& 55.A.B.D.E.α
Vaticinationes gentium vanas esse docet 47.C.D & dein.ε
Vaticinationis prophetarum & ariolorum differentia 18.B.ε
Vbi, & locarum esse, eiusdem categoriæ sunt 21.A.γ
Velle, actio est voluntatis 38.E.δ
Veneris aureæ templum in Ægypto 20.D.γ
Venia criminum ex lege non erat, nec contra legē, sed supra legem 59.B.ε
Verbum dei quomodo & vbique est per essentiam, & in suo templo 14.D.& 15.B.& 16.D.δ
Verbum, Iesus Christus vocatus est 15.B.β. & cur 47 C.α
Verbum quando dicatur Christus 96.C.α
Verbi dei, seu filij, ad nos descensus qui intelligatur 11.C.δ
Verbum diuinum cur homo sit factum 12.A.β
Verbo dei mundus effectus est 39. D.β
Verbum diuinum perfecit, quod humanæ leges non potuerunt 17. A.β
Verbum & ratio est in omnibus 10.B.β
Verbum patris filium inducere, noui nihil est pręter Iouis filios inducere 22.C.β
Verbum patris Orpheo cognitum 15.C.γ
Verba peregrina & noua philosophorum, admirabiles eos fecerunt 2.B.α
Verborum fucus, eorum proprius est, qui veritatem clàm tollere volunt 26.B.γ
Verborum studio apta loca 3.B.α
Veritas ante errorem obtinuit 44. C.ε
Veritas omnibus hominibus preferenda 9.A.B.β
Veritatis semina apud philosophos & poetas videntur esse 32.D.β
Versuum ratio in oraculis cur sæpe non constet 28.B.C.γ
Verum docere ac profiteri qui possunt, nec profitentur, à deo condemnabuntur 64.A.α
Verum diffiteri quæstionibus vexati non debemus 6.D.E.β

Verũ pij & philosophi vere qui sint, colunt 13.B.ζ
Vestes sordidæ Christianorum fidelium in extremo iudicio illis detractæ demonstrabuntur 87.D.α
Vestibus qualibus Christus post resurrectionem indutus apparuit 67.B.ε
Victimis & cruore deus non eget 18.B.ζ
Victus hominum ante cataclysmum quis fuerit 66.D.ε
Victus noster qualis esse debeat 19.D.δ
Videre prophetarum quale fuerit, nempe cũ extra se essent 86.C.α
Vino quando vtendum. 20.B.& 23.C.δ
Violatio legis cur cum cãtico à Mose prædicta 37.A.ε
Virgæ Aaronij mysterium 67.A.α
Virgę Iacobi patriarchæ prodigiosæ 66.D.α
Virga Iesse Christus 67.A.α
Virga Iudę qui cum Thamar mixtus est 67.B.A
Virga Mosi quàm mirabilis 66.D.& 102.C.α
Virgam virtutis seu potestatis Christum emittere quid sit 64.D.α
Virgo ex semine Iacobi patris Iudæ. Christum dei vi ac virtute peperit. 27.D.ε
Virgo Maria quasi sequestris & media 11.C.δ
ex Virgine natus in Abrahami genere nemo præter Christum 52.B.α
Virginis filius Christus esse probatur 64.B.α.
Virginem dei violans, deo inuisus 101.B.α
Virtus prima secundum deum omnium parentem, filius etiam verbum est 27.C.ζ
Virtutis nomine Plato in Timęo spiritum sanctum adumbrat 25.B.γ
Virtutis pręmium, nõ sunt bona terrena 69.A.ε
Virtutes spiritus sancti simul omnes nemo vnus propheta omnino habuit 67.B.α
Visio Esaię & Ezechielis eadémne, an diuersa fuerit 35.A.B.& dein.
Visiones nocturnæ impuræ qualiter expiandæ 24.D.ε
Vitam beatam vt adipiscamur 4.B.α
Viri cur comparentur Christiani fideles qui persecutionem patiuntur 82.D.α
Vitium virtutem simulat 10.D.ζ
Viuos & mortuos quomodo iudicaturus sit deus 62.A.B.ε
Vlyssis descensus 21.C.ζ
Vnione sua Pythagoras deum vnum & solum adumbrat 17.A.γ
Vniuerso deus maior est non essentia solum, sed etiam dignitate 21.C.ε
Vniuersum, dei opus est 21.D.ε
Vnum est, quod non est generatum 5.D.α
Vnus dies colendus est 5.B.δ
Vnus dies sabbatorum, dies dominicus 31.B.α
Vnicornis cornua, crucis typus 70.B.α
Voluntas nostra causa est aut virtutis nostræ, aut vitij 20.B.D.ε
Voti deo nuncupandi cautio quanta esse debeat, exemplum 56.C.ε
Vrbanitatis & iocorum vsus 22.C.δ
Vrbicius Ro. præfectus 5.A.ζ
Vsus & necessitatis causa quæ sunt, rationis sunt opera & prouidentiæ 35.A.ζ
Vuę sanguis cur dict' Christi sanguis 40.C.& 49.D.α.& 59 B ibidem.
Vultus noster qualis esse debeat 20.D.δ.
Vxorésne centum recipiat qui vnam propter Christum reliquerit 62.C.D.ε
Vxorem fratris sine liberis defuncti frater superst[illegible]e causa accipere iubebatur 73.B.C.ε
Vxores cognatas cur acceperint patriarchæ, Ioseph autem & Moses ex gentibus 51.C.D.ε
Vxores quatuor & quinque Iudæis permittunt sui doctores & magistri 100.A.α

X

X literę mysteriũ apud Platonem in Timęo elucidatum 39.D.ζ

Z

ZAcharię prophetę locus de apostolorum dispersione ac fuga in Christi passione 40.A.B.α
Zizaniorum & lolij prouentus, frumentique defectus seu imminutio quid mysterij habeat 25.A.B.ε

Finis tabulæ.

